

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

**JAVNA
PREDSTAVITEV
MNENJ
O PRIVATNEM
ŠOLSTVU
V REPUBLIKI
SLOVENIJI**

Zbornik referatov in razprav
23. marec 2007

Zbornik referatov in razprav

JAVNA PREDSTAVITEV MNENJ O PRIVATNEM ŠOLSTVU V
REPUBLIKI SLOVENIJI, 23. MAREC 2007

Naslov izdajatelja: Državni svet Republike Slovenije, Ljubljana, Šubičeva 4

Pripravili: dr. Zoltan Jan, Sonja Uršič, Nuša Zupanec

Oblikovanje in priprava za tisk: Moj repro d.o.o.

Naklada: 300 izvodov

Leto izdaje: 2007

Besedila iz razprave so avtorizirana.

9 789616 453141

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.058(497.4)(082)

JAVNA predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji, 23. marca 2007 : zbornik referatov in razprav / uredili Zoltan Jan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec. - Ljubljana : Državni svet Republike Slovenije, 2007. - (Knjižna zbirka Državnega sveta Republike Slovenije)

ISBN 978-961-6453-14-1

1. Jan, Zoltan
232885760

VSEBINA

PREGOVOR	7
Janez Sušnik, <i>predsednik Državnega sveta Republike Slovenije</i>	7
I. PREDSTAVITEV PROBLEMATIKE.....	9
Dr. Zoltan Jan, <i>državni svetnik, predstavnik interesov vzgoje in izobraževanja</i>	9
II. REFERATI	15
Dr. Ulf Fredriksson, <i>Center za raziskovanje vseživljenjskega izobraževanja, Ispra, Italija</i> ...	15
Javno in zasebno izobraževanje v Evropi	
Dr. Magdalena Šverc, <i>Ministrstvo za šolstvo in šport, državna sekretarka</i>	30
Usmeritve na področju privatnega šolstva v Republiki Sloveniji	
Dr. Marjan Šimenc, <i>Pedagoški inštitut</i>	33
Položaj zasebnega šolstva	
Jože Mlakar, <i>Škofijska klasična gimnazija</i>	41
Ne javna, ne zasebna, ampak dobra šola	
Dr. Slavica Černoša, <i>Andragoški center Slovenije</i>	44
Izobraževanje odraslih in zasebno šolstvo	
Angelca Likovič, <i>Društvo Pobuda za šolo po meri človeka</i>	51
Stališča Društva Pobuda za šolo po meri človeka	
III. RAZPRAVA.....	55
Marjetka Uhan, <i>poslanka, Državni zbor Republike Slovenije</i>	55
Olga Drofenik, <i>Andragoški center Slovenije</i>	57
Branko Štrukelj, <i>Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije</i>	59
Milena Lapi, <i>Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in raziskovalni dejavnosti</i>	61
Oton Račević, <i>Združenje ravnateljev osnovnih šol Slovenije</i>	62
Franc Erjavec, <i>Zveza srednjih šol Slovenije</i>	64
Janez Pastar, <i>III. Gimnazija Maribor</i>	66
Mag. Jan Ulaga, <i>Center Dolfke Boštjančič, Draga</i>	68
Branka Strmole Ukmar, <i>Waldorfska šola Ljubljana</i>	70
Dr. Janko Muršak, <i>Filozofska fakulteta v Ljubljani</i>	72
Dr. Zdenko Kodolja, <i>Pedagoški inštitut</i>	74
Marko Špolad, <i>Gimnazija Škofja Loka</i>	77
IV. UGOTOVITVE	79
V. FINDINGS.....	81
VI. ODMEVI V JAVNOSTI (IZBOR)	83

PREDGOVOR

Janez Sušnik, *predsednik Državnega sveta Republike Slovenije*

Spoštovane gospe in gospodje, spoštovani gostje!

V imenu Državnega sveta Republike Slovenije in v svojem imenu vas prav lepo pozdravljam. Veseli smo, da ste se odzvali našemu vabilu na javno predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v tako lepem številu.

Dovolite mi, da ob tej priložnosti še posebej pozdravim in se zahvalim za pripravljenost za sodelovanje vsem gostom, ki boste obogatili današnjo javno predstavitev mnenj s svojimi uvodnimi prispevki:

- gospoda dr. Ulfa Fredrikssona, švedskega praktika, teoretika in poznavalca šolskih sistemov iz Centra za raziskovanje vseživljenjskega izobraževanja v Italiji,
- gospo dr. Magdaleno Šverc, državno sekretarko na Ministrstvu za šolstvo in šport,
- gospoda dr. Marjana Šimenca s Pedagoškega inštituta,
- gospo dr. Slavico Černoša z Andragoškega centra Slovenije,
- gospoda Jožeta Mlakarja s Škofijske klasične gimnazije in
- gospo Angelco Likovič iz Društva Pobuda za šolo po meri človeka.

Obenem pozdravljam tudi kolega državnega svetnika dr. Zoltana Jana, ki je organizator današnje javne predstavitve mnenj, ter ostale goste, ki boste sodelovali v razpravi.

Naj uvodoma poudarim, da je državni svet mesto, kjer se povezujejo različni interesi, med drugimi tudi interesi na področju vzgoje in izobraževanja, katerih predstavnik je dr. Zoltan Jan.

V letošnjem letu smo se prav v tej dvorani srečali že dvakrat, ko smo skupaj z Ministrstvom za šolstvo in šport organizirali posveta: 19. januarja 2007 smo organizirali posvet na temo nadaljnega razvoja šolstva in 25. januarja 2007 posvet o vseživljenjskem učenju v strategiji razvoja Slovenije. Veseli me, da smo se danes tu ponovno zbrali in da tudi Ministrstvo za šolstvo in šport ta prostor vidi kot možnost odkrivanja različnih pogledov in kot možnost sodelovanja v javni razpravi vseh, ki se jih vsebine dotikajo.

Področje vzgoje in izobraževanja zajema velik sistem človeških potencialov, finančnih virov in organizacije. Urejanje področja javnega in zasebnega izobraževanja postavlja v ospredje vrsto vprašanj o razvojnih smernicah šole v prihodnje. Po mojem prepričanju ni hitrih in enoznačnih odgovorov, zato so vaši pogledi, mnenja in predlogi še toliko bolj pomembni in dragoceni. Upam, da bo današnja javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji pripomogla k iskanju najboljših rešitev pri snovanju vzgoje in izobraževanja prihodnosti.

I. PREDSTAVITEV PROBLEMATIKE

Dr. Zoltan Jan, državni svetnik, predstavnik interesov vzgoje in izobraževanja

Dovolite mi, da na začetku naše javne predstavitve mnenj o privatnem šolstvu še sam povem nekaj besed. Pobude za današnje srečanje sem začel prejemati kot predstavnik interesov vzgoje in izobraževanja v Državnem svetu Republike Slovenije, ki je tisti prostor zakonodajne veje oblasti, kjer je možna najširša izmenjava mnenj med civilno družbo, zainteresirano strokovno in širšo javnostjo z zakonodajno ter izvršilno vejo oblasti, oziroma predlagatelji zakonov. S tem naj bi predlagatelji obogatili svoje poglede in to naj bi jim omogočilo, da pripravijo še boljši zakonski predlog, kar si želimo vsi. Ne gre torej za dokazovanje moči in prepričevanje o pravilnosti lastnih pogledov, pač pa za iskanje možnosti, da bi z novo pravno ureditvijo in neposredno prakso pridobili vsi, ki živimo v tej skupnosti.

Ko so prodrle v javnost vesti, da se v Republiki Sloveniji namerava širše odpreti vrata privatnemu šolstvu, se je ozračje kmalu pregrelo, do tiste mere, ki že blokira trezen premislek, kakšne so namere in kakšen obseg bo privatno šolstvo imelo. Zato se nam je zdelo koristno, da pripravimo javno predstavitev mnenj, na kateri smo ponudili možnost sodelovanja kar najširšemu krogu interesentov, od različnih združenj učiteljev in vzgojiteljev, staršev, dijakov in študentov pa vse od pristojnih političnih organov – od pristojnega ministrstva in njegovih institucij, pa do poslancev Državnega zbora, državnih svetnikov in drugih. Stališča smo istočasno želeli soočiti tudi s strokovnimi pogledi domačih strokovnjakov in dobiti vpogled v spoznanja iz mednarodnega prostora.

V ozadju današnjih polemik nas seveda spremljajo rezultati privatizacije v zdravstvu in na nekaterih drugih področjih. Po mnenju mnogih so privedli do sedanjega stanja, s katerim večina državljanov ni zadovoljna, saj v nas neprestano zbuja občutek ogroženosti na področjih, ki naj bi jih ščitila socialna država. Kljub temu je treba upoštevati, da klasične privatizacije na področju šolstva v Sloveniji zaenkrat še ni bilo. Obstoječe privatne šole in vrtci so v glavnem nastali s sredstvi, ki niso bila neposredno vezana na državni proračun, večino so jih prispevale nedržavne organizacije in celo zasebniki. Tudi stavbe s prostori za privatne šole in vrtce so v glavnem nastale podobno, le v nekaj primerih so jih pridobili z denacionalizacijo. Večina tega šolskega prostora je namenjenega visokemu in višjemu šolstvu, vendar tudi ducatu vrtcev in nekaj osnovnim šolam s povsem specifično vzgojno doktrino. Sem sodijo šole Rimsko katoliške cerkve, pa tudi nekatere v lasti drugih subjektov, ki so dejansko nastale praktično brez večjega deleža javnih sredstev. Zaenkrat se še ne dogaja, da bi se v državni šolski stavbi naselil kdo, ki bi imel koncesijo za opravljanje izobraževalne dejavnosti. Na prvi pogled se torej zdi, da imamo opravka s praznimi strahovi, saj zgleda, da privatni kapital bogati obstoječo javno mrežo šol z vlaganjem zasebnih sredstev. Kljub temu lahko zanesljivo trdimo, da bi privatizacija, kot

---

jo doživljamo v zdravstvu, socialni in drugje, na področju šolstva zbudila revolt. Čeprav se razmah privatnega šolstva zaenkrat še ne dogaja v radikalnejši meri, že sami obeti budijo strahove, deloma tudi zato, ker do danes še nihče ni jasno predstavljal, kaj se bo spremenilo in kam bo to pripeljalo.

Po znanih protestih nam Vlada Republike Slovenije in pristojna ministrstva pošiljajo pomirjujoče izjave in opozarjajo na pomenske razlike med privatnim in privatizacijo, pravijo, da je privatno lahko vključeno ali postane del javnega sektorja; da za začetek privatizacije javnega sektorja ni kriva sedanja vlada, ker se je ta začela na začetku devetdesetih let itd. Morda se stvari umirjajo, vendar se nam kljub temu zdi pomembno, da se osvetli ta večplastna problematika s kar največ vidikov.

Res je, da pogosto pozabljamo na razliko med privatizacijo že obstoječe javne dobrine in nastajajoči privatnim sistemom, za katerega ni nujno, da si prilašča že obstoječo javno infrastrukturo. Ob tem naj mimogrede spomnimo, da je bil dovršen del šolskega prostora zgrajen s samopriskrbi, torej s konkretnimi dodatnimi denarnimi prispevki konkretnih državljanov, ki so se na referendumih odrekli dodatnemu delu svojih plač in dohodkov za izgradnjo šol, vrtcev, pa tudi zdravstvenih domov, bolnišnic, domov za starejše občane in podobno. Ob tem ne moremo pozabiti, da je po nekaterih podatkih o gibanju prebivalstva šolskega prostora pravzaprav dovolj, čeprav ni uravnovešeno razporejen v vseh krajih, potrebuje številne posodobitve, deloma pa tudi obnovo.

Poleg tega se postavlja vprašanje, kako bo v bližnji prihodnosti. Predvsem se vsi zavedamo možnega črnega scenarija z več obrazi. Možno je, da se bodo postopoma zmanjševala proračunska sredstva, ki so namenjena temu področju in da bodo morali starši – seveda tisti, ki bodo to zmogli – vlagati več sredstev, da bi svojim otrokom zagotovili primeren izobrazbeni standard. Danes te namere seveda nihče ne bo priznal, toda praksa zna biti drugačna od splošno priznanih prizadevanj. Skrb zbuja predvsem vprašanje, kaj vse bo zajemalo privatno šolstvo, v kolikšni meri bo javno šolstvo še ohranjalo značilnosti javno dostopne dobrine za vse državljane, kako kvalitetno bo ostalo, v kolikšni meri se bodo javna sredstva prelivala zasebnikom.

Kjer se nepregledno mešajo javna in zasebna sredstva, se hitro izgubi nadzor in se ne ve, kdo pije in kdo plača. Zasebne šole se ne bodo odrekle dodatnim virom financiranja in bodo z malo iznajdljivosti imele boljše materialne pogoje za svoje delo kot ostalo šolstvo. To pomeni, da bodo lahko izbirale med najboljšimi učitelji, ker bodo vsi imeli interes, da delajo isto delo za boljše plačilo v boljših pogojih. To je neločljivo povezano z zanimanjem učencev, ki je že sedaj večje, kot so kapacitete najboljših privatnih šol. Te imajo že sedaj večinoma boljše učence kot ostale šole. Njim kandidatov ne manjka, večini ostalih šol pa ima premalo vpisa in sprejmejo vsakega.

Ne moremo tudi mimo dejstva, da smo danes že sredi podobnih procesov, ki jih vsaj deklarativno ne sprejemamo. Ali niso prispevki staršev za tako imenovane nadstandardne storitve korak v to smer? Na starše se

---

prelagajo tudi druga bremena in vsi se strinjamo, da je brezplačna javna šola za povprečne družine draga. Na sekundarni stopnji so ta bremena še večja, posebno če upoštevamo, da smo zaenkrat uspeli ohraniti le delček nekdanjega štipendiranja, pa še tu so vse glasnejše pobude za krčenje še tega, kar je ostalo. Pozabljeno je, da so še pred poldrugim desetletjem domala vsi učenci in dijaki poklicnega izobraževanja imeli štipendije, oziroma vajenske nagrade. Največja osebna vlaganja zahteva izobraževanje na terciarni ravni, ne samo zato, ker so štipendije več kot redke in ker študentski domovi še zdaleč ne zadostujejo. Najbolj izstopajo šolnine za tako imenovani izredni študij, ki ni nič drugega kot plačilo šolnine. Poleg tega pa imamo danes že zelo široko paleto povsem zasebnih višjih in visokih šol s šolninami, ki jih plačujejo vpisani.

Privatno šolstvo se v naši zavesti povezuje s plačevanje storitev na področju izobraževanja, to je s trženjem. Tu je bolje brez sprenevedanja uporabiti jasnejše besede, kot so trgovina, tržišče, kupec in prodajalec, cena, ponudba in povpraševanje. Večini Slovencev ti pojavi pri vrednoti, kakršno jim predstavlja izobrazba, ni sprejemljivo, toda skušajmo osvetliti nekatere pojave tudi s tega vidika.

Če se strinjamo, da ne smemo in ne moremo prepustiti svobodnemu trgu številih področji (regulirane so celo odvetniške storitve, zato imamo odvetniške tarife, pa regulacijo obveznosti, pogojev dela, pogojev za pridobitev licence itd.), to toliko bolj velja za šolstvo, ki je poleg zdravstva namenjeno najširšemu sloju prebivalstva, ki po številu prizadetih presega policijo, vojsko, zdravstvo, upokojence ... (V Republiki Sloveniji imamo po podatkih Zavoda za statistiko RS 166.000 osnovnošolcev, 98.578 dijakov in 18.942 odraslih v srednjih šolah, 57.134 otrok v vrtcih, skoraj 92.000 študentov, poleg tega pa sem spadajo še učitelji in vsaj vsi starši, tudi če ne upoštevamo dedkov in babic). Šolsko področje je zaradi svoje obsežnosti, počasnih in težko predvidljivih procesih, še posebno občutljivo, saj lahko vanj vdirajo tudi različni alternativni koncepti izobraževanja in vzgoje, ki so lahko bolj ali manj vprašljivi, lahko so celo škodljivi, pa tudi pogubni za mlade ljudi na pragu življenja.

Pot do elitne kvalitetne šole je dolga, vmes pa so možne tudi številne stranpoti. Znano je, da imajo nekatere privatne šole v tujini, ki pač morajo sprejeti med svoje uspešne učence tudi sinčke sponzorjev, posebne štipendijske sklade za najbolj talentirane in perspektivne učence, ki šolnin in drugih izdatkov ne zmorejo. Te nabirajo celo v nerazvitih deželah, sicer bi kmalu postale šole, katerih večina absolventov je preslabo usposobljena, da bi se splačalo njihovo storitev plačati in kupiti. Zaradi štipendistov lahko proizvajajo tudi nesposobne absolvente, ker jim statistično odličnost zagotavlja tisti odstotek talentiranih, ki jim dviga uvrstitev na različnih lestvicah. Pravzaprav je dobro poskrbljeno za bogate dobrotnike in za najbolj talentirane. Kaj pa vsi ostali? Večina državljanov nima genialnih, pač pa povprečne otroke in povprečne dohodke. Država pa gradi na množici, elita naj bo čim širša, ne čim ožja.

Vedno ko smo skušali prenesti tuje modele šolstva mehanično v naše okolje, naj je šlo za skupna jedra ali za usmerjeno izobraževanje, se je pokazala stara resnica, da se mora šolstvo samostojno razvijati in pognati korenine v

---

domačih tleh. Mehanično presajanje tu ne pride v poštev. Tuje izkušnje nam lahko le pomagajo, da ne ponavljamo tujih napah in se izognemo škodljivim posledicam, ki na tem področju pomenijo oškodovanje celih generacij mladine. Prav zato smo na posvet v državni svet povabili tudi strokovnjaka iz tujega inštituta, ki se ukvarja s to problematiko.

Da izobraževanje ne more biti tržna, pač pa javna dobrina enako dostopna vsem pod enakimi pogoji, nas opozarjajo možnosti za špekulacije pri kvaliteti znanja. Vemo, da petica v eni šoli ni isto kot petica v drugi šoli, pa celo pri drugem profesorju ali v drugem oddelku. Najlažje je deliti/prodajati odlične izkaze ne glede na dejansko znanje in usposobljenost.

Naj opozorimo, da so nekateri podobni pojavi prisotni tudi v našem šolstvu. Če bi si vzeli čas za analizo razmerji med posrednimi prispevki državljanov preko davkov in proračuna na eni strani ter dodatnimi neposrednimi plačili staršev na drugi strani, bi ugotovili, da je privatno šolstvo v Republiki Sloveniji zavzelo že takšen obseg, da se je treba resno vprašati, kaj to pomeni, kaj hočemo s tem doseči in kaj bomo storili. To so vendarle tako pomembni procesi, da narekujejo temeljit premislek o današnjih značilnostih javnega šolstva, ki mora ostati javna, vsem dostopna dobrina, omogočati mora takšno izobraževanje, kot ga predvidevajo tudi mednarodne deklaracije za vse državljane, ne glede na njihov materialni položaj in socialno poreklo.

Dva parametra (možnost izbiranja med najboljšimi učitelji in učenci), ki sta povezana s privatnim šolstvom, če se to dvigne iznad ostalega javnega šolstva, potegneta za seboj cel niz daljnosežnih posledic. Ni težko dosežati boljše rezultate z najboljšimi učitelji, izbranimi učenci v nadstandardnih materialnih pogojih delovanja. Vprašanje pa je, komu je ta višja kvaliteta dostopna. Veliki večini državljanov gotovo ne. In seveda, ali ostale šole, namenjene večjemu delu populacije, v takšnih pogojih ne bi začele drseti vse nižje. To bi imelo neslutene posledice za celotno državo. V skrajni konsekvenci bi to pomenilo tudi oškodovanje države na področju tako imenovanih človeških virov, saj imajo v sistemu privatnega šolstva optimalne možnosti predvsem tisti, ki to lahko plačajo. Ostali, povprečna večina, pa je prikrajšana in težje razvije svoje potencialne sposobnosti.

Te okoliščine vodijo do sklepa, da je dodatno širjenje šolske ponudbe in oblikovanje novih šol pri nas težko izvedljivo, ne da bi posegli v temelje obstoječega sistema. Zgleda, da bi vodilo do diferenciacije šol, vendar tudi do diferenciacije različnih, vnaprej determiniranih možnosti za določene sloje prebivalstva.

Žal je naše šolstvo na nek način podvrženo prikriti tržnosti že sedaj, ker so dohodki šole odvisni od števila oddelkov, sedaj pa naj bi se financiralo celo posameznega dijaka. Čim več je učencev, večji je dohodek. Čim lažje je priti do pričevala, tem večji je interes in tem več je interesentov za vpis. Izven te tržne zakonitosti je trenutno v celotni Sloveniji manj kot ducat šol, pa če to priznavamo ali ne. Obetajoče se reforme tega ne načenjajo.

Šolska zakonodaja je v Republiki Sloveniji razvejana in temeljita, vendar se šolstvo ne razvija le na pravnih temeljih. Prej velja obratno: najbolje se šolstvo razvija tam, kjer se politika najmanj ukvarja s tem najboljšešim sistemom v državi. Ko v državnem svetu spremljam zakonodajne postopke s tega področja, imam vtis, da se državni zbor neprestano ukvarja s spreminjanjem šolske zakonodaje. V mnogih državah pride šolstvo v parlament enkrat v mandatu, pa še tedaj so predlagatelji zavrjeni. Pri nas pa se obnašamo, kot da bi morala biti zakonska regulativa na tem področju podrobnejša kot npr. v zdravstvu, pravosodju ... Kdor hoče resno razvijati šolski sistem in dvigati njegovo kvaliteto, bi moral poskrbeti za dviganje standardov, izboljšati materialne pogoje, celoten sistem bi moral napraviti privlačnejši za najboljše strokovnjake itd. Spreminjanje paragrafov brez izboljševanja materialnih pogojev je le pisanje mrtvih črk na papir, pa čeprav je na njem tiskan uradni list.

Odpirajo se še druga vprašanja o najboljšešem javnem segmentu, o ogromnem področju vzgoje in izobraževanja, ki je pomembno za vsakega državljanca, o prednostih zasebnega in državnega šolstva, o kvaliteti in racionalnosti enega in drugega, o pomenu tradicije in koherentnega razvoja šolskega sistema, o vlogi politike pri razvoju šolskega sistema, o izobrazbenih standardih za javno priznane usposobljenostjo na določenem področju in še bi lahko naštevali.

Zavedamo se, da je problematika večplastna in da se bomo danes lahko kvečjemu dotaknili nekaterih, ne pa vseh področji, ki so enako pomembna kot primarno izobraževanje in predšolska vzgoja. Sem sodijo tudi tako obsežni segmenti, kot je izobraževanje odraslih ter izobraževanje marginalnih skupin (brezposelni, osebe z motnjami v razvoju) in še druga področja, za katere smo želeli, da bi bila prisotna vsaj v uvodnih razmišljanjih, čeprav nam ni uspelo pokriti vsega. Prav zato pa smo zagotovili dovolj časa, da lahko spregovori kdorkoli od prisotnih, čeprav je kljub vsemu potrebno ob nekem času dvorano izprazniti. Prav zaradi racionalnega izkoristka razpoložljivega časa prosim, da bi se vsak, ki želi aktivno poseči v razpravo, čim prej s čitljivo pisavo prijavil na listkih, ki jih dobite pri strokovni službi. Glede na število prijav bomo po potrebi omejili čas nastopa, tako da bodo vsi prišli do besede. Glede na dosedanje izkušnje naj omenim, da se navadno pri takšnih srečanjih težko razvije neposredna polemična izmenjava različnih pogledov in stališč. Kljub temu mislim, da današnje srečanje ne bo le niz monologov in da bomo na koncu lahko imeli tudi čas za dodatna pojasnila, komentarje in eventualno tudi za polemiko. Predvsem pa bomo skušali najti sredstva, da bi vse današnje prispevke objavili v posebnem zborniku, ki bo na razpolago kot ena izmed podlag za nadaljnji razvoj in rast slovenskega šolskega sistema, tako da bo omogočil vsem državljanom, da v kar največji meri razvijejo svoje sposobnosti in uresničijo svoje ambicije.

Preden zaključim, bi se rad iskreno zahvalil strokovni službi Državnega sveta RS za pomoč pri pripravi tega posveta. Vložili so veliko truda, izkušenj in iznajdljivosti, da vse potekalo tako, kot si lahko le želimo, pa tudi da je izšel pričujoči zbornik.

II. REFERATI

Dr. Ulf Fredriksson, Center za raziskovanje vseživljenjskega izobraževanja, Ispra, Italija

Javno in zasebno izobraževanje v Evropi

Namen referata je predstaviti zasebno in javno izobraževanje v Evropi ter analizirati vpliv zasebnih šol na celotni izobraževalni sistem. Da bi se lahko primerno lotili teh dveh poglobitnih točk referata, moramo najprej definirati zasebno in javno izobraževanje.

Prvi del prispevka obravnava različne pristope v definiranju zasebnega in javnega izobraževanja. Temu sledi pregled zasebnega šolanja v Evropi in kako je to povezano z javnim izobraževanjem. Zadnji, tretji del referata obravnava vpliv zasebnih šol na celotni izobraževalni sistem.

Kako sta definirana javno in zasebno izobraževanje?

Ni lahko jasno razločiti med tem, kaj so zasebne in kaj javne šole. Jasno je, da je javna šola tista, ki se financira prek javnih skladov, v kateri delajo ravnatelj in učitelji, zaposleni v javnem sektorju, in sledijo nacionalnemu učnemu načrtu ter so pod nadzorom javnih oblasti. Prav tako je razumljivo, da je zasebna šola tista, ki se financira s šolnino, ki jo upravlja zasebna ustanova ali združenje zunaj javnega sektorja, ki sledi svojemu učnemu načrtu in ni pod nadzorom javnih oblasti. Vendar v različnih državah obstajajo še številne druge vrste šol, ki jih težko jasno definiramo kot zasebne ali javne.

V Gani se na primer nekatere šole financirajo z relativno visokimi šolninami, čeprav jih financira tudi ministrstvo za šolstvo. Kljub temu so večinoma priznane kot javne šole, saj sledijo nacionalnemu učnemu načrtu in so pod enakim nadzorom kot preostale šole (Fredriksson, Nyoagbe & Fumador, 1999). Nizozemska je tudi zanimiv primer, kjer večino šol financira vlada (več ali manj 100%) in jih ta tudi nadzira. Nekatere šole upravljajo občine, spet druge pa neodvisne ustanove in združenja. To pomeni, da so šolski sveti v slednjih imenovani v skladu s pravili neodvisnih ustanov ali združenj, ne pa s strani občin. Zaradi tega se tovrstne šole definira kot zasebne. Na Nizozemskem po podatkih evropskega informacijskega omrežja na področju izobraževanja Eurydice (2007) 76,3% vseh učencev na predšolski, osnovnošolski in srednješolski ravni obiskuje zasebne šole. Vendar večina Nizozemcev teh šol ne šteje za zasebne, saj jih javni sektor financira enako kot javne šole, čeprav niso v lasti javnega sektorja.

V poročilih UNESCO so šole, ki jih delno financira država, definirane kot zasebne, »če jih upravlja zasebni sektor« (UNESCO, 2000, str. 126). V študiji o zasebnem izobraževanju v Evropi piše: »Strogo 'zasebni' sektor – tj. sektor, ki ga organizirajo, financirajo in nadzorujejo posamezniki ali zasebna telesa – je, v kolikor še obstaja, izjemno redek. Vzporedno temu se je razvil nov sektor. Čeprav je 'nedržavni', ga ne moremo imenovati 'zasebni', saj je z državo povezan prek finančnih sredstev in nadzora.« (Eurydice, 1992, str. 5) Študija je pokazala, da veliko šol, ki jih imamo za zasebne, subvencionira država. V nekaterih primerih država pokrije celo več kot polovico vseh stroškov.

Najmanj dve razsežnosti sta povezani s pojmom zasebne in javne šole:

- Kdo upravlja šolo: javna šola je šola, ki jo upravlja javni sektor, in zasebna šola je šola, ki jo upravlja zasebno podjetje, ustanova, združna organizacija ali cerkev itd.
- Kdo financira šolo: javno šolo financira javni sektor (z državnimi, regijskimi, občinskimi idr. proračunskimi postavkami), zasebne šole pa se financirajo z zasebnimi prihodki (šolnine, prispevki itd.).

Tabela teh dveh razsežnosti pokaže štiri možne situacije.

Financiranje	Postavka	Zasebna	Javna
Zasebno		zasebne šole izobraževanje na domu	uporabnine
Javno		vavčerji eksperimentalne šole ¹ pogodbeno delo	tradicionalne javne šole

Slika 1. Zasebna in javna postavka ter financiranje v izobraževalnem sistemu.

Javne šole bi navadno imenovali tiste, ki so v lasti javnega sektorja in jih ta tudi financira. Zasebne šole pa bi navadno imenovali tiste, ki so v lasti zasebnega sektorja in jih ta tudi financira. V tem kontekstu lahko omenimo tudi izobraževanje na domu, tj. ko starši sami doma poskrbijo za šolanje svojih otrok. Takih primerov v Evropi ni veliko, je pa vse bolj priljubljeno v Severni Ameriki. So še drugi primeri mešanice med zasebnim in javnim kot recimo ko morajo starši plačevati šolnino tudi v javnih šolah. Javni sektor torej v tem primeru poskrbi za javno šolanje, ki ga morajo starši dodatno plačati. Na drugi strani je primer, ko javni sektor finančno podpira zasebno izobraževanje z vavčerji, ki so na voljo staršem, ali s sklepanjem pogodb z zasebnimi podjetji, ki poskrbijo za izobraževanje.

K temu lahko dodamo še tretjo razsežnost:

- Kdo nadzoruje šolanje: javno šolo nadzira javni sektor (upoštevanje nacionalnega učnega načrta, inšpekcije, preverjanje znanja na državni ravni itd.), zasebna šola pa je pod nadzorom zasebnih skupin/interesov

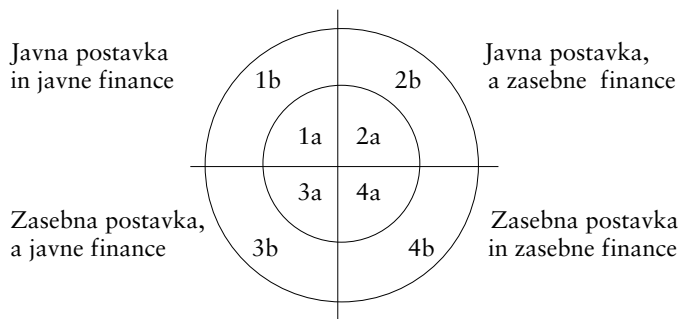
¹ Gre za t. i. »charter« šole

(z lastnim učnim načrtom, nobenih inšpekcij, ne sodeluje v preverjanjih znanja na državni ravni itd.).

Nadzor nad šolanjem prek učnega načrta in inšpekcij je praviloma povezan z viri financiranja. Če javni sektor financira zasebne izvajalce izobraževanja, potem morajo ti sprejeti nacionalni učni načrt in morajo biti na voljo enakim inšpekcijam kot javne šole.

Whittyjevo (2000) »Kolo blaginje« (Slika 2) ponuja še bolj zapleteno sliko različnih načinov kako priskrbeti socialne storitve, tudi izobraževanje. Po Whittyju lahko socialne storitve klasificiramo glede na način financiranja in procesa odločanja z javnimi in zasebnimi možnostmi v okviru vsake kategorije. Glede na shemo, nastalo na podlagi tovrstnih klasifikacij, je možnih osem različnih kombinacij.

Slika 2. Klasifikacija javnih in zasebnih socialnih dejavnosti (po Burchardtu, 1997)

KLJUČ

Notranji krog – javna odločitev

- 1a npr. 'čisto javne' storitve
- 2a npr. javne storitve, ki jih plačujejo uporabniki
- 3a npr. pogodbene storitve, ki jih odplačuje država
- 4a npr. pogodbene storitve, ki jih plačuje potrošnik

Zunanji krog – zasebna odločitev

- 1b npr. javne storitve, kupljene z vavčerji
- 2b npr. javne storitve, ki jih kupijo posamezniki
- 3b npr. zasebne storitve, kupljene z vavčerji, davčno olajšavo ali denarno pomočjo
- 4b npr. storitve »svobodnega trga«

Vir: Whitty, 2000.

Zasebno in javno v izobraževalnem sektorju lahko analiziramo tudi z razlikovanjem med obveznim šolanjem, dodatnimi storitvami in zasebno porabo. Ta pristop je predstavljen v Sliki 3.

Slika 3. Razlika med obveznim šolanjem, dodatnimi storitvami in zasebno izobraževalno porabo.

	Opis
Obvezno šolanje	- šolanje v okviru obveznega osnovnega izobraževanja in različnih vrst srednjega in visokega izobraževanja v večini držav,
Dodatne storitve	- storitve, ki jih ponujajo šole ali službe v šolah, kot sta na primer šolska kuhinja in čiščenje - posebno izobraževanje, ki ga nudi šola
Zasebna poraba	- večerni tečaji, dopolnilne ure itd. zunaj šole - izobraževalno gradivo (tudi programska oprema)

V okviru tega pristopa bi lahko obvezno šolanje opredelili kot izobraževanje znotraj obveznega osnovnega šolanja, vključno z različnimi vrstami sekundarnega in terciarnega izobraževanja v večini držav.

Dodatne storitve so storitve, za katere poskrbijo šole ali storitvene službe, ki delujejo v šolah – npr. šolska kuhinja in čiščenje. Sem lahko prištejemo tudi posebno izobraževanje, za katerega poskrbijo šole. Tovrstne storitve praviloma organizirajo šole ali občinska oz. regionalna šolska uprava, v zadnjem času pa za opravljanje teh storitev šole najemajo podjetja. So pa tudi primeri šol, ki tovrstne storitve za plačilo nudijo drugim šolam. V šolah so doslej za dodatne storitve, kot so kuhinja in čiščenje, skrbela najeta podjetja, kar ni vplivalo na sam potek pouka. Toda to se lahko spremeni. Sylvan Learning Systems bo v 17 državah v ZDA odslej skrbel za dopolnilni pouk za prikrajšane otroke (The Economist 16. januar 1999). Pojem »eksperimentalne šole« je treba razumeti v tem kontekstu. Trend v Veliki Britaniji gre vse bolj v smeri privatizacije sektorjev izobraževalnega sistema. Inšpekcije, preverjanje znanja, vse bolj težavno upravljanje šol, hišniške storitve, prevoz šolarjev in celo pokojnine učiteljev prevzema zasebni sektor (The Guardian, 8. januar 2002). Študija o privatizaciji v izobraževanju (Centre for Public Services, 2003) analizira britanski projekt, poimenovan »New LEA Models«: *»Že dolgo se zagovarja teza, da se lahko neobvezne strokovne storitve prenesejo na zasebni sektor, ne da bi to kakorkoli vplivalo na osnovne storitve. Vendar ti modeli strateškega partnerstva pogosto prestopijo umetno izoblikovano mejo med neobveznimi in osnovnimi storitvami.«* (str. 14)

Zasebno porabo lahko opišemo kot dodatne izobraževalne dejavnosti, ki niso obvezne. Med drugim gre lahko za večerne tečaje, dopolnilni pouk zunaj šole, izobraževalno gradivo (vključno s programsko opremo). Trg za različne vrste izobraževalnih storitev zunaj šole za »zasebno potrošnjo« se povečuje. Podjetja, zasebne šole in izobraževalni centri, ki ponujajo zasebni pouk zunaj rednega šolskega urnika, so uspešni. Ambiciozni starši, ki menijo, da se njihovi otroci v šoli ne naučijo dovolj, te napotijo v šole, ki delujejo v popoldanskih urah ali konec tedna. To velja predvsem za predmete, ki vsaj v nekaterih državah veljajo za šibke, npr. računalništvo v večini držav in tuji jeziki v nekaterih državah. Samo trg izobraževalne programske opreme se je v ZDA s 775 milijonov ameriških dolarjev leta 1996 povečal na 2,5 milijarde dolarjev

leta 2000, v Evropi s 130 milijonov na 460 milijonov dolarjev in v preostalem delu sveta z 200 milijonov na 1,1 milijarde dolarjev (Heyneman, 2000).

V Južni Koreji in na Japonskem ni nič nenavadno, da otroci hodijo na dodatne ure izpopolnjevanja zunaj rednega šolskega urnika, da bi lahko opravili izpite, ki so potrebni za vpis na prestižne univerze. To se kaže tudi v tem, kolikšen delež v financiranju izobraževanja predstavljajo zasebni viri (dodatno obrazloženo v naslednjem delu referata).

Zasebne in javne šole v Evropi

Za pregled zasebnih in javnih šol v Evropi sta uporabna dva vira, in sicer statistični podatki, ki jih Nadzorna skupina EFE² v okviru UNESCA redno objavlja v *Global Monitoring Report*, in informacije, ki so redno objavljene v publikacijah in spletnih straneh Eurydice-ja.

Tabela 1 kaže, kako se je vpis v zasebne izobraževalne ustanove kot delež vpisa v šole v celoti spreminjal od leta 1990.

Tabela 1. Vpis v zasebne izobraževalne ustanove kot delež celotnega vpisa.

	1990		1998/1999		2002/2003		
	WE	W	CE	WE	W	CE	WE
Predšolska vzgoja	31	38	1	26	40	1	25
Osnovnošolsko izobraževanje	6	7	0,3	7	7	0,9	7
Srednješolsko izobraževanje	9	11	0,6	7	11	1	9

W- povprečje vseh držav
 CE – povprečje držav srednje in vzhodne Evrope
 WE – povprečje Severne Amerike in zahodne Evrope

Viri: EFA 2003, 2005

V šolskem letu 2002/03 (za katero so dostopni najbolj sveži mednarodni statistični podatki) je bilo v državah, ki jih pokriva UNESCO, na predšolski ravni v zasebne šole v povprečju vpisanih 40% otrok, na osnovnošolski ravni 7% in na srednješolski ravni 11% šolarjev. Jasnega trenda na podlagi teh številk ni moč določiti. Tudi dostopni UNESCOVI statistični podatki iz obdobja 1980-1996 (UNESCO, 2000; 1998; 1995; 1993; 1991) nam pri tem niso v pomoč. Tudi če upoštevamo le UNESCOVE podatke iz Evrope, se trendi oz. njihov neobstoj ne spremenijo. Res pa je, da je delež otrok, vpisanih v zasebne šole, nižji od svetovnega povprečja.

Eurydice (2007) je razporeditev šolarjev razdelil v tri vrste inštitucij. To evropsko informacijsko omrežje inštitucijo klasificira kot javno, če jo neposredno nadzirajo javne oblasti. Če ne, potem se jo klasificira kot zasebno. Zasebne

² EFA = Izobraževanje za vse

ustanove so ali šole s koncesijo ali samostojne, kar je povezano s poglobitvijo virom financiranja. Inštitucije s koncesijo so tiste, ki več kot polovico sredstev prejemajo od javnega sektorja, samostojne zasebne ustanove pa so tiste, ki od javnega sektorja prejemajo manj kot polovico finančnih sredstev.

Šolanje je predvsem v rokah javnega gospodarskega sektorja. Večina šolarjev v skoraj vseh evropskih državah obiskuje javne ustanove razen v Belgiji in na Nizozemskem, kjer je več učencev vpisanih v zasebne inštitucije s koncesijo. Delež šolarjev v teh ustanovah je precejšen tudi v Španiji, Franciji in na Malti (med 21 in 26%) ter v Veliki Britaniji (37%). Portugalska beleži najvišji odstotek šolarjev v samostojnih zasebnih inštitucijah (12,4%). Sledijo ji Malta (9,4%), Ciper (8,1%) in Grčija (7%). V Latviji, Litvi, Sloveniji, Bolgariji, Romuniji in na Irskem pa skoraj vsi šolarji obiskujejo javne šolske ustanove (98% ali več). V 25 državah članicah EU samostojno zasebno šolanje predstavlja v povprečju le 2,7% vseh šolarjev, zasebne inštitucije s koncesijo obiskuje 17,4% otrok in javne šole 79,9%.

Eurydice (2007) se je lotil tudi vprašanja, kako se zasebne šole financirajo v različnih državah. V nekaterih državah subvencionirane zasebne šolske ustanove prejemajo enako višino finančnih sredstev kot tiste v javnem sektorju. Tako na Švedskem, Nizozemskem in Poljskem ni nobene razlike med subvencijami, namenjenimi šolam, ki jih upravljajo javne oblasti, in subvencijami, namenjenimi zasebnim šolam s koncesijo. Podobno je na Finskem. Nekatere države članice EU (Češka, Danska, Nemčija, Španija, Italija – v primeru osnovnih šol – Ciper in Luksemburg), tri države EFTA/EEA in Romunija omogočajo subvencioniranje zasebnih šol s koncesijo. Višina teh subvencij in metode izračuna se razlikujejo od tistih, ki zadevajo javne šole, in to ne glede na kategorijo. V nekaterih primerih je subvencija enaka odstotku, odmerjenemu javnim šolam. V preostalih državah zasebne šole prejmejo subvencijo, katere višina ali metoda izračuna je povsem enaka kot v primeru nekaterih virov javnega šolstva (učno osebje in/ali sredstva za delo). Na Irskem in v Veliki Britaniji se zasebne ali neodvisne šole ne financirajo z javnimi sredstvi. Subvencionirane zasebne šole v obeh državah spadajo v javni sektor.

Tabela 2. Razporeditve šolarjev (ISCED 1, 2, 3 in 4) glede na vrsto inštitucije, ki jo obiskujejo (javna ali zasebna) v šolskem letu 2001/02.

Država	Javno	Zasebno s koncesijo	Samostojno zasebno	Povsem zasebno
Belgija	43,2	56,8	(:)	(:)
Bolgarija	99,3	(-)	0,7	0,7
Češka	94,5	5,5	(-)	5,5
Danska	88,9	11,1	(-)	11,1
Nemčija	94,3	(:)	(:)	5,7
Estonija	97,8	(-)	2,2	2,2
Grčija	93,0	(-)	7,0	7,0
Španija	68,7	26,4	4,9	31,3
Francija	79,0	20,6	0,4	21,0
Irška	99,2	(-)	0,9	0,9

Italija	94,1	0,5	5,4	5,9
Ciper	91,9	(-)	8,1	8,1
Latvija	98,9	(-)	1,1	1,1
Litva	99,7	(-)	0,3	0,3
Madžarska	90,6	9,4	(-)	9,4
Malta	68,1	22,5	9,4	31,9
Nizozemska	23,7	76,3	(-)	76,3
Avstrija	92,5	(:)	(:)	7,5
Poljska	95,0	0,4	4,6	5,0
Portugalska	87,6	(-)	12,4	12,4
Romunija	98,6	1,4	(-)	1,4
Slovenija	98,3	1,7	(-)	1,7
Slovaška	94,6	5,4	(-)	5,4
Finska	94,9	5,1	(-)	5,1
Švedska	95,4	4,2	(-)	4,2
Velika Britanija	58,9	37,2	3,9	41,1
Islandija	96,9	3,1	0,0	3,1
Norveška	95,8	4,2	(-)	4,2
EU-25	79,9	17,4	2,7	20,1

(-) ne zadeva
(:) ni podatkov

Vir: Eurydice 2007

Subvencionirane zasebne šole prejemajo finančna sredstva neposredno od osrednjih oblasti ali drugih delov javnega sektorja. Za financiranje subvencioniranih zasebnih in javnih šol so v Estoniji, Veliki Britaniji (v Angliji in Walesu) in na Švedskem odgovorne lokalne oblasti (Eurydice, 2007).

Drugačen način merjenja velikosti zasebnega izobraževanja je, da se pogleda, kolikšen del izdatkov za izobraževanje pride iz zasebnih virov. Statistični podatki OECD-ja (Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj) kažejo na visoko stopnjo zasebnega financiranja v izobraževanju.

Tabela 3. Relativni delež (%) zasebnih izdatkov za izobraževalne ustanove (državno povprečje za države članice OECD-ja).

	2003	2000	1999	1998	1997
Predšolska vzgoja	18,5	17,3	17,8	-	-
Osnovnošolsko, srednješolsko izobraževanje in specializacija	7,4	7,2	7,9	9,1	10,0
Visoko šolstvo	23,6	21,4	20,8	22,7	23,0
Vse vrste	12,0	11,6	12,0	13,4	15,0

Viri: OECD, 2006, 2003, 2002, 2001, 2000

Tabela 3 kaže, da so zasebni izdatki med letoma 1997 in 2003 predstavljali med 11,6% in 15% vsega vlaganja v izobraževanje. Primerljivih podatkov za

---

zgodnejše obdobje, žal, ni mogoče dobiti. Delež zasebnih skladov je ponavadi veliko večji na visokošolski ravni. Na Češkem in v Veliki Britaniji je več kot tretjina izdatkov za visoko šolstvo zasebnega izvora (OECD, 2002).

Četudi je delež zasebnega financiranja visokošolskega izobraževanja večji kot v drugih sektorjih, se tudi druge vrste izobraževanja v številnih državah bistveno financirajo iz zasebnih virov. Podatki OECD-ja kažejo, da se 67,7% stroškov v predšolskih ustanovah na Irskem pokrije z zasebnimi viri, v Nemčiji pa 37,8% (OECD 2002) in 24,4% stroškov v nemških osnovno- in srednješolskih ustanovah (OECD 2002).

Razvoj v smeri več zasebnega financiranja je bolj značilen za srednje šole. Med letoma 1995 in 2001 so se nevladna sredstva povečevala dvakrat hitreje kot vladna sredstva. Leta 2001 je 83% vseh prihodkov v srednjih šolah prišlo iz vladnih virov; to v primerjavi z 10 leti prej pomeni 8,5-odstotno zmanjšanje vladnega deleža prihodkov oz. to pomeni, da se skoraj 20% stroškov srednjih šol pokrije s sredstvi, ki jih vanje vložijo starši in skupnost (OECD 2002).

Zanimiv je primer iz Nove Zelandije, ki prikazuje, kako morajo starši prispevati vse več denarja za izobraževanje svojih otrok (Gilling, 2003). Po uradnih statističnih podatkih se je med letoma 1995 in 2001 nevladno financiranje povečevalo 45% hitreje kot vladno financiranje. Vlada je posledično leta 2001 prispevala le 87% vseh šolskih prihodkov. To lahko primerjamo z 92% 10 let prej. V primeru osnovnih šol se je nevladno financiranje v obdobju 1995-2001 povečevalo za 20% hitreje kot vladno financiranje. Tudi na tej ravni se je nadaljevalo postopno zmanjševanje vladnih prihodkov; leta 2001 (90%) je bilo za 3% manjše kot 10 let prej.

Vpliv zasebnega izobraževanja

Zdaj se bomo posvetili vprašanju o tem, kako je pomembno, ali je šola zasebna ali javna.

Znana je domneva, da je kakovost izobraževanja višja v zasebnih šolah. Vendar je težko dokončno izvedeti, ali je to res. Značilnosti šolarjev zasebnih in javnih šol se včasih razlikujejo. Poleg tega so zasebne šole v nekaterih državah neenakomerno razporejene med različnimi vrstami šol, kot so splošni in poklicni programi, kar je lahko povezano z učinkovitostjo. Veliko študij dokazuje, da zasebne šole dosegajo boljše rezultate kot javne; toda ko se upoštevajo tudi družbenoekonomske lastnosti šolarjev, potem se te razlike zmanjšajo in v nekaterih primerih celo izginejo.

Raziskava PISA razlikuje med učenci javnih šol, zasebnih šol s koncesijo in samostojnih zasebnih šol.

Tabela 4. Odstotek učencev in njihov uspeh pri matematiki in branju glede na vrsto šole, povprečje OECD-ja.

	Javne šole	Zasebne šole s koncesijo	Samostojne zasebne šole
% učencev	83,5	12,8	3,8
Srednja vrednost uspeha v matematiki	494	526	530
S. E. lestvica v matematiki	(0,8)	(1,7)	(5,2)
Srednja vrednost uspeha v branju	489	516	520
S. E lestvica v branju	(0,8)	(1,8)	(4,4)

Vir: PISA, 2004

V desetih državah članicah OECD-ja so učenci zasebnih šol v matematiki v povprečju boljši od učencev javnih šol, medtem ko samo na Japonskem in v Luksemburgu javne šole prekašajo zasebne (PISA, 2004). Kot je poudarjeno v poročilu PISE, se je treba zavedati, da na izbor šole vpliva veliko dejavnikov, ko se interpretirajo te številke. To so storili s prilagoditvijo za razlike v socialnoekonomskih lastnostih učencev in šol. S tem so odkrili, da se povprečna prednost zasebnih šol v višini 24 točk ohrani, tudi ko upoštevamo družinsko ozadje učencev.

Če pa k temu prištejemo še socialnoekonomsko ozadje šolarjev, se slika spremeni. »Gre za močen vpliv tega kontekstualnega efekta (.....) na šolski uspeh; ko se ga upošteva v statističnih izračunih, potem prednost zasebnih šol izgine. To kaže na to, da je šolski uspeh pomemben faktor, in ko se ga upošteva, prednosti zasebnih šol ni več. To pomeni, da lahko zasebne šole ustvarijo prednost ne le z socialnoekonomsko prednostjo svojih učencev ampak tudi oz. še bolj z ustvarjanjem učenju bolj prijazne okolice prav zaradi socialnoekonomskega ozadja svojih učencev » (PISA, 2004, str. 252).

Za širšo analizo smo izbrali dve državi, Finsko, ker je ena izmed najuspešnejših držav po raziskavah PISE, in Nizozemsko, ker je država z velikim deležem učencev, ki obiskujejo zasebne šole.

Rezultati testov PISE pri matematiki in branju v javnih in zasebnih šolah s koncesijo na Finskem so predstavljeni v tabeli 5.

Tabela 5. Odstotek učencev in njihov uspeh pri matematiki in branju glede na vrsto šole, Finska.

	Javne šole	Zasebne šole s koncesijo	Samostojne zasebne šole
% učencev	93,3	6,7	-
Srednja vrednost uspeha pri matematiki	545	539	-
S.E. lestvica pri matematiki	(1,8)	(12,2)	-
Srednja vrednost uspeha v branju	544	537	-
S.E lestvica v branju	(1,6)	(10,7)	-

Vir: PISA, 2004

Kot je videti v tabeli, velika večina učencev obiskuje javne izobraževalne ustanove. Rezultati testov v matematiki in branju so v povprečju nekoliko boljši v javnih šolah kot v zasebnih šolah s koncesijo, vendar je razlika zelo majhna in statistično nepomembna.

Rezultati testov PISE v matematiki in branju v javnih in zasebnih šolah s koncesijo na Nizozemskem so predstavljeni v tabeli 6.

Tabela 6. Odstotek učencev in njihov uspeh v matematiki in branju glede na vrsto šole, Nizozemska.

	Javne šole	Zasebne šole s koncesijo	Samostojne zasebne šole
% učencev	23,3	76,7	-
Srednja vrednost uspeha v matematiki	516	541	-
S. E lestvica v matematiki	(14,0)	(4,5)	-
Srednja vrednost uspeha v branju	493	517	-
S. E lestvica v branju	(12,2)	(4,3)	-

Vir: PISA, 2004

Kot je videti v tabeli, večina učencev obiskuje zasebne izobraževalne ustanove s koncesijo. Rezultati testov pri matematiki in branju so v povprečju boljši v teh šolah kot v javnih šolah.

Kot smo trdili zgoraj, so razlike med zasebnimi in javnimi šolami pogosto povezane z razlikami med šolarji. Obstaja pa še en dejavnik, ki bi lahko pojasnil boljše rezultate zasebnih šol, vsaj v nekaterih državah. Javni izobraževalni sistem je v nekaterih državah še vedno centraliziran. Tako so posamezne šole in učitelji omejeni v tem, da sami kaj storijo za izboljšanje pouka. Na drugi strani pa imajo zasebne šole več maneverskega prostora za individualne pobude. To ni odvisno od tega, v čigavi lasti je šola, temveč od stopnje svobode, ki jo ima posamezna šola pri sprejemanju odločitev. Do kolikšne mere to vpliva na šolski uspeh, še ni dovolj raziskano. Vendar lahko domnevamo, da zgoraj povedano vpliva na delo šole.

Zasebne šole v večini držav so uspešnejše od javnih šol, vendar to ne pomeni, da bi povečano število zasebnih šol v neki državi izboljšalo izobraževanje nasploh. Sporna švedska raziskava (Bergström in Sandström, 2001) je sicer pokazala, da so imeli učenci v občinah z nekaj zasebnimi šolami boljše ocene kot tisti v občinah brez zasebnih šol. Raziskovalca sta dobila enake rezultate tudi, ko sta upoštevala le javne šole. Iz tega bi lahko sklepali, da konkurenca med zasebnimi in javnimi šolami spodbuja rast kakovosti izobraževanja nasploh. Spornost te raziskave je v tem, kako so bili zbrani podatki uporabljeni. Manjkajo na primer podatki o učnem uspehu pred ustanovitvijo zasebnih šol v posamezni občini.

Tako so lahko razlike med občinami posledica drugih dejavnikov, in ne le števila zasebnih šol (Fredriksson, 2001).

Če se našega vprašanja lotimo enako kot Bergström in Sandström, vidimo, da ne moremo zagotovo trditi, da so države z višjim odstotkom zasebnih šol uspešnejše v izobraževanju kot države z nižjim odstotkom. Finska je na primer država z dokaj majhnim deležem zasebnih šol, toda hkrati je ena izmed najuspešnejših držav po raziskavah PISE.

Zanimivo je tudi pogledati stroške izobraževanja. Večinoma se domneva, da zasebne šole lahko operirajo z manj stroški kot javne šole in da povečevanje števila zasebnih šol pomeni bolj stroškovno učinkovit izobraževalni sistem. Vendar je to težko primerjati na mednarodni ravni, saj se financiranje zasebnega šolanja razlikuje od države do države.

Ko primerjamo stroške zasebnih in javnih šol, se je treba zavedati, da ne primerjamo vedno istih stvari. Kot že povedano, učenci, vpisani v zasebne ali javne šole, se med seboj razlikujejo. To pa lahko znatno vpliva na stroške posamezne izobraževalne ustanove. Učenci z učnimi težavami in/ali posebnimi potrebami lahko potrebujejo dražje šolanje kot učenci brez teh težav. Sistem, v katerem zasebne šole privabijo določeno skupino učencev in lahko celo zavrnejo vpis drugih, lahko ponujajo izobraževanje, ki je cenejše od tistega v šolah, ki sprejmejo vse. Tako za zdaj ne moremo sprejeti hipoteze, da je izobraževalni sistem z večinoma zasebnimi šolami cenejši od sistema z večinoma javnimi šolami.

Zasebne in javne šole lahko primerjamo tudi tako, da ocenimo dostop do računalnikov. Računalniške zmogljivosti so namreč eden izmed kazalcev šolskih resursov. Eurydice (2007) je za to uporabil podatke iz raziskave PISE iz leta 2003.

Raziskava PISA 2003 je pokazala, da so računalniške zmogljivosti v polovici držav odvisne od tega, ali 15-letniki obiskujejo zasebno ali javno šolo. V nemško govorečih in flamskih skupnostih v Belgiji ter v Španiji, Avstriji in na Irskem imajo učenci v javnih šolah nekoliko boljše računalniške zmogljivosti (približno 1,5-krat večje) od učencev v zasebnih šolah s koncesijo. V sedmih drugih državah je zadeva ravno obratna. Toda, treba je poudariti, da v veliki večini teh držav zasebno šolstvo predstavlja le zelo majhen delež in je zelo skromno subvencionirano, če sploh. Te šole se predvsem financirajo s šolninami. V preostalih 11 državah so razlike statistično nepomembne, tako da o njih ni mogoče sprejeti nobenega tovrstnega sklepa (Eurydice, 2007).

Tabela 7. Povprečno število računalnikov v javnih in zasebnih šolah, ki jih obiskujejo 15-letniki za šolsko leto 2002/03.

Država	Javno		Zasebno	
	Povprečje	Standardna napaka	Povprečje	Standardna napaka
Belgija (fr)	16,3	1,77	14,7	1,16
Belgija (nem)	7,4	0,03	14,7	0,01
Belgija (niz)	5,7	0,49	8,1	0,39
Češka	13,3	0,41	8,6	1,18
Danska	7,1	0,24	6,7	0,64
Nemčija	16,8	0,57	15,8	1,57
Grčija	21,9	2,61	5,5	1,95
Španija	14,0	0,97	21,6	1,35
Francija	(:)	0,0	(:)	0,0
Irska	8,3	0,45	14,3	0,71
Italija	12,7	0,57	7,6	1,68
Latvija	20,5	0,76	11,0	1,28
Litva	6,7	0,00	6,2	0,01
Madžarska	7,5	0,47	7,8	0,94
Nizozemska	7,8	0,61	8,3	0,32
Avstrija	6,9	0,36	9,1	0,7
Poljska	21,9	0,73	3,4	1,18
Portugalska	15,5	0,47	16,1	2,74
Slovaška	36,7	3,06	20,9	4,41
Finska	7,1	0,29	11,5	2,27
Švedska	7,5	0,22	10,2	2,44
Velika Britanija (Anglija, Wales, Severna Irska)	(:)		(:)	
Velika Britanija (Škotska)	3,7	0,1	3,2	0,54
Islandija	6,3	0,01	3,4	0,1
Liechtenstein	4,1	0,02	4,0	0,12
Norveška	7,0	0,23	3,2	0,23
(-) ne zadeva	(:) ni podatkov			

Vir: Eurydice, 2007

Zaključki

S tem referatom smo želeli pokazati, da ni lahko ločiti med tem, kaj je zasebno in kaj javno izobraževanje. Poleg tradicionalnih oblik zasebnega in javnega šolanja je vse več mešanih. Velik del šol v Evropi, ki bi jih po nekaterih definicijah lahko opredelili kot zasebne, je bolje klasificirati kot zasebne šole s koncesijo, saj jih veliko financirajo vlade ali druge javne ustanove.

Ob koncu razprave bi bilo dobro, če pogledamo še prednosti in slabosti politike, ki podpira zasebne šole.

Zasebne šole pogosto dosegajo boljše rezultate kot javne. Vendar kot smo videli, tega ne moremo povezati samo in predvsem s tem, kdo je upravljalec izobraževalne institucije. Študija PISA 2003 je pokazala, da je lahko dejavnik, ki pojasni boljše rezultate zasebnih šol, tudi selekcija učencev ob vpisu. Mednarodne primerjave ne podpirajo predpostavke, da so izobraževalni sistemi z velikim deležem zasebnih šol uspešnejši od sistemov z manjšim deležem. Videti je, da so drugi faktorji bolj pomembni, ko govorimo o kakovosti.

Prav tako ni lahko raziskati oz. narediti mednarodne primerjave, ali zasebne šole res poslujejo ceneje kot javne šole. Četudi je to morda res v posameznem sistemu, ni zagotovo, da bi zasebne šole še naprej delovale ceneje, če bi morale medse sprejeti vse učence.

Na splošno se strinjamo, da je treba v izobraževanje vlagati še več kot doslej. Eden izmed načinov kako to doseči so zasebne investicije. Do neke mere se to že uresničuje. Starši porabijo vse več denarja za izobraževanje svojih otrok ali za vsaj del tega kot kdajkoli prej. To je lahko dobrodošlo, lahko pa tudi nevarno. Namreč, izobraževanje je pravica vsakega otroka, kot je zapisano v Splošni deklaraciji ZN o človekovih pravicah in Konvenciji o otrokovih pravicah. Otrokovo šolanje je bilo vedno do neke mere odvisno od tega, koliko so njegovi/njeni starši premožni. Premožni starši imajo več denarnih sredstev za nabavo računalnikov in učbenikov kot manj premožni starši. Višje izobraženi starši so bolj pripravljeni svojim otrok ponuditi, kar potrebujejo za učenje, kot manj izobraženi starši. Hkrati pa je vsaka družba dolžna poskrbeti za to, da imajo vsi otroci enak dostop do dobre izobrazbe. Prav gotovo ni lahko vse to uskladiti in tudi ne bo nič lažje v prihodnosti.

Nazadnje, ne smemo pozabiti še na tri zadeve, ki se jih sicer v tem referatu nismo dotaknili:

1. Izobraževanje predstavlja ogromen potencialni trg. Svetovna javna poraba za izobraževanje po podatkih UNESCO (2000) znaša približno 1386,8 milijarde USD. To je enako izdatkom za okoli 52 milijonov učiteljev, milijardo šolarjev in več sto tisoč izobraževalnih ustanov po vsem svetu. Nekateri ta ogromen sektor opisujejo kot kolosalen »trg«. Spet drugi trdijo, da bodo zasebna podjetja odprla ta trg (de Sélys, 2000). Heyneman (2000) je mnenja, da so vrednosti delnic izobraževalnih ustanov in institucij za usposabljanje v Severni Ameriki poskočile za 134% od leta 1994 in da je industrija izobraževanja in usposabljanja druga največja oz. predstavlja skoraj 10% BDP-ja v Severni Ameriki. Zasebna podjetja v ZDA po podatkih ameriške *International Data Corporation* trenutno zasedajo le 13% izobraževalnega trga, vendar je pričakovati, da se bo ta delež v prihodnjih dveh desetletjih povečal na več kot 25% (*The Economist* 16. januar 1999).

2. Izobraževanje ne more biti le del nacionalne politike. Zaradi globalizacije se povečuje mednarodni izobraževalni trg (Fredriksson, 2004). Mnogo ljudi

---

si zasebne šole predstavlja kot majhne lokalne šole, ki jih upravljajo cerkve, združenja staršev ali lokalne organizacije. Vendar, kot smo videli, je vse več zasebnih šol v lasti multinacionalk.

3. Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije je poskrbela za nove možnosti organiziranja izobraževanja. Učenje na daljavo, ki so ga najprej v nekaterih državah razvili zato, da omogočijo šolanje ljudem v odročnejših krajih, se danes uporablja v različnih kontekstih. V visokem šolstvu številne univerze nudijo predavanja prek interneta. Vse več srednjih šol razvija metode učenja na daljavo, ki temeljijo na uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije. Vprašanje prihodnosti ne bo le, kdo je odgovoren za izobraževanje, temveč tudi kje naj se izvaja (Fredriksson, 2004).

Razprava o zasebnem in javnem izobraževanju je pomembna in vsebuje številna vprašanja o tem, kako naj bo izobraževanje organizirano v prihodnosti.

Reference

- Bergström, F. & Sandström, M. (2001), *Konkurrens bildar skola – en ESO-rapport om friskolornas betydelse för de kommunala skolorna*. Stockholm: Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Ds 2001:12.
- Burchardt, T. (1997). *Boundaries between public and private welfare: a typology and map of services*. London: London School of Economics, Centre for Analysis of Social Exclusion.
- Centre for Public Services (2003) *Mortgaging Our Children's Future*. Sheffield: Centre for Public Services
- The Economist, 16. januar 1999.
- EFA (2006) *EFA Global Monitoring Report 2007*. Paris: UNESCO
- EFA (2003) *EFA Global Monitoring Report 2003/4*. Paris: UNESCO
- Eurydice (1992) *Private / Non-state education: Forms and status in the member states of the European Community*. Brussels: Eurydice/ Commission of the European Communities
- Eurydice (2007) internetna stran <http://www.eurydice.org> (dostop 7. marca 2007)
- Fredriksson, U. (2001) Rapport med tveksamma slutsatser. *Pedagogiska Magasinet* nr. 2 2001
- Fredriksson, U. (2004) Studying the Supra-National in Education: GATS, education and teacher union policies. *European Educational Research Journal*, Volume 3, Number 2, 2004
- Fredriksson, U., Fumador, A. & Nyoagbe, J. (1999) Structural adjustment, education reforms and trade union strategies: Ghana as a case study. Brussels/Lome: Education International
- Gilling, D. (2003) *The Resourcing of New Zealand Schools*. Education International Working Papers no 7, September 2003. Brussels: Education International
- The Guardian, 8. januar 2002
- Heyneman, S. (2000) Educational Qualifications: The Economy and Trade Issues. Presentation at *EI's Round Table of member organisations in the OECD countries »Stakes and Challenges for the Public Sector«*, Helsinki, Finland, 8 - 10 October 2000. Website: <http://ei-ie.org>
- OECD (2006) *Education at a Glance. OECD Indicators 2006*. OECD: Paris
- OECD (2003) *Education at a Glance. OECD Indicators 2003*. Paris: OECD
- OECD (2002) *Education at a Glance. OECD Indicators 2002*. Paris: OECD

-
- OECD (2001) *Education at a Glance. OECD Indicators*. Paris: OECD
  - OECD (2000) *Education at a Glance. OECD Indicators*. Paris: OECD
  - PISA (2004) *Learning for Tomorrow's World: First Results from PISA 2003*. Paris: OECD
  - de Séllys, G. (2000) Education: A new sector for colonialisation? Presentation at *EU's Round Table of member organisations in the OECD countries »Stakes and Challenges for the Public Sector«*, Helsinki, Finland, 8 - 10 October 2000. Internetna stran: <http://ei-ie.org> .
  - UNESCO (2000) *World Education Report*. Paris: UNESCO.
  - UNESCO (1998) *World Education Report*. Paris: UNESCO
  - UNESCO (1995) *World Education Report*. Paris: UNESCO
  - UNESCO (1993) *World Education Report*. Paris: UNESCO
  - UNESCO (1991) *World Education Report*. Paris: UNESCO
  - Whitty, G. (2000). Privatisation and marketisation in education policy. Najdeno na [http://k1.ioe.ac.uk/directorate/NUTPres%20web%20version%20\(2%2001\).doc](http://k1.ioe.ac.uk/directorate/NUTPres%20web%20version%20(2%2001).doc)

Dr. Magdalena Šverc, Ministrstvo za šolstvo in šport,
državna sekretarka

Usmeritve na področju privatnega šolstva v Republiki Sloveniji

»Oče in sin sta se odpravila z oslom na trg. Oče se je usedel na sedlo, fant pa je šel peš. Ljudje, ki so ju srečevali, so govorili: »Grozno! Močan mož jaše osla, fant pa mora hoditi.« Zato je oče sestopil s sedla, sin pa se je usedel na njegovo mesto. Toda kmalu so ljudje govorili: »Kaj ni grozno? Star človek mora hoditi, tak mladenič pa sedi!« Ko pa sta oba, oče in sin, zajahala osla, so se zgražali: »Poglejte, kaj ni to trpinčenje živali? Dva človeka na ubogem živinčetu! Ljudje, ki so ju videli, pa so modrovali: »Kako neumno! Osel nič ne nosi, človeka pa hodita ob njem.«

Nikoli ne bomo mogli vsem ugajati. Naj se še tako trudimo za kvaliteto dela in življenja, naj se še tako žrtvujemo za dobro, vedno se bo našel kdo, ki bo imel drugačen pogled. Ta drugačnost pa je dobrodošla kot prizma presojanja in obelodanjanja različnih vidikov, ki pripeljejo do optimalnih in preverjenih rešitev. Tako je tudi v šolstvu. Vsaka javna razprava, ki vodi k iskanju rešitev za izboljšanje kakovosti slovenskega šolstva, je dobrodošla. Vendar pa mora temeljiti na nekaterih jasnih izhodiščih, ki jih je ne glede na vedno nove poglede in dvome treba odločno razjasniti in postaviti. Zagotovo to še posebej velja za razprave, kot je današnja.

Umeščenost zasebnega šolstva v slovenski prostor ni novo vprašanje, temveč je bilo dejansko (po dolgih razpravah) razrešeno z zakonodajo leta 1996. Zakon o organizaciji in financiranju je s svojimi določili sledil strokovni podlagi, ki je bila pred tem opisana v knjigi Zasebno šolstvo. Zasebno šolstvo je razumljeno kot vsebinska bogatitev in programska dopolnitev šolskega prostora, pri čemer se bogatitev šolskega prostora nanaša tako na posebna pedagoška načela kot tudi na uresničevanje pravice staršev do vzgoje, npr. v skladu z določeno veroizpovedjo.

Vprašanje kakovosti šolstva tako nima ničesar opraviti z vprašanjem Zasebno da ali ne? Če bi ob vprašanju vzpostavitev pogojev za zasebno šolstvo šlo predvsem za vprašanje kakovosti, potem bi morali jasno ugotoviti, da imamo v Sloveniji kakovostno javno šolstvo ter da obstoj zasebnega sam po sebi ne prispeva k večji kakovosti šolstva. To med drugim dokazujejo številne mednarodne raziskave. Prav zato vzpostavljanja pogojev za obstoj zasebnega šolstva ni mogoče vezati z vprašanjem, ali zasebno šolstvo pomeni, da nimamo kakovostnega javnega šolstva in zato sedaj iščemo nadomestilo, obvoz za tiste, ki bi kakovostno šolstvo lahko imeli, ali celo za tiste, ki bi si ga lahko privoščili.

Drugo, v javnosti večkrat problematizirano vprašanje namreč je, za koga je obstoj zasebnega šolstva potreben, zanimiv. Ali res za tistega, ki si to lahko privošči? Tudi na ta posplošena vprašanja ni mogoče odgovarjati. Obstajajo

---

šolski sistemi, kjer se je zasebno šolstvo razvilo zato, da so se vanj vključevali določeni sloji. Toda šele jasna analiza, kaj in kako je v konkretni družbi umeščeno zasebno, lahko odgovori na vprašanje, ali je tako tudi pri nas. Zasebno šolstvo bi se lahko približalo temu, da je namenjeno eliti, v kolikor bi bil dostop (vpis) v te šole kakor koli pogojen – še posebej z visokimi šolninami. Vemo, da pri nas to ni tako. Še več. Napovedane spremembe so ravno v smislu šolnin še bolj restriktivne. Problem neenakih možnosti, ki naj bi ga utrjevale zasebne šole, je vezan prav na vprašanje plačila staršev.

Prav zato, da ne bi prišlo do vzpostavljanja razlike med javnim in zasebnim šolstvom ravno na točki možnosti vključevanja na osnovi zmožnosti plačila, je verjetno že veljavna zakonodaja predvidela kar visok odstotek financiranja programa zasebnih šol iz javnih financ. Že sedaj veljavna zakonodaja je predvidela 100-odstotno financiranje stroškov za izvajanje programa, vendar le za šole, ki so obstajale že pred uveljavitvijo zakona. Že takrat verjetno ni bilo moč najti razloga, zaradi katerega zasebni šoli, ki izvaja javno veljavni program, ne bi zagotovili sredstev za izvajanje programa v višini 100 %, še posebej, če država ni hotela (in tako je to še sedaj) vzpostavljati zasebnih šol kot alternativo javnemu šolstvu, temveč naj bi zasebne šole zagotavljale pravico do izbire ter bogatitev šolskega prostora.

Navedeno izhodišče je bilo osnova za urejanje položaja zasebnega šolstva že leta 1996. S sedanjimi spremembami tega izhodišča ne želimo spreminjati v nobeni točki. Z napovedanimi spremembami želimo samo vsem zasebnim šolam zagotoviti enak položaj (tistim pred uveljavitvijo zakona in tistim po njej), ker ni razlogov za razlikovanje. Hkrati želimo poenotiti način financiranja zasebnih in javnih šol. Enota za izračun za vse šole je sedaj učenec, ne oddelek. To seveda pomeni, da mora vsaka šola – še posebej zasebna šola, imeti dovolj učencev, ki jo bodo obiskovali, sicer sploh ne more obstajati. Hkrati pa sedaj predlagane spremembe zakona tudi zasebne šole jasno omejujejo pri določanju šolnin.

Očitki o elitizaciji, poglobljanju socialnih razlik torej nikakor ne temeljijo na sedanjem stanju, niti jih ni mogoče razpoznavati v predlogih sprememb.

Današnje diskusije o zasebnem šolstvu pogosto odpirajo temeljna vprašanja umeščenosti zasebnega šolstva pri nas. Kot da gre za vprašanje *Zasebno šolstvo - da ali ne*, ali pa za vprašanje ponovne redefinicije razmerja med zasebnim in javnim šolstvom. Pa ne gre ne za eno in ne za drugo. Za obstoj zasebnega šolstva smo se določili že zdavnaj – zakonsko pa je bilo urejeno z letom 1996.

Takrat je bilo tudi jasno vzpostavljeno razmerje med javnim in zasebnim. Zasebno šolstvo ni bilo omogočeno zato, ker bi kdo verjel, da je apriori bolj kakovostno, niti ne zato, ker bi kdo želel elitne šole (če bi bilo tako, potem ne bi zakonodaja že takrat predvidela celo 100-odstotnega financiranja). Tudi leta 1996 zasebno šolstvo ni bilo umeščeno v šolski prostor zato, ker bi slovensko šolstvo pestilo pomanjkanje. Že takrat je bilo javno šolstvo dobro razvejano in vsi demografski kazalci so že napovedovali zmanjšanje števila otrok – s tem pa tudi še boljše pokritost mreže javnih šol.

Razlogi za obstoj javnega in zasebnega šolstva hkrati so bili takrat in so

---

tudi še danes jasno postavljeni kot programska bogatitev šolskega prostora in omogočanje staršem pravice do izbire. Ne gre torej za odpiranje diskusije *Zasebno šolstvo – da ali ne*.

Kot že povedano, s sedanjimi spremembami želimo samo izenačiti elemente za izračun stroškov programa med javnimi in zasebnimi šolami (na področju srednjih šol gre za MOFAS – sistem lump sum) ter izenačiti način financiranja zasebnih šol, ne glede na to, ali so bile ustanovljene pred zakonom iz leta 1996 ali po njem.

Hkrati želimo za javne in zasebne šole poenostaviti postopke vpisa v razvid, ki je eden od pogojev za začetek izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela. Poenostavitev postopkov ne pomeni, da šolam ne bo treba izpolnjevati sedaj določenih pogojev. Pomeni samo, da bi bili postopki dokazovanja izpolnjevanja pogojev jasno določeni.

Naj se naš pogled torej ne ustavlja na brezplodnih strahovih in v premleovanju odločitev, ki so bile že pred časom sprejete in razvojno zastavljene. Za začetek pa je pomembno, da za ta napredek vsem omogočimo enotna in enakopravna izhodišča, na katerih bodo slovenski učenci, dijaki in njihovi starši z možnostjo izbire lahko pripomogli k pospeševanju še kakovostnejšega dela v pestrejši ponudbi slovenskih šol. Verjamem, da bomo vsi pripravljene dati priznanje izkušnjam dobre prakse in si kooperativno prizadevali za razvoj kakovosti v slovenski šoli, pri čemer javno ali zasebno ne bo ločevalno merilo.

Položaj zasebnega šolstva

Minilo je že 11 let, odkar je bil leta 1996 zakonsko urejen položaj zasebnega šolstva, a tema je vseeno dovolj specifična, da bom svoj prispevek začel s kratko splošno predstavitvijo zasebnega šolstva. Včasih je dobro obuditi spomin na stvari, ki jih sicer vsi poznamo, a je del vednosti ušel iz spomina.

Imena so različna: »javne šole« (public schools) in »neodvisne šole« (independent schools) v Veliki Britaniji, »svobodne šole« (Freie Schule) in alternativne šole v Nemčiji itn., v splošnem pa bi lahko rekli: termin zasebna, privatna šola (zasebne šole se v preteklosti niso rade imenovalе zasebne, ker je bil izraz povezan s privilegiji) se uporablja za tiste šole, ki jih ni ustanovila država lokalna skupnost in zato uživajo relativno neodvisnost. Ta opredelitev je popolnoma formalna, vendar tudi kot taka čisto ne drži. Neodvisne oziroma svobodne šole so namreč danes v Evropi bolj in bolj odvisne od državne finančne podpore, v marsičem se zgledujejo po javnem šolskem sistemu in so pod nadzorom državnih inšpekcij. Razlike med javnimi in zasebnimi šolami so vedno bolj zabrisane, tako da analitiki šolskih sistemov pogosto dobijo občutek, da se je stroga ločnica med obema področjem ohranila samo še v poimenovanju.

K temu naj takoj dodam: ko gre za podrobnosti, je zaradi raznolikosti šolskih sistemov med državami, včasih pa že znotraj posamezne države, in zaradi sprememb pri urejanju področja zasebnega šolstva vsaka hitra posplošitev o tem, kaj da zasebno šolstvo je, zelo tvegana. Nemara pojem zasebno šolstvo najlaže vpeljemo, če si namesto s krhko in negotovo začetno opredelitvijo razlike med javnim in zasebnim šolstvom pomagamo z diahronim in sinhronim prezom.

Zgodovinsko gledano je zasebno šolstvo ostanek, ki priča o nastanku javnega šolstva. V te sledove nastanka sodijo predvsem konfesionalne šole in pa šole tipa britanskih »public schools« (to so paradokсно javne šole pred javnim šolskim sistemom, danes pa imajo v Veliki Britaniji vlogo ekskluzivnih elitnih šol, ki svojim učencem zagotovijo vplivna mesta na področju ekonomije, kulture ali politike), se pravi tiste šole, ki izhajajo iz časa pred državnim posegom v šolstvo. Državna aktivnost na področju šolstva je pripeljala do vzpostavitve mreže javnih šol, ki je pokrila vso državo, pa tudi do splošne šolske obveznosti. Ta proces se je v večini evropskih držav končal šele v 19. stoletju. Status zasebnih šol je tako odvisen od zgodovine nastanka javnega šolskega sistema: ta je na začetku naletel na že obstoječi sistem izobraževanja, ki pravzaprav ni bil sistem - se pravi, da ni bil sistematično zgrajen za to, da bi pokrtil vso populacijo, ki v tistem trenutku z državnim dekretom postane šoloobvezna. Sledovi nastanka javnega šolskega sistema so se zaradi njene zavezanosti tradiciji in »mirnim revolucijam« najbolj ohranili v Angliji, kjer je sistem zasebnega šolstva najbolj nepregleden, njegove povezave z javnim šolstvom in oblike financiranja pa najbolj zapletene. Pozneje ko se je razvil javni sistem in slabše ko je razvit, več je zasebnega šolstva. Velja pa tudi obratno: če se javni šolski sistem ni mogel razviti, se je bolje razvilo zasebno šolstvo.

Poleg »zgodovinskih« zasebnih šol oziroma šol, katerih nastanek sega v »predzgodovino« javnega šolstva, pa sinhrona perspektiva pokaže tudi zasebne šole, ki so bile ustanovljene po nastanku javnih šol iz različnih nazorskih razlogov, posebnih izobraževalnih in vzgojnih metod, »novih, progresivnih, reformskih pedagogik« - tako da zanje lahko v diktaciji nemške ustave rečemo, da bogatijo izobraževalno ponudbo javnega šolstva.

Zelo splošno rečeno, v Zahodni Evropi zasebno šolstvo pokriva povprečno okrog 10% učencev osnovnih in srednjih šol. Izraziti izjemi sta Nizozemska s približno 70-odstotnim deležem zasebnih šol in Belgija s 60%. Pri obeh pa ne gre za tipičen model zasebnega šolstva, saj je delitev na zasebno in javno šolstvo v teh dveh državah posebni izraz notranje razdeljenosti obeh držav. V Belgiji razcepljenosti na Flamce, Valonce in Nemce (obstajata dve ministrstvi za šolstvo in kulturo, država je praktično federativno urejena ...), na Nizozemskem na protestante, katoličane in »nevtralne« - z ločeno zdravstveno službo, političnimi organizacijami, sindikati ...

Šole, ki se po svojih pedagoških načelih bistveno razlikujejo od javnih šol (se pravi šole, ki se sklicujejo na posebne reformske oziroma alternativne pedagogike), se zaradi majhnega števila običajno sploh ne navajajo v odstotkih, temveč absolutno. Veliko večino zasebnega šolstva predstavljajo konfesionalne šole, predvsem katoliške, pri čemer je treba poudariti, da so večinoma odprte tudi za nereligiozne dijake. Za Nemčijo tako velja, da je sicer tri petine zasebnih šol katoliških, vendar jih obiskuje tudi 10-20% nekatoliških učencev.

Zasebne šole obeh izvorov pa družijo tole: ne naslavlja se na učenca kot učenca oziroma na državljana kot državljana (ali morda celo na starše kot na starše), ampak navadno predpostavljajo neko specifično opredelitev: pripadnik te in te veroizpovedi, zagovornik posebnih vzgojnih načel, pripadnik elitne družbene skupine. Te šole ne pokrivajo vse populacije, temveč svoje učence izbirajo, zato (lahko) delujejo ločevalno.

A hkrati je ta iz optike celote nezaželeno ločevalnost zasebnih šol tudi tista okoliščina, kjer se zasebne šole nekako ujamejo z deklariranim »duhom časa«: če so množstvo vednosti, pluralnost življenjskih usmeritev, politični in nazorski pluralizem, razlike in pravica do razlik priznani na vseh ravneh, zakaj ne bi tudi različni učenci imeli možnost obiskovati različne šole?

»Partikularni naslovnik« zasebnega šolstva kaže na odvisnost zasebnih šol od javnega šolskega sistema. Če so zasebne šole primerne samo za nekatere, nekatere izmed njih pa celo samo za peščico, potem same v resnici predpostavljajo in na nek način celo zahtevajo mrežo šol, ki niso primerne za nikogar posebej oziroma ki so primerne za vse. Če gledamo iz gledišča celote, so zasebne šole odvisne od javnih, kajti javne sprejele vse tiste učence, ki se ne bodo odločili za nič posebnega. Še več: pogosto prav to, da zasebne šole ne sprejmejo vsakega učenca, da učence lahko izbirajo oziroma izključijo, postane razlog za izbiro zasebne šole in osnova za tisto specifično ozračje v njih (etos šole), ki ga starši pogosto omenjajo, kadar jih sprašujejo, zakaj so otroka vpisali v zasebno šolo.

Obisk zasebne šole ni ne za starše ne za učence nekaj samoumevnega, temveč plod premisleka in posebne odločitve; morda lahko celo postavimo tole analogijo: tako kot redneje obiskujemo jezikovni tečaj in se vestneje pripravljamo na ure, če smo ga sami plačali, kot če je zastoj, tako lahko zasebna šola že samo s tem, da je zasebna, izzove drugačen odnos učencev in staršev.

Financiranja zasebnega šolstva je v Evropi in tudi drugje po svetu zelo različno. Britanske »public schools« so tako finančno povsem neodvisne od državne pomoči, država pa ima samo minimalen vsebinski nadzor nad njimi; res pa je, da tudi za te šole veljajo posebne državne uredbe, njihovo izvrševanje pa nadzoruje državna inšpekcijska služba. Kar v Angliji velja za elitne zasebne šole, je v Italiji opredeljevalo vse zasebno šolstvo, saj je ustavni člen prepovedoval neposredne dotacije za zasebne šole z državnim denarjem; podoben je bil tudi položaj zasebnih šol v ZDA. Toda to je skrajnost, ki je v Evropi izjema in ne pravilo: zasebne šole v evropskih državah so praviloma deležne podpore iz javnih sredstev, ki v Nemčiji krije večino tekočih stroškov, na Nizozemskem pa skoraj vse stroške.

Ob tehtanju argumentov v prid in proti državni podpori zasebnim šolam se izkaže, da je neka oblika in neka stopnja državnega financiranja zasebnega šolstva pravzaprav zaželena, in celo nujna. Najprej zato, ker zaradi visokih šolnin nesubvencionirane zasebne šole postanejo elitne šole, saj svoje otroke vanje lahko vpišejo le najbogatejši. In če država, tako kot ZRN, zasebnim šolam prepove izbiro učencev na podlagi premoženjskega stanja staršev, potem mora sama nositi del finančnega bremena. Potem zato, ker financiranje državi zagotovi dejanski vpliv na zasebno šolstvo, ki ji omogoči, da šolski prostor oblikuje z minimalno preglednostjo in koherentnostjo, kar omogoča horizontalno prehajanje z ene šole na drugo in vertikalno napredovanje učencev iz osnovne šole v srednjo in naprej na univerzo. In zato, ker dosledno nefinanciranje zasebnega šolstva političnim strankam odpira vrata za njihov pohod na področje šolstva.

Pri obravnavi razmerja med javnim in zasebnim šolstvom ne gre le za iskanje razlik med njima. Razlike in podobnosti so sicer zanimive, še zlasti zaradi paradokсне logike, ki jo lahko opredelimo takole: država zasebno šolo tem laže prizna, čim bolj je zasebna šola podobna javni, a bolj ko je zasebna šola podobna javni, manj razlogov je za njen obstoj. Bolj kot razlik med njima pa je zanimivo dejstvo, da si javno in zasebno šolstvo sopripadata ravno prek momentov, v katerih se razlikujeta.

Samo zasebno šolstvo ni le notranje razčlenjeno in sestavljeno iz najrazličnejših šol, bistveno je, da elementi prostora zasebnega šolstva lahko privzemajo najrazličnejše funkcije - od prenašanja religioznih in filozofskih nazorov, vzgoje intelektualne, gospodarske in politične elite (se pravi, da ohranja razredne razlike, pomaga k reprodukciji »kulturnega kapitala«, krepí neenakost in razslojenost družbe), priprave na težko maturo, zasilnega izhoda za učence, za katere je javni sistem preveč selektiven, do uvajanja novih pedagoških metod na omejeni populaciji, hitrejšega odzivanja na nove potrebe družbe.

Privatizacija

Najprej nujno terminološko pojasnilo. Privatizacija na področju šolstva lahko pomeni dvoje:

1. privatizacijo šolstva v pomenu podpore zasebnim šolam - videli smo, da je to v Evropi bolj pravilo kot izjema;
  2. privatizacijo posameznih javnih šol in postopno odpravo javnega šolstva;
- v nadaljevanju bomo govorili o privatizaciji v tem drugem pomenu besede, seveda pa lahko z radikalizacijo privatizacije pod 1. točko preidemo od 1. točke k 2. točki.

Bistvena informacija o tej rešitvi vseh težav s šolstvom je podatek, da se o njej veliko govori, je pa nikjer niso poskusili zares uresničiti. Tudi sociološke in politološke teorije večinoma jasno artikulirajo interes družbe kot celote, da so vsi njeni člani izobraženi in da je izobraževalni sistem kvaliteten. Zanimivo je, da niti Milton Friedman, temeljna referenca večine tekstov o privatizaciji šolstva, ne govori o privatizaciji javnih šol. Javne šole naj bi še naprej obstajale, vendar bi izgubile svoj privilegiran položaj (njegov predlog lažje razumemo, če se spomnimo, da v ZDA, o katerih govori Friedman, zasebne šole ne dobivajo nobene neposredne državne podpore): sistem vavčerjev naj bi zasebne šole postavil v enakopraven položaj z javnimi, razbil državni monopol in ustvaril svobodni trg na področju izobraževanja. Kot prepričan »marketist«¹ Friedman zatrjuje, da bo tudi na področju izobraževanja trg prinesel bogatejšo ponudbo, cenejše storitve in večjo kvaliteto. Vse to se doseže tako, da se država umakne iz proizvodnega procesa in nudi le finančna sredstva zanj.

Za zgled učinkovitosti zasebnega šolstva daje Friedman cerkvene šole, ki so v nekaterih državah bile mnogo cenejše od javnih - pozabi pa dodati, da njihova učinkovitost ne izhaja iz delovanja trga, ki je po teoriji liberalnih ekonomistov najboljša pot k znižanju proizvodnih stroškov in prilagoditvi proizvoda željam potrošnikov: cerkvene šole med sabo preprosto ne tekmujejo. Nič bolje je ne bi odnesel pri današnjih alternativnih šolah, saj so prav one najostrejši kritiki prenašanja ekonomskega razmišljanja (ena izmed kritik javne šole je prav ta, da je preveč storilnostno usmerjena in da spodbuja tekmovalnost med učenci) na področje šolstva.

»Na šole gledamo kot na proizvodnjo. Predstavljamo si, da je blago, ki vsako leto pošlje na tržišče določeno število izobraženih učencev, opremljenih s cenovnimi nalepkami (spričevali)«. To ni Friedmanov credo, čeprav bi lahko bil, pač pa opis degradacije šolstva v sodobnem svetu v knjigi o pedagogiki Rudolfa Steinerja. Industrializirana šola, industrija znanja, investicije v to panogo, *»education as a service to the customer«*... – brž ko začnemo o šolstvu govoriti kot o neki veji gospodarstva, seveda v obdobju recesije besednjak obogatimo tudi z govorom o racionalizaciji, zmanjšanju proizvodnih stroškov, ravnatelju kot menedžerju, vse to pa v šoli privede do degradacije medčloveških odnosov, ki so, vsaj v osnovni šoli, pogoj za uspešno učenje. Tako samo prenašanje ekonomije na področje šolstva privede do odtujenosti in osamljenosti, proti katerim pa smo se - vsaj v besedah - ravno hoteli boriti.

Učinkovitost obstoječega zasebnega šolstva torej ni primeren zgled za prednosti zasebnega šolstva nasploh, zato Friedman daje napačen zgled oziroma daje zgled tam, kjer ga ne bi smel dati. Ne da ga pa tam, kjer bi ga lahko: če trg zagotovi, da dobri uspevajo in slabi propadejo, bi to lahko preveril na trgu danes obstoječih zasebnih šol. In na njem ni opaziti intenzivne dinamike nastajanja novih kvalitetnih šol in propadanja nekvalitetnih, kot ga napoveduje njegova teorija. Seveda drži, da bi se z drugačnim odnosom do zasebnega šolstva razmere temeljito spremenile, vendar se ne bi spremenile šole, ki danes tvorijo jedro zasebnega šolstva: te šole pa ne spodbujajo konkurence, še več, skušajo si ustvariti stalen krog odjemalcev, to značilnost pa bodo poskušale ohraniti tudi pozneje. Če jim Friedmanov predlog to možnost odvzema, je naperjen proti večjemu delu zasebnega šolstva, kakršnega poznamo danes.

Friedmanovo implicitno predpostavko, da je zasebno šolstvo profitna dejavnost, zanikajo empirične raziskave. Estelle James tako ob analizi japonskega sistema zasebnega šolstva ugotavlja, da je specifična šolskega področja prav v tem, da so šole neprofitne ustanove. Ustanovitev nove šole tako kot ustanovitev novega podjetja vsebuje tri elemente podjetništva:

- organizacijsko delo;
- tveganje;
- osnovni kapital.

Ti realni stroški so na drugih področjih nagrajeni z dostopom do dobička, v šolstvu pa tega dobička ni, zato se pojavi vprašanje, zakaj potem ustanoviti zasebno šolo? Po navadi šolo (in druge neprofitne organizacije) ustanovijo ideološke organizacije (religiozne skupine, politične stranke, sindikati), ki imajo šolo za pomembno institucijo pri formiranju ljudi - prek nje večajo vpliv in množijo privrženca. Religiozne skupine zlahka spodbudijo začetno povpraševanje (minimalizacija tveganja), ponudbo pa organizirajo z uporabo lastnih virov kapitala, dela in organizacijskih sposobnosti. Japonska je tu izjema: šole ustanavljajo zasebni podjetniki in podjetja, vendar pa spet ne zaradi dobička. Razlog je lahko vertikalna integracija: univerza ustanovi lastno srednjo šolo, ki pripravlja njene bodoče študente. Ali pa ugled: vlaganje na področju šolstva je za posameznika, ki je bil poslovno uspešen, ena od zanesljivejših poti do ugleda in slave. Šolstvo je v tem primeru način vlaganja dobička, ne pa pot za njegovo pridobivanje.

Monetaristi predlagajo, naj država sama ne ustanavlja šol, temveč naj šolanje samo financira, za pokrivanje potreb pa naj se potegujejo ponudniki iz zasebnega sektorja.

Javni sektor je neučinkovit in drag, zato naj njegovo delo prevzema zasebni sektor. Najboljših ponudnikov pa naj ne izbira država, temveč naj to namesto nje naredijo starši, ki so dobili bon, vavčer, za izobraževanje svojega otroka. Uporabili ga bodo pri ponudniku, ki bo za ta denar ponudil največ. Če naj bo sistem vavčerjev res učinkovit, mora biti izpolnjenih nekaj pogojev. Obstajati mora:

- a) več tekmujočih izvajalcev;

-
- b) porabniki, ki so dobro obveščeni o cenah, stroških in kakovosti storitev;
  - c) preprosto merjenja kakovosti;
  - d) poceni storitve;
  - e) porabniki, ki storitve potrebujejo pogosto;
  - f) potrebe, ki se dejansko zadovoljujejo - niso le občutene in zaželeno;
  - g) razlike v preferencah, ki legitimne;
  - h) učenci, ki so pripravljeni hoditi daleč v šole.

Že zelo površen premislek pokaže, da ob osnovni šoli ti pogoji niso izpolnjeni. Pri majhnih otrocih je bližina šole bržčas poglavitni dejavnik pri izbiri šole.

Lieberman v svoji natančni analizi akcije »izbira med javnimi šolami« v ZDA s skrbjo za popolnostjo navaja naslednje razloge, zakaj učenci ne potujejo v boljšo, a bolj oddaljeno osnovno šolo:

- a) stroški transporta (ne le finančni, tudi časovni);
- b) težja komunikacija staršev z učitelji;
- c) učenec se težje udeležuje popoldanskih aktivnosti na šoli (krožkov...);
- d) v nujnem primeru (nesreče, bolezni...) pride otrok težje domov;
- e) starši imajo zaradi oddaljenosti manjši vpliv na politiko šole;
- f) družbeni stroški: otrok v šoli težje naveže prijateljstva, ker se popoldan ne more družiti s sošolci, pa tudi sicer otroke v šoli slabo pozna.

Ker je šolstvo neprofitno, tudi ni velike izbire ponudnikov. Pa tudi če bi osnovne šole prinašale dobiček, bi bil ta v primerjavi s stroški ustanovitve šole verjetno majhen. Poleg tega kvalitete šole sploh ni tako lahko meriti, lahko bi celo rekli, da kvalitetne šole nasploh ni, so le šole, ki so v danih okoliščinah najbolj primerne za določene učence. To je vsaj trditev, ki jo najdemo za večino argumentov, ki zagovarjajo zasebno šolstvo kot tako. Tudi v tej točki torej kaže, da vpeljava vavčerjev pravzaprav ni univerzalizacija današnjega zasebnega šolstva, temveč mu nasprotuje.

Verjetno pa imajo prav tisti, ki trdijo, da je odločilen drugi pogoj. Kaj se namreč zgodi, če na področje šolstva vpeljemo načelo trga. Ene šole bodo imele preveliko povpraševanje učencev, druge premajhno. Šole, ki bodo preveč iskane, se bodo bodisi širile bodisi bodo vpeljale neko obliko selekcije učencev. Vendar je eden izmed razlogov za preoblikovanje šolstva s pomočjo vavčerjev prav »gigantsko« današnjih šol - šole z velikim številom učencev in učiteljev, nepreglednim upravnim aparatom in majhnim vplivom posameznika na celoto so ravno šole, ki bi se jih z vavčerji radi znebili. Če možnost širitve šole odpade, ostane le še selekcija bodisi po znanju in sposobnostih bodisi z dodatno šolnino ali pa kombinacija obeh. Dobre šole tako postanejo nekakšne elitne šole: sprejemajo samo učence premožnih staršev (šole za elitne starše učencev) ali pa samo najsposobnejše učence (šole za elitne učence), danes pa so si teoretiki šolstva skoraj edini: elitne šole prinesejo več problemov, kot jih rešijo.

Seveda elitne šole ne prinesejo težave same na sebi, pač pa zaradi šol, ki niso elitne. Kaj bi se namreč zgodilo s šolami s premajhnim številom vpisanih

---

učencev? Te se bodo poboljšale ali pa šle v stečaj, pravijo zagovorniki vavčerjev. Težava je v tem, da lahko *»učiteljevo učinkovitost merimo le glede na okoliščine, v katerih dela«*. Če so raziskave v šolstvu v zadnjih 40 letih kaj dokazale, so dokazale *»povezavo med družbeno-ekonomskim statusom otrok, ki jih sprejema določena šola, in njihovim uspehom na javnih preverjanjih znanj«*. Učencem revnih (morda tudi brezposelnih) staršev, ki so navadno tudi slabše izobraženi in težje spremljajo izobraževanje svojih otrok, bodo ostale šole z manj denarja in s slabšimi učenci. Take šole bodo počasi delale v vedno slabših gmotnih razmerah, zato jih bodo zapuščali tudi boljši učitelji. V interesu šol z velikim številom prijavljenih seveda ne bo, da se slabše šole zaprejo. Če hočejo same izvajati selekcijo, potem se mora med šolami vzpostaviti delitev dela: nekdo mora poskrbeti tudi za manj sposobne učence in za vse tiste, ki ne morejo plačevati dodatne šolnine. Končni rezultat torej ni trg vedno boljših šol, na katerem postopno propadejo vse slabe šole, temveč dualni sistem dobrih šole za sposobne ali finančno dobro podprte učence in šol za vse ostale - ostanek se bo pač moral sprijazniti s šolami, ki mu bodo na voljo. Tisti, ki poudarjajo pravico do izbire, zamolčijo, da na koncu ne bodo izbrali ne starši ne učenci, temveč sam trg in posamezne šole na njem.

Zdi se, da posplošena pravica do izbire veča izbiro, a resnica je prav obratna. Brž ko je pravica do izbire splošna, ni več pravica, ampak dolžnost. Tudi starši, ki sicer ne bi izbirali, so zdaj prisiljeni izbirati, če nočejo škoditi svojim otrokom. Z vpeljavo pravice do izbire staršem izbira ni omogočena, temveč so se prave izbire že zgodile, namreč izbira, da vsak mora izbirati, izbira okoliščin, v katerih bo izbiral, in izbira parametrov, ki bodo določali njegovo izbiro. Kot smo že zapisali: starši bodo nemara izbirali, izbrale bodo pa šole. Tako da posplošena pravica do izbire ne pripelje nujno do stanja, v katerem so vsi na boljšem, tudi starši, ki so manj spretni pri izbiri, in tudi otroci, ki so pristali skupaj z drugimi manj uspešnimi otroki v slabih šolah.

Sklep

Kakšna je razlika med današnjim stanjem in stanjem pred petnajstimi leti, ko se je začelo urejati položaj zasebnih šol?

1. Danes je urejena zakonodaja, ki omogoča pregledno vzpostavljanje zasebnih šol. Zasebne šole dobijo javno finančno podporo, ki dosega 85 % sredstev, namenjenih primerljivim javnim šolam. Posledično pa so omejene njihove šolnine, in javna podpora je pogojena s tem, da obstoj zasebne šole ne ogroža obstoja edine javne šole v danem okolišu.
2. Tako urejeno stanja je prispevalo k temu, da danes ni več mogoča razprava v smislu: zasebne šole - da ali ne. Splošno sprejeto je postalo, da ima v sodobnih državah zasebno šolstvo domovinsko pravico.
3. Tudi ni več razpravljanja v smislu: ali zasebno šolstvo finančno podpirati ali ne. Tako kot po svetu je tudi pri nas javno sofinanciranje pogoj kvalitetnega zasebnega šolstva. Tako da danes lahko rečemo, da se je zasebno šolstvo v

---

Sloveniji ustalilo. In da je počasi tudi več razumevanja za to, da odlika zasebnih šol ni v tem, da so preprosta kopija javnih.

4. Nov pa je danes govor, ki opozarja na »*monopol javnega šolstva*« in poudarja, kako je treba tržne mehanizme uvajati tudi na področju vzgoje in izobraževanja. To se dogaja v trenutku, ko se zaradi demografskih trendov govori tudi o odpuščanju učiteljev in zapiranju šol. V obdobju krčenja obsega javnih financ, ki se obeta, je v prihodnosti verjeten tudi pritisk na finance javnih šol oziroma na kvaliteto dela v njih. Že sedaj pa so nekatere javne šole za zagotovitev spodobnih pogojev dela prisiljene same iskati dodatna finančna sredstva.

Naj sklenem. Obdobje uvajanja zasebnega šolstva je končano. In začenja se obdobje, v katerem bo v ospredju ohranjanje kvalitetne mreže javnih šol. Ne samo zato, ker so javne šole še posebej ranljive, saj imajo samo enega financerja, zasebne pa tako rekoč dva. Tudi zato, ker zasebne šole predpostavljajo obstoj mreže javnih šol – ta je pogoj, da bodo lahko same v polnosti realizirale svoje poslanstvo.

Ne javna, ne zasebna, ampak dobra šola

Že z naslovom svojega prispevka želim poudariti, da se današnja razprava vprašanj ne loteva s celovitega stališča in torej ne odpira pravih vprašanj. S temi razpravami smo v primerjavi z razvito Evropo, Ameriko in Avstralijo v zaostanku 15 do 20 let. Tudi v teh delih sveta so se pred desetletji pojavile težnje, da bi dali izrazito prednost javnim šolam, ki naj bi zagotavljale enake možnosti in socialno pravičnost. Toda pokazalo se je, da imajo zasebne šole različnih statusov in različnega porekla nekatere prednosti pred javnimi šolami. Ker so v mnogih primerih neodvisne od državne podpore, so svobodne pri oblikovanju kurikuluma, zaposlovanju učiteljev in izbiri učnih metod. V Veliki Britaniji in ZDA so te šole znane kot neodvisne šole (*independent schools*). Seveda imajo take šole, predvsem z vidika naše lestvice vrednot, eno veliko pomanjkljivost. So namreč selektivno naravnane, ker izbirajo učence po lastnih merilih in deklarativno težijo k odličnosti. Kriterij sicer ni socialni status, saj približno tretjini svojih učencev nudijo finančno pomoč, čeprav sicer zaračunavajo šolnino. Idejo neodvisnih šol so nadgradili na Švedskem, kjer lahko skupina 50 staršev ustanovi neodvisno šolo in zaprosi za državno financiranje. Tudi v Avstraliji se nekatere »*independent schools*« financirajo iz državnega proračuna.

Iz teh izkušenj se je porodila praksa v nekaterih deželah, kjer država ohrani obveznost financiranja, šolam pa prepusti oblikovanje kurikuluma, sprejemanja šolskih pravil, izbiro učiteljev in drugo. Svoboda ustanavljanja in svobodnega vodenja šol se je že leta 1917 razvila na Nizozemskem, kjer povsem enakopravno obstajajo trije tipi šol: javni, katoliški in evangeličanski. Med njimi skorajda ni razlik, ker so po zakonu med seboj izenačene in imajo vse enako pravico do financiranja. Na Irskem država po zakonu ne sme razlikovati med šolami glede na njihov status oziroma glede na pripadnost, kateri konfesionalnosti pripada. Starši se svobodno odločajo, katero in kakšno šolo bodo izbrali. Državne šole zato nimajo nobenih prednosti. V Angliji so se kot protitež »*independent schools*« in šolam, ki so pod kontrolo regionalnih političnih oblasti, razvile »*grant-maintained schools*«, ki jih neposredno financira država in imajo pogosto večjo avtonomijo od tistih, ki jih financirajo lokalne šolske oblasti (LEA – Local Education Authorities). Ti so pod močnim vplivom regionalne politike.

Vse to so poskusi, ki skušajo uskladiti dvoje: zagotoviti šolam ustvarjalno svobodo in jim hkrati zagotoviti financiranje iz stalnega in socialno pravičnega vira, to je iz državne blagajne. V državah, ki so se odpovedale neposrednemu nadzoru nad šolami, a jim hkrati zagotovile financiranje, pa so postrlili inšpekcijski nadzor nad poslovanjem šol, kar pa je zopet krnilo njihovo avtonomijo ter med vodstva šol in učitelje vnašalo nemir in nervozo.

Tudi ta faza na prehodu od državnih k neodvisnim šolam, če smem pogojno uporabiti ta izraz, je v veliki meri že premagana. Državne inšpekcijske službe vedno bolj nadomeščajo evalvacijske skupine, bodisi interne ali eksterne ali pa

---

oboje hkrati s sinergijskim učinkom. Medtem ko inšpekcija nadzira poslovanje in išče napake v postopkih, pa je evalvacija namenjena ugotavljanju in merjenju kvalitete šole oziroma njenemu razvoju k zastavljeni in zaželeni kakovosti. Medtem ko inšpekcija s svojim obiskom poskrbi za krajše vznemirjenje in razburjenje na šoli, po njenem odhodu pa se zopet vzpostavi prvotno stanje, evalvacija deluje na učitelje motivacijsko, saj ne išče napak, ampak spodbuja učitelje, da močne točke svoje šole in samih sebe še naprej razvijajo, šibke pa odpravljajo.

Zaradi takega trenda, ki je usmerjen v večanje kvalitete šol, se razmerje med javnimi in zasebnimi šolami razvija v smeri vedno manjših razlik. Seveda tam, kjer se je v največji možni meri razvila šolska avtonomija in se je država umaknila iz šolskih prostorov. V teh primerih se tako v zasebnih kot v javnih šolah uveljavljajo predvsem naslednja načela:

- zmanjšati od državnih oblasti predpisana pravila,
- financirati javno priznane programe per capita pri čemer je notranje razporejanje denarja prepuščeno šolam in njihovim svetom (open-end-financing),
- imenovati učitelje in vodstva šole brez neposredne udeležbe državne šolske oblasti,
- inšpekcijske službe naj ne preverjajo administrativne neoporečnosti šol, temveč ugotavljajo kakovost poučevanja in pri tem pomagajo s svetovanjem,
- s tem v zvezi so v nekaterih državah razvili postopke in merila za eksterno evalvacijo, hkrati pa spodbujajo interno evalvacijo in različne oblike samoevalvacije,
- šole imajo večje pristojnosti pri oblikovanju kurikuluma, tako glede nabora predmetov kot glede števila ur in vsebine, ki se poučuje,
- inovativnost je sestavni del koncepta ali layout-a posamezne šole.

Ob tako zasnovanem šolskem sistemu postajajo razlike med javno in zasebno šolo vedno manjše, zaradi večje avtonomije pa se večja raznolikost med posameznimi šolami, ne glede na njihov status. Razvije se zdrava tekmovalnost med šolami, hkrati pa tudi povezovanje; pogosto še prav posebej intenzivno med javnimi in zasebnimi šolami (private-public alliance). Z vsem tem se povečuje izbirnost za vpis mladih generacij in pa splošna izobrazbena raven.

Z zadovoljstvom ugotavljam, da je ta trend prisoten tudi pri nas, da je v šolah ne glede na njihov status vedno več prizadevanj za kakovosten napredek, za modernizacijo pouka in posodabljanje didaktičnih metod. Kar pa še vedno pogrēšamo, je odsotnost evalvacijskih projektov, ki bi se sistematično izvajali na šolski, lokalni in nacionalni ravni. Med evalvacijskimi elementi bi na vsak način morali med drugim ugotavljati socialno pravičnost, ki jo uresničuje posamezna šola, njeno odprtost za demokratični dialog med učitelji, starši in učenici oziroma dijaki, pa tudi vloge, ki jo pri kakovostnem razvoju šol v Sloveniji igra država oziroma njene institucije. Naj mi bo dovoljeno, spoštovani svetniki in drugi navzoči, ob koncu poudariti, da se Škofijska klasična gimnazija, kot zasebna šola, trudi slediti vsem sodobnim trendom moderne šole. Poleg

---

kvalitetnega pouka skušamo vsem dijakom zagotoviti enake razmere za učenje ne glede na njihov socialni položaj. Socialno enakost zagotavljamo s posebnim skladom, s katerim finančno pomagamo približno petini naših dijakov. Zaradi revščine, različnega nazorskega, političnega ali verskega prepričanja ne ostane noben dijak pred vrati naše ustanove. Edino merilo za sprejem je pripravljenost za učenje in veselje do knjig in zvezkov. Vsakdo, ki bi si želel našo ustanovo ogledati od blizu, je pristrčno dobrodošel.

Izobraževanje odraslih in zasebno šolstvo

Uvod

Za Slovenijo, ki je članica Evropske unije od leta 2004, so značilne podobne razvojne spremembe in izzivi kot za večino drugih držav članic, kar pomeni, da se prebivalstvo stara, narava trga se zelo hitro spreminja, prav tako se hitro spreminja in razvija informacijska in druga tehnologija, proces globalizacije pa povzroča nenehno spreminjanje pogojev dela in življenja. Zaznavamo tudi večjo socialno razslojenost, vendar je te razlike mogoče zmanjšati prav z izobraževanjem in usposabljanjem, kajti prav s tem omogočamo posameznikom osebno rast, zaposlitev, blaginjo in večjo socialno varnost, družbi pa razvoj, napredek in socialno kohezijo.

Izobraževanje odraslih v Sloveniji ima dolgo tradicijo in je umeščeno v sistem izobraževanja kakor tudi v zavest družbe. Skozi zgodovino je to področje doživljalo svoje vzpone in padce, vendar je bilo ves čas prisotno in je oblikovalo družbeno resničnost. Tako je bilo tudi na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko je Slovenija stopila na pot neodvisnosti in prav to je dalo nov zagon in spodbudo za premike in napredek tega področja, čeprav je bilo potrebno odpraviti nekatere zaostanke, ki so izhajali iz dotedanje neustrezne sistemske ureditve.

Leta 1996 je bila sprejeta nova zakonodaja na področju vzgoje in izobraževanja in med svežnjem zakonov je bil tudi Zakon o izobraževanju odraslih, ki je bil dobra podlaga za razvojni vzpon tega področja. Z ustanavljanjem razvojnih služb, strokovnih organov in organizacij za izobraževanje odraslih, z organiziranim in stalnim obveščanjem javnosti in promocijo vseživljenjskega učenja ter z drugimi razvojnimi spodbudami smo ohranili sistem izobraževanja odraslih tudi v tranzicijskih razmerah.

Priprava na vstop v EU ter lastni razvojni potenciali so spodbudili pripravo nacionalnega programa izobraževanja odraslih, ki je bil sprejet v Parlamentu leta 2004 pod naslovom *Resolucija o Nacionalnem programu za izobraževanje odraslih v RS do leta 2010*. S to Resolucijo se celovito in sistematično ureja področje izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji in ga opredeljuje kot sestavni del procesa vseživljenjskega učenja. Temeljna usmeritev razvoja izobraževanja odraslih, ki je opredeljena v Resoluciji, je omogočiti čim večjemu številu odraslih prebivalcev vključevanje v vseživljenjsko učenje. Uresničuje se z letnimi programi izobraževanja odraslih, v katerih so predvidene pristojnosti različnih resorjev.

Glede na vse navedene izzive je izjemno pomembno, da izboljšamo možnosti za učenje zlasti odrasli populaciji, predvsem pa tistim, ki so prikrajšani in imajo težji dostop do znanja. Pomembno je, da jim ga približamo z novimi pristopi in metodami dela, vrednotenjem že usvojenega znanja, predvsem pa, da jih seznamimo z možnostmi, ki so jim na voljo.

Razvoj izobraževanja in učenja odraslih je torej ključni dejavnik za višanje ravni znanja in usposobljenosti za različne življenjske vloge, močno vpliva na izboljševanje kakovosti življenja vsakega posameznika, izenačevanje možnosti in povečevanje socialne vključenosti, kar je vse nujni pogoj za uspešen razvoj gospodarstva in uveljavljanje demokracije.

V zadnjih letih se povečuje vključevanje odraslih v izobraževanje za pridobivanje višjih stopenj javno veljavne izobrazbe. Pri tem nam pomagajo tudi sredstva EU - iz Evropskega socialnega sklada (ESS), s katerimi pospešeno vlagamo prav na to področje, saj želimo odpraviti izobrazbeni primanjkljaj, ki se je nabral v preteklih letih. In tudi zadnji Komunique Evropske Komisije z naslovom *Izobraževanje odraslih: Nikoli ni prepozno za učenje* (23. 10. 2006, COM 2006 614 final) poudarja, da je temeljna naloga ESS podpora razvoju infrastrukture in strategije vseživljenjskega učenja, s tem pa tudi izobraževanja odraslih, kot njenega sestavnega dela. Prav tako je tudi program Grundtvig, ki je namenjen izvajanju politike izobraževanja odraslih, sestavni del Programa vseživljenjskega učenja 2007-2013.

Pri izvajanju politike izobraževanja odraslih sodelujemo z različnimi organizacijami, ki izvajajo programe izobraževanja odraslih in jih s pomočjo javnih razpisov vključujemo kot aktivne dejavnike pri uresničevanju nacionalnega programa izobraževanja odraslih kakor tudi pri vseživljenjskem učenju.

Dejstvo je, da izobraževanje odraslih nezadržno raste v globino in širino, je neizogibno na delovnem mestu, doma in v lokalni skupnosti, skratka tam, kjer ljudje na vseh ravneh oblikujejo podobo življenja. Za vse nas pa je vitalnega pomena, da vseživljenjsko učenje postane resnična potreba vsakega posameznika, učeča se družba pa realnost.

1. Definicija izobraževanja odraslih

V Komuniqueju Evropske Komisije z naslovom *Izobraževanje odraslih: Nikoli ni prepozno za učenje* (23. 10. 2006, COM 2006 614 final) je navedena definicija učenja odraslih, o kateri so se poenotile članice in pravi da učenje odraslih »zajema vse oblike učenja, ki se jih udeležijo odrasli po končanem začetnem izobraževanju in usposabljanju«. Izobraževanje odraslih je torej ožji pojem od učenja odraslih in zajema le tisti del, ki vključuje formalno in neformalno učenje. Ugotovljeno pa je, da je največ vendarle neformalnega oziroma, naključnega učenja, zato se definicija spreminja v širši pojem to je, učenje odraslih.

Po naši zakonodaji so odrasli udeleženci izobraževanja tiste osebe, ki se vključijo v programe za izobraževanje odraslih.

Zato je ciljna skupina za to področje obsežna, saj po podatkih Statističnega urada RS za 31. 12. 2005 obsega:

- starejši od 15 let : 1.697.650,

- starejši od 20 let: 1.597.658,
- starejši od 25 let: 1.458.494.

2. Financiranje izobraževanja odraslih

Izobraževanje odraslih je relativno dobro finančno podprto, ta način financiranja pa je neprijazen do izvajalcev, ker je izveden po končanem izobraževanju in ne sprti, kot je to primer za druge javno veljavne programe izobraževanja. Področje izobraževanja odraslih se financira iz:

- državnega proračuna na temelju letnega programa izobraževanja odraslih,
- sredstev lokalnih skupnosti,
- drugih virov (posameznik, podjetja, skladi...).

Programi izobraževanja odraslih se financirajo iz državnega proračuna na temelju letnega programa za izobraževanje odraslih, ki ga sprejme Vlada RS za vsako leto posebej. V letu 2006 je za področje bilo namenjeno skupaj 12.047.580.008,57 SIT, (50 mio evrov) pri čemer sta udeleženi dve ministrstvi:

- Ministrstvo za šolstvo in šport: 3.838.178.000,00 SIT, (31,9%) (16 mio evrov)
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: 8.209.402.008,57 SIT (68,1%).

Od tega zneska je bilo v skladu s strukturo letnega nacionalnega programa namenjeno:

- 23,6% za splošno izobraževanje odraslih,
- 42,8% za izobraževanje za dvig izobrazbene ravni,
- 21,1% za izobraževanje in usposabljanje za potrebe dela,
- 12,5% za infrastrukturne dejavnosti.

Denar se razdeljuje na temelju razmestitve, javnega razpisa in letnega delovnega načrta javnih zavodov. Povsem brezplačna je le osnovna šola za odrasle.

3. Izvajalci programov izobraževanja odraslih

Za izvajanje programa izobraževanja odraslih morajo izvajalci zagotoviti strokovne delavce in učitelje ter imeti ustrezne prostore in opremo za izvedbo programa. Tisti, ki izvajajo javno veljavne programe pa morajo biti vpisani v razvid izvajalcev pri ministrstvu pristojnem za izobraževanje odraslih.

Preglednica 1: Nadaljnje izobraževanje odraslih po vrstah izvajalcev, številu programov, številu udeležencev in ur, 2003/2004.

Vrsta izvajalca	Število	Število programov	Število udeležencev	Število ur
Ljudske univerze	35	3.240	34.325	139.141

Druge specializirane organizacije	103	7.888	70.736	308.593
Enote pri šolah	29	659	12.689	37.228
Enote pri podjetjih	38	6.427	145.096	124.013
Izobraževalni centri pri OZS, GZS	3	266	10.995	4.845
Združenja	17	448	7.873	30.554
Vozniške šole	95	1.951	28.841	33.429
Drugi	20	633	15.497	7.081
Skupaj	340	21.512	326.052	684.884

Vir: Statistični letopis, SURS, 2006

Pri tem pregledu je razvidno, da je izjemno pestra ponudba izvajalcev programov izobraževanja odraslih, pri čemer so drugi specializirani izvajalci izobraževanja odraslih predvsem zasebne organizacije, ki izvedejo največje število ur toda krajših programov, največje število udeležencev pa pritegnejo enote pri podjetjih.

Preglednica 2: Nadaljnje izobraževanje po vrstah programov, številu programov, udeležencev in urah, 2003/2004.

Vrsta programov	Število programov	Število udeležencev	Število ur
Programi, ki niso javno veljavni	14.021	250.360	341.506
Javno veljavni izobraževalni programi	2.925	44.294	79.663
Jezikovni programi	4.566	31.398	263.715
Skupaj	21.512	326.052	684.884

Vir: Statistični letopis, SURS, 2006

Največje število programov, udeležencev in ur je pri programih, ki niso javno veljavni. Velik interes je tudi za jezikovno izobraževanje, kjer se izvede veliko število ur, vendar je manj udeležencev kot pri programih, ki so javno veljavni.

Iz spodnjega pregleda, ki zajema osemletno obdobje je razvidno, da največ izvajalcev predstavljajo prav zasebni izvajalci programov izobraževanja odraslih, sledijo jim srednje šole ter ljudske univerze.

Preglednica 3: Pregled ponudbe izvajalcev izobraževanja in učenja odraslih, ki jo pripravlja Andragoški center Slovenije.

Vrsta ustanove / šolsko leto	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	2001/2002	2000/2001	1999/2000
Zasebna organizacija, zasebna šola	101	99	96	98	92	91	83	76
Srednja šola	66	64	58	51	48	41	35	19
Ljudska univerza	37	36	37	37	36	38	36	35
Višja strokovna šola	18	17	15	13	13	8	7	3
Enota za odrasle pri srednji šoli	13	14	15	17	14	15	8	7
Zavod	13	17	7	4				
Drugi javni zavodi	11	9	7	8	10	10	6	5
Samostojni izobraževalni center v podjetju	10	9	8	5	5	6	5	
Fakulteta, umetniška akademija	9	5	6	8	5	4	3	1
Služba za izobraževanje v podjetju	9	9	8	5	8	8	4	
Društvo, zveza društev	8	10	10	19	16	14	15	17
Univerza za III. življenjsko obdobje	7	7	5	4	4			1
Muzej, galerija	6	5	6	11	11	9	1	
Splošna knjižnica	5	5	6	8	6	6	3	3
Drugi	13	17	15	16	24	15	14	19
SKUPAJ	326	323	299	304	292	265	220	186

Vir: Andragoški center Slovenije

4. Prihodnost učenja odraslih

Evropska komisija si je zadala nalogo, da je potrebno zagotoviti takšen sistem učenja odraslih, ki bo spodbujal definiranje prioritet in nadzoroval izvajanje in implementacijo. Države članice ne morejo biti brez učinkovitega sistema učenja odraslih znotraj strategije vseživljenjskega učenja, brez izvajalcev, ki bodo izboljšali dostopnost do trga delovne sile ter pospešili socialno integracijo in pripravili ljudi za aktivno staranje. Zato so oblikovali pet ključnih sporočil:

1. Odpraviti ovire za udeležbo odraslih v izobraževanju in usposabljanju.
2. Zagotoviti kakovost učenja odraslih.
3. Vpeljati sistem uveljavljanja in vrednotenje znanja.
4. Vlagati v učenje starejših odraslih in migrantov.
5. Omogočati merjenje dosežkov.

Glede na to, da tudi pri nas demografska struktura prebivalstva kaže podobne tendence kot v večini drugih državah članicah EU, potem bo tudi pri nas potrebno upoštevati sporočilo Evropske komisije.

Pri pregledu vključevanja deleža prebivalstva v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje, ki so se vključili v zadnjih štirih tednih pred opravljeno anketo je mogoče videti, da je Slovenija dosegla dokaj visok delež udeležbe (17,8%, leto 2005) in presega ciljno vrednost EU, ki je predvidena za leto 2010 12,5%, s tem smo med novimi članicami najboljše uvrščeni.

Preglednica 4: Delež prebivalstva v starosti 25-64 let, ki so se udeležili izobraževanja v zadnjih 4 tednih, 2000-2005 (ISCED 0-6)

Leta	EU 25	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	7,9	6,8	:	20,8	5,2	6,0	1,1	5,0	2,8	:	5,5	3,1	:
2003	9,3	8,5	5,4	25,7	6,0	6,2	3,7	5,8	7,4	9,7	4,7	7,9	8,1
2004	9,4	9,5	6,3	27,6	6,0	6,7	3,7	5,2	7,8	7,2	4,7	9,3	9,1
2005	10,8	10,0	5,9	27,6	7,4	5,9	1,8	12,1	7,6	8,0	6,2	5,6	7,6

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	Fi	SE	UK
2000	2,8	4,8	3,1	4,5	15,6	8,3	:	3,4	:	:	19,6	21,6	21,0
2003	4,5	6,3	6,0	4,2	16,5	12,5	5,0	3,7	15,1	4,8	25,3	34,2	21,3
2004	6,5	6,3	4,6	5,0	16,5	12,0	5,5	4,8	17,9	4,6	24,6	35,8	21,3
2005	6,3	9,4	4,2	5,8	16,6	13,9	5,8	4,6	17,8	5,0	24,8	34,7	29,1

---

5. Ugotovitve

Področje izobraževanja odraslih postaja pomemben del vseživljenjskega učenja, saj demografska struktura prebivalstva, spremenjena narava trga, hitro spreminjanje in razvijanje informacijske in druge tehnologije in proces globalizacije povzročajo nenehno spreminjanje pogojev dela in življenja.

Iz tega razloga se spreminja tudi definicija izobraževanja odraslih, ki prehaja v širši pojem in sicer v učenje odraslih, področje pa postaja vedno pomembnejše in tudi finančno podprto s strani države, vendar na temelju izvedenih programov in ne sistemsko, kot je to primer za druge programe vseživljenjskega učenja za mladino, čeprav je to najširša ciljna skupina udeležencev.

Kljub temu, da je financiranje neprijazno za izvajalce programov za izobraževanje in učenje odraslih, je mogoče na temelju izkušenj in podatkov ugotoviti, da:

- je izobraževanje odraslih kljub različnim oblikam financiranja uspešno in primerljivo z drugimi državami članicami EU,
- izjemna pestrost izvajalcev programov bogati ponudbo in izbiro, konkurenčnost pa povečuje dostopnost in kakovost,
- javni in zasebni izvajalci programov se hitro odzivajo na potrebe udeležencev.

Temeljni namen izobraževanja odraslih je torej zagotoviti udeležencem učenja odraslih ustrezne, kakovostne in dostopne programe, ki jim bodo omogočili boljšo konkurenčnost na trgu delovne sile ter osebno rast in zadovoljstvo. Pomeni, da ni pomembna lastniška struktura izvajalcev izobraževanja odraslih, morajo pa biti kos tej nalogi ter udeležencem zagotoviti ustrezne in kakovostno izpeljane programe izobraževanja odraslih. Seveda pa morajo ob tem biti zagotovljeni enaki pogoji financiranja z nadzorom izpeljave programov in porabo denarja.

Angelca Likovič, Društvo Pobuda za šolo po meri človeka

Stališča Društva Pobuda za šolo po meri človeka

Statusna oblika katerekoli izobraževalne institucije na kateremkoli nivoju ni najbolj pomembna, pomemben je kvaliteten vzgojno izobraževalni sistem oziroma kvalitetna šola.

Komisija za osnovno šolo pri Društvu Pobuda za šolo po meri človeka si prizadeva prav za to - za bolj kvalitetno osnovno šolstvo. Ne zanikamo kvalitete današnjih osnovnih šol, zavedamo pa se, da je vedno moč težiti še k višjim ciljem. Dejstvo je, da osnovna šola da tisti temelj, na katerem lahko nato gradi nadaljnje izobraževanje. Čim večja stabilnost teh temeljev pa je odvisna predvsem od kvalitete pridobljenega znanja v osnovni šoli.

V zadnjem času se veliko pozornosti posveča trenutnim in bodočim spremembam v našem šolskem prostoru. Prav je tako. Zavedati se moramo, da je šolski sistem eden najbolj pomembnih sestavnih delov vsake družbe in da mora slediti izzivom časa. Ugotavlja se, da bi bilo potrebno uvesti kar nekaj sprememb, ki bodo v prihodnosti krojile podobo šolske politike pri nas.

Neizogibna sta soočenje s trenutnim stanjem ter uvedba meril za še bolj kakovostno šolo, ki bo v polni meri zadostovala potrebi otrok, staršev in lokalnih skupnosti. Samo šola, ki bo ukrojena po meri človeka in njegovih pričakovanjih, bo lahko v bodoče kakovostno kljubovala vse večjim zahtevam časa.

Kljub temu se zavedamo, da šola kot izobraževalna in vzgojna ustanova tudi v bodoče ne more nadomestiti vzgoje družine ter ostalih primarnih socializacijskih faktorjev in njenih vrednot. Šola pričakovanj bo torej lahko samo tista, ki bo nadgrajevala že pridobljene vrednotne sisteme slehernega otroka v družini. Prav zaradi tega se bomo tudi v okviru prihajajočih družbenih sprememb v kar največji meri morali usmeriti v izgrajevanje mladih, saj bodo le-ti sooblikovali našo skupno prihodnost. Na mladih svet stoji.

Potrebno bo nekaj korenitih sprememb. Avtonomna šola potrebuje tudi avtonomnega učitelja, avtonomnega ravnatelja ter avtonomijo šolskega prostora. Vse to bo pogojevalo tudi stopnjo odgovornosti slehernega posameznika in ne bo razmejevalo etičnega in profesionalnega odnosa zaposlenih. V slovenskem šolskem prostoru je vprašanje avtonomije velikokrat srž političnih in profesionalnih razprav, predvsem v zadnjem času, ko ta pojav znova in znova stopa v ospredje. Seveda se veliko razpravlja o verigi avtonomije v šolskem prostoru. Avtonomija namreč vse bolj postaja verižni pojav. Avtonomen učenec zahteva avtonomnega učitelja, ta avtonomnega ravnatelja in posledično tudi avtonomni šolski prostor. Izhajajoč iz omenjenega je torej avtonomija slehernega šolskega subjekta nujna in potrebna, še posebej sedaj, na pragu tretjega tisočletja, ko se nahajamo v času tako potrebnih sprememb v šolstvu.

Povsem klasično šolsko vzgojno-izobraževalno delo ne ustreza več temu, kar prinaša prihodnost, saj je ta vse manj in manj predvidljiva. Pri mladih, še posebej tistih, ki vstopajo v šolo, je zato pomembno oblikovati tiste lastnosti, ki podpirajo vseživljenjsko učenje. Te lastnosti pa so kritičnost, samostojnost, iznajdljivost, izvirnost in kreativnost. Za vseživljenjsko učenje je pomembno tudi pridobivanje in ohranjanje motivacije ter potrebe oziroma spretnosti za trajno učenje. Takšnih ciljev šolskega vzgojno-izobraževalnega dela ni mogoče doseči na kakršen koli način in v vsakršnih razmerah. Preveč centraliziran šolski sistem s podrobnimi predpisi, recepti na vseh področjih in preveč storilnostno naravnano šolo tega vsekakor ne omogoča.

Ali povedano drugače: sodobne spremembe na vzgojno-izobraževalnem področju zahtevajo ustrezno decentralizacijo šolskega sistema, večjo avtonomijo njegovih sestavnih delov ter varno šolsko klimo, ki bo omogočala potrebno psihološko svobodo učencev, učiteljev in drugih. Nikakor pa to ne pomeni, da lahko vsak počne, kar hoče in kakor mu ustreza. Popolna avtonomija ravnanja in učinkovitost sistema pomenita, da bodo posamezniki ali podsistemi sprejemali skupne cilje in si jih bodo prizadevali tudi doseči. Sočasno pa bodo lahko imeli proste roke, da obenem zadovoljujejo tudi svoje specifične interese in potrebe. Avtonomija ravnanja je torej vsekakor mogoča, če seveda vsi sodelujoči razumejo postavljene skupne cilje kot svoje in ne zgolj kot odraz njihovega lastnega poslanstva.

Društvo šola po meri človeka je pred kratkim poslalo v sedemnajst medijev izjavo za javnost v povezavi z zasebnim šolstvom in njegovo ceno:

»Društvo Pobuda za šolo po meri človeka si od vsega začetka svojega delovanja prizadeva, da bi tudi v Sloveniji imeli javne, zasebne, modelne, cerkvene,..., šole. Svoje stališče utemeljujemo s sledečim:

1. V demokratični družbi moramo dati možnost izbire.
2. Zdrava konkurenca je tudi na področju šolstva zaželena.

Po sedanji zakonodaji je ustanavljanje osebnega privatnega šolstva sicer možno, vendar morajo starši prispevati kar velik del sredstev. Res je tudi, da bi v tako zasebno šolo lahko hodili izključno otroci bolj situiranih staršev. Iz zgoraj omenjenih vzrokov je stališče društva zelo jasno:

1. Podpiramo ustanavljanje različnih šol, javne, zasebne, modelne, cerkvene in podobno.
2. Za vse šole je potrebno zagotoviti enake pogoje financiranja.
3. Delo vseh šol mora biti transparentno.
4. Velik pomen je potrebno dati v vseh šolah strokovni in kadrovski zasedbi in permanentnemu izobraževanju učiteljev.
5. Uvesti je potrebno večjo kontrolo, spremljanje, ugotavljanje kvalitete na celotnem področju življenja in dela šole.
  - Od analize anketnih vprašalnikov je potrebno preiti v

-
- neposredno spremljanje dela.
  - Društvo predlaga reorganizacijo Zavoda za šolstvo in šport v svetovalno nadzorno službo.
  - Ravnatelje je potrebno razbremeniti v največji možni meri, da bodo resnično postali pedagoški vodje svoje šole. Za to tako odgovorno vlogo pa je potrebno tudi za ravnatelje več strokovnega izpopolnjevanja.
6. Potrebno je zagotoviti konkurenčno klavzulo, ki bo onemogočala, da ima ravnatelj javne šole lahko še privatno šolo. To danes v Sloveniji že obstaja.

S spremembo zakonodaje na tem področju in z možnostjo ustanavljanja različnih šol bomo tudi v Sloveniji sprostili togost na tem področju in dali možnost vsem tistim, ki želijo tudi na tem najbolj pomembnem družbenem sistemu, kot je šolstvo, iskati drugačne rešitve. Do izraza bo prišel še ne dolgo tako znan in prepevan stavek: vsi različni - vsi enakopravni. Glavni cilj pa nam vsem mora biti ali javna ali zasebna ali cerkvena ali modelna ali kakršna koli druga šola. Mora biti sodobna, moderna in kvalitetna, ki bo vsakemu učencu nudila vse pogoje, da do maksimuma razvije svoje sposobnosti. Zavedati se moramo, da je vsak otrok unikat in zato je delo na tem področju še kako zahtevno in odgovorno.«

III. RAZPRAVA

Marjetka Uhan, *poslanka, Državni zbor Republike Slovenije*

Hvala lepa za besedo. Lepo pozdravljeni vsi udeleženci, ki ste se danes zbrali na tako občutljivi temi, kot je šolstvo. V svoji razpravi bom podala predvsem mnenje Nove Slovenije.

V Sloveniji obstajajo tako zasebne kot javne šole. To je dejstvo, ki ga ob današnji razpravi ne gre prezreti. Zasebne šole se pri nas rešujejo s koncesijo, ki pa ima kar nekaj pomanjkljivosti, ki bi jih veljalo odpraviti. Prva pomanjkljivost je v tem, da niso jasni pogoji, kdaj se razpiše koncesija in komu se jo podeli. Druga težava je v tem, da koncesije dobijo le tiste šole, ki so programsko podobne javnim šolam, kar pomeni, da se izgublja oziroma povečuje tista različnost, s katero zasebni sektor v šolstvo vnaša možnost večje izbire. Nadalje ni urejena tudi višina financiranja in tako naprej. Vsekakor menimo, da skupne točke morajo obstajati, ni pa cilj države, da so programi skoraj popolnoma enaki. Splošna deklaracija o človekovih pravicah v 26. členu zagotavlja, da imajo starši pravico do izbire vrste izobrazbe za svoje otroke. Prav tako je tudi v 54. členu Ustave zapisano, da imajo starši pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. V 57. členu pa, da je izobraževanje svobodno. Zaradi vseh teh navedenih dejstev je prav, da se zakonsko pravično uredi privatno šolstvo v Sloveniji.

V koalicijski pogodbi smo tudi zapisali: v poslanski skupini Nove Slovenije se zavzemamo za zagotavljanje razmer, sodelovanje vrtecev in šol, ki bodo s kakovostnim izobraževanjem in ustrezno vzgojo sooblikovale razvoj mlade osebnosti, samostojnega, odgovornega in samozavestnega državljana. Želimo, da se zagotovijo enake možnosti za vse otroke, ki pa imajo možnost, da izberejo različne načine poučevanja na poti k istemu cilju, to je znanju. Zavedati se moramo, da zasebne šole dopolnjujejo in bogatijo mrežo javnega šolstva. Kolikor zasebna šola ni uspešna, kot taka ne bo mogla obstati. Ta zdrava konkurenca spodbuja tudi javne šole k bolj kvalitetnemu delu. Zaradi demografskih gibanj je vse manjše število učencev in dijakov, zato je še toliko bolj pomembno, da so šole dobre in kvalitetne, kajti le to je prava popotnica v prihodnost.

V Novi Sloveniji smo začudeni, da se nad zasebnimi šolami spotikajo le učitelji in njihovi sindikati, ne pa tudi starši šoloobveznih otrok in otroci in da niso pravice otrok, staršev pred pravicami učiteljev in sindikati.

Navedla bom en primer Škofijske gimnazije v Šentvidu, ki je zelo priznana in tam se želijo izobraževati tako verni kot neverni. Pomembno pri tem pa je dejstvo, da otroci, ki hodijo v šentviško gimnazijo, so željni učenja, imajo motivacijo, kar je izredno pomembno tako za nadaljnji študij kot tudi za kasnejšo zaposlitev.

Kot eno največjih nevarnosti vidim to, da otroci in mladi nimajo ciljev, motivacije za osvojitve novih znanj, da ne vidijo smisla, da bi se za kaj trudili in to je potem tisto, kar prinaša slabe rezultate. Dejstvo je, da učitelji poleg učenja opravljajo tudi zelo pomembno vzgojno funkcijo in zelo pomembno je, kako jo opravijo. Večkrat se sliši, da svet stoji na mladih, vendar je naša odgovornost, da mlade čim prej izobrazimo, da jim privzgojimo čut za vrednote, da jih dovolj motiviramo, da se bodo želeli učiti in bodo v prihodnosti odgovorno opravljali dela, ki jim bodo zaupana.

Tako zasebno kot javno šolstvo se mora zavedati, da vzgaja za prihodnost, da izobražuje nov rod in da je zdrava konkurenca med šolami dobra in jo mora država tudi omogočati. Različne so poti, ki vodijo k istemu cilju, za katerim stremimo vsi, to pa je vzgojiti mlade motivirane kadre, ki znajo razmišljati s svojo glavo, ki bodo imeli srčno kulturo, ki bodo narodno zavedni in bodo spoštovali vrednote in etična načela sodobne družbe.

Prav zato v Novi Sloveniji se zavzemamo za decentraliziran in dereguliran sistem vzgoje in izobraževanja, v katerem država postavlja cilje in standarde znanj ter nadzira kakovost izvajanja, izvajalskim organizacijam pa prepušča strokovno in upravljaljsko samostojnost.

Prav tako kot zasebne šole so se uveljavili tudi zasebni vrtci, ki omogočajo staršem, da izbirajo med različnimi programi oziroma različnimi načini vzgoje. Kot starši doma različno vzgajajo svoje otroke, je prav, da se jim da možnost, da izbirajo tudi različne programe, ki njihovim otrokom bolj ustrezajo. Tu ne gre za nek klientelizem, ampak preprosto za izbiro in možnost, da se do istega cilja pride po različnih poteh. Tudi na gore imamo različne poti, pa vendar osvojimo isti vrh, pomembno pa je, da smo na poti motivirani, da si želimo priti na vrh in da si pri tem na različne načine pomagamo.

Učitelji so tisti vodniki, ki peljejo otroke k cilju, jih spodbujajo in jim krepijo samozavest, da to zmorejo. Če bomo tako delovali v šolstvu, se nam za prihodnost ni treba bati, kajti pridnih in motiviranih otrok bo dovolj.

Pozdravljeni. Spregovorila bom o izobraževanju odraslih in dopolnila s številkami to, kar je povedala dr. Slavica Černoša.

Na področju izobraževanja odraslih od leta 1980 nimamo več javnih ustanov za izobraževanje odraslih. Kar je ostalo, so javne ustanove le na papirju. To so ljudske univerze, ki so dejansko skoraj v celoti na tržišču, ko gre za financiranje, tako kot zasebne izobraževalne organizacije za odrasle.

Slovenija se zelo visoko uvršča po deležu odraslih v izobraževanju, na peto mesto v evropski petindvajseterici, takoj za Švedsko, Veliko Britanijo, Dansko in Finsko. Ob tem pa je potrebno opozoriti na naslednje. Po drugem kazalcu, ki ga prav tako spremlja Evropska komisija v okviru programa Izobraževanje in usposabljanja do leta 2010, se je Slovenija uvrstila nad evropsko povprečje petindvajsetih držav v razkoraku po udeležbi v izobraževanju manj izobraženih in bolj izobraženih. Ta razkorak je v Evropi za vseh petindvajset držav, se pravi tudi tistih, ki so se bistveno slabše odrezale kot Slovenija, 7,3-krat v korist bolj izobraženih, v Sloveniji je ta razkorak 8,4-krat, na Danskem 1,9-krat.

Drugi podatek, ki je mogoče še bolj zanesljiv, ker pač odpravlja probleme, ki jih imamo z merjenjem udeležbe po izobrazbi, so leta šolanja. Urad za makroekonomske analize in razvoj je v Operativnem programu razvoja človeških virov predstavil podatek, ki tudi kaže na povečevanje razkoraka med manj izobraženimi in bolj izobraženimi v Sloveniji. Razkorak v povprečnem številu let šolanja (delovno aktivnega prebivalstva) med dejavnostjo z najdaljšim in dejavnostjo z najkrajšim povprečnim številom let šolanja se je v obdobju 1995-2005 povečal iz 2,8 na 3,9 (OP z dne 4. julija 2006:24). Na pomen števila let šolanja je opozorila A. Kajzer (Poročilo o človekovem razvoju, 2006) -povečanje povprečnega števila let šolanja za eno leto naj bi po nekaterih študijah za druge države v povprečju povečalo agregatno produktivnost za 0,45 odstotne točke. Vpliv dodatnega leta izobraževanja na produktivnost se med državami razlikuje in je odvisen tudi od kvalitete izobraževanja.

Dejansko je trg izobraževanja odraslih visoko profitna dejavnost za vse, za »javne« in zasebne izobraževalne organizacije. Za leto 2002 sem, na osnovi IBON obrazca, izračunala za 12 zasebnih organizacij, povezanih v društvo, da so ustvarile 175 milijonov dobička z okrog osemdesetimi zaposlenimi. Vsi poznamo kakovostne zasebne izobraževalne organizacije na našem področju, in vemo, da ta denar vlagajo v razvoj novih programov in inovacij. Ob tem pa je potrebno opozoriti na podatek, ki ga je navedla dr. Slavica Černoša, da se odrasli vključujejo v okrog 2.900 javno veljavnih programov. Če sedaj pogledamo, katerim ciljnim skupinam so namenjeni ti programi in ali so bili razviti kot posebni programi za odrasle, lahko vidimo naslednje: v obdobju, odkar imamo tudi zasebni sektor, je bilo za manj izobražene odrasle sprejetih zelo malo javno veljavnih programov za odrasle, lahko jih naštejemo na prste. Tudi javne organizacije za izobraževanje svojega dobička ne vlagajo v razvoj inovacij za manj izobražene. O tem je govoril tudi gospod Fredriksson: kadar

---

velja logika kapitala, je zelo preprosto: ne izplača se vlagati v manj izobražene, ne izplača se razvijati programov zanje, ker je delo z njimi toliko bolj zahtevno, toliko več časa je potrebno, da dosežemo primerljive učinke oziroma spremenimo izobraževalne potoke udeležencev teh programov.

Kar je skupno vsem, ki delamo na področju izobraževanja mladih ali odraslih, v zasebnih ali javnih organizacijah, je kakovost. Tu bi pač rada poudarila naslednje. Lahko govorimo o kakovosti v osnovni šoli, kjer imamo vključene 100 % generacije. Lahko zaostrojimo pogoje kakovosti v srednjem šolstvu, kjer imamo vključene 90 % generacije. V izobraževanju odraslih pa kakorkoli vzamete, po enih podatkih jih imamo 17 % vključenih (po metodologiji Eurostata, ki meri udeležbo v zadnjih štirih tednih pred anketiranjem), po drugih 30% (raziskave Andragoškega centra, ki uporablja metodologijo OECD, ki meri udeležbo v zadnjem letu). Če govorimo o 30 % vključenosti odraslih v izobraževanje in odštejemo vključitve odraslih s 4 letno srednjo, višjo in visoko izobrazbo, potem vidimo, kako nizek je delež vključenih manj izobraženih. Tako se zelo težko pogovarjamo o kakovosti, ker smo veseli vsakega programa in izvajalca, ki je pripravljen vključiti to odraslo populacijo.

Kot vidite je na področju izobraževanja odraslih razmerje javno- zasebno ravno obratno kot na področju izobraževanja mladine, kar je pravzaprav današnja tema. Upam, da bo Ministrstvo za šolstvo uvidelo problem, da je treba na področju izobraževanja odraslih zagotoviti pogoje za delo javnim organizacijam in koncesionarjem – oboji sestavljajo javno službo, na katero lahko v celoti vpliva finančno, tako da bodo razvijali in izvajali kakovostne programe izobraževanja odraslih, ki so v javnem interesu; torej tudi za marginalne skupine odraslih je potrebno zagotoviti stabilno financiranje.

Za vse, ki ne delujete na področju izobraževanja odraslih, bi rada z enim primerom ponazorila problem: program Projektno učenje na mlade je javno veljavni program za izobraževanje osipnikov iz osnovnih in srednjih šol. Financiranje poteka tako, kot je povedala dr. Slavica Černoša - na osnovi Letnega programa izobraževanja odraslih ali pa iz evropskih strukturnih skladov. V programu so redno zaposleni trije mentorji. Organizacije, ki izvajajo program, to so pa zasebne in javne organizacije, ne dobijo plačila tudi po 6 mesecev. Projektni način financiranja je seveda za tovrstne javno veljavne programe povsem nesprejemljiv in je nujno zagotoviti, enako kot za osnovno ali srednjo šolo, plačevanje po dvanajstih, da bodo lahko izvajalci normalno in kakovostno delali.

Ponovno bi poudarila na povsem obrnjeno sliko javno - zasebno na področju izobraževanja odraslih. Z zadovoljstvom sem poslušala državno sekretarko, dr. Magdaleno Šverc, da spremembe v Zakonu ne pomenijo bistvenih premikov na področju financiranja izobraževalnih programov za mladino, ki bi pripeljali do takega načina položaja, kot ga imamo v izobraževanju odraslih.

Seveda je za Slovenijo vitalnega pomena, da se spremeni način financiranja programov za odrasle; predvsem za manj izobražene, ki predstavljajo visok odstotek zaposlenih. Tudi na teh ljudeh sloni današnji svet in tudi od njih bo odvisno, kakšne pokojnine oziroma kakšno kakovost življenja bodo imeli naši otroci in naši vnuki.

Hvala za besedo, predsedujoči. Spoštovane gospe in gospodje, lepo pozdravljeni. Ker je danes javna predstavitev mnenj, sem dolžan predstaviti tudi stališče Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (SVIZ). Upam, da bom v tistem, kar sem si namenil povedati, tudi kaj rekel o sami stvari.

Najprej naj povem, da se ne strinjam z oceno, ki jo je izrekla gospa Likovič, da so se vsi razpravljavci strinjali, da je vseeno, ali je šola zasebna ali javna, važno je, da je dobra. Če sem pozorno poslušal, se je tako pravzaprav opredelil samo eden od razpravljavcev. Kar se tiče SVIZ-a, pa tole - ker se v zadnjem času dovolj poenostavljeno opredeljuje naše stališče do zasebnega šolstva, naj ga v nekaj stavkih ponovim. To stališče je iz leta 1998 in ni produkt kakšnih trenutnih razmer. Gre za stališče kongresa iz tistega leta. SVIZ je seveda zagovornik javnega šolstva, ki ga razumemo kot javno dobro in tudi menimo, da je država dolžna zagotavljati kakovostno javno šolstvo, ki temelji na načelih enake dostopnosti, pravičnosti in pa tudi solidarnosti.

Prav tako pa ne drži, da smo proti zasebnemu šolstvu, kar je bilo danes tudi vsaj enkrat omenjeno. Ne nasprotujemo zasebnemu šolstvu, če citiram to naše stališče iz leta 1998. Razumemo ga kot potrebno dopolnilo javnemu, ki povečuje možnost izbire. Smo pa proti temu, da bi se zasebno šolstvo krepilo na račun javnega, torej, da bi se zaradi spodbujanja zasebnega šolstva, kar je trenutna usmeritev vlade, nekako siromašila mreža javnih šol in pa da bi dodatno financiranje zasebnega šolstva vplivalo neposredno na financiranje javnega šolstva. Takšno je naše stališče.

Kar se pa tiče samih predlaganih sprememb. Najprej je pri celi zadevi nekoliko nerodno, da mi teh sprememb pravzaprav še ne poznamo v besedilu zakona, da se stališča do tega oziroma napovedi, kaj se bo spreminjalo, spreminjajo. Neko nelagodje ustvarja tudi menjava argumentov, zakaj potrebujemo več zasebnega šolstva, in vprašanje je o tem in ne o »zasebno šolstvo: da ali ne«. Če se spomnite tistih časov takoj po nastopu nove vlade 2005 in še v letu 2006, ko je pri nas vladala neoliberalna evforija, ko so Slovaško dajali za zgled, za obljubljeno deželo. Takrat je bil argument za večji delež zasebnega šolstva ta, da bo to prineslo in spodbudilo po načelu konkurenčnosti seveda prosti trg in tržnost v šolstvu, kakovost v javnem šolstvu.

Presenečen sem opazil, da je pred dobrim tednom dni, pred štirinajstimi dnevi bil ta argument s strani ministra, ki je bil izrečen takrat, sedaj popolnoma, diametralno obrnjen. Eksplicitno je poudarjeno, da zasebno šolstvo ni konkurenca javnemu šolstvu, kar seveda zgolj potrjuje tisto, da se lahko, kar je tudi gospod Fredriksson omenil, da se lahko tukaj vzpostavi nek dualen sistem. Če je bistvena sprememba ali pa predlagana sprememba 100-odstotno financiranje zasebnega šolstva, ker je to, kot sem danes slišal, pravzaprav edina resna sprememba, potem še vedno velja tisto opozorilo, ki ga je danes izrekel tudi dr. Šimenc, da v tem primeru imajo zasebne šole seveda 100-odstotnega financerja za program, to je državo, in hkrati možnost financirati se tudi še

---

s strani ustanovitelja, kar pa potencialno omogoča boljše pogoje, dodatno opremo, boljše prostore, več izmenjav in tako naprej in vprašanje je, ali gre tu potem še za enak položaj. S 85 odstotki financiranja Sloveniji v primerjavi z drugimi evropskimi državami seveda ni potrebno zardevati. Poznamo precej držav, ki imajo ta odstotek nižji. Zato se zdi, da je ta primeren.

Tisto, kar me moti pri sedanjih predlogih sprememb in zagovarjanju sprememb, je nek dovolj prepoznaven odpor do javnega šolstva, ki ga občasno izraža minister in so ga prepoznali tudi že nekateri pred menoj. Recimo trditev oziroma vzklik, ki ga je izrekel pred kratkim, da bi raje dal denar Colariču ali pa Bobincu, kot pa kakšni zbirokratizirani in okosteneli javni šoli, se mi že zdi potrditev tega opozorila. Pri tem pa seveda je nenavadno, da se ne čuti odgovornega za to, če res kakšna taka šola obstaja. Navsezadnje je v program vlade zapisano, da bodo birokratske ovire odpravljene, zelo podčrtano v tistem delu koalicijske pogodbe, in minister se očitno za to ne čuti odgovornega.

Naslednji problem, ki ga vidim, je, da nimamo praktično nobene ocene ali analize, kako bo pospeševanje zasebnega šolstva učinkovalo na položaj javnega šolstva, zato se mi zdi nekoliko prelahkotno lotevati se teh sprememb brez vseh teh strokovnih podlag. Tudi ne vemo navsezadnje, kdo si želi imeti več zasebnih šol, koliko je takih ljudi, koliko je takih pravnih subjektov. To delamo vse preko prsta. Naj povem, da je pred dnevi izšlo poročilo zaupanja državljanov in državljanek v institucije sistema, kjer je seveda šola, taka kot je, torej javna šola, praktično pustila za seboj vse druge inštitucije v tej državi in to ne za malo, ampak z naskokom. Tu sledi vprašanje, če imajo državljanke in državljanji tako visoko stopnjo zaupanja, kaj pravzaprav spreminjamo in zakaj. Tukaj se mi zdi, da ni povsem jasno, še posebej zaradi spreminjanja teh stališč.

Vsekakor pa je ključno naslednje vprašanje. To je, kakšen po bo spremembah ostal 87. člen ZOFVI-ja, ki zagotavlja, varuje javno šolo pred tem, da bi se zaprla na račun zasebne šole. Če bo ta člen ostal tak, kot je, potem ne vidim večjih problemov, pri čemer pa je treba ob teh spremembah še niz rešitev. Recimo, ena je ta, ki je po mojem neupravičeno prezrta. Namreč, če bomo dodajali zasebne šole pri javnem sistemu, potem imamo zelo velik problem v situaciji, ko je število otrok v upadanju. Tukaj se nekaj ne bo izšlo. Če pa bomo pri enakem številu šol spodbujali zasebne šole, potem je pa jasno, da bo del zasebnih šol nastal na račun javnih šol in javne mreže šol. Zato bi morali dobiti na ta vprašanja jasne odgovore. Hvala lepa.

Podala bom stališča Sindikata VIR. Februarja objavljeni rezultati posebne raziskave Evrobarometra kažejo, da je dobra izobrazba po prepričanju prebivalcev držav Evropske unije najboljša popotnica za uspeh v življenju, saj jo je na prvo mesto postavilo kar 62 % Evropejcev. Tudi Slovenci so v odgovorih na prvo mesto postavili dobro izobrazbo, in sicer 61 %. Rezultati raziskave so prav tako pokazali, da smo Slovenci zelo zadovoljni s predšolsko vzgojo, s katero je v povprečju zadovoljnih 55 % Evropejcev, medtem ko je zadovoljstvo Slovencev kar 72 %, s čimer se naša država na lestvici uvršča na drugo mesto v Evropski uniji, takoj za Ciprom. Še več. Kar 82 % Slovencev je zadovoljnih s šolskim sistemom, kar nas uvršča na tretje mesto v Evropski uniji. Seveda pa je kvaliteta predšolske vzgoje in šolskega sistema v največji meri odvisna od usposobljenosti vzgojiteljskega in učiteljskega kadra. Ni vseeno, kdo vzgaja in izobražuje naše otroke. Zato se v Sindikatu VIR zavzemamo za ohranitev sedanje ravni predpisane izobrazbe, ki po novem pomeni drugo bolonjsko stopnjo za učitelje. Za celotno Evropsko unijo je značilna dualnost javnega in zasebnega šolstva.

V Sindikatu VIR se tako kot večina evropskih sindikatov na področju vzgoje in izobraževanja zavzemamo za prevladujoče javno izobraževanje. Kvalitetno javno šolstvo prispeva k zmanjšanju neenakosti in povečuje sodelovanje v družbi. Otrokom obeh spolov zagotavlja enake možnosti šolanja, ne glede na njihov gmotni položaj, socialno in pa etično pripadnost. V Sindikatu VIR ne nasprotujemo razvoju zasebnega šolstva, ker je to potrebno dopolnilo javnemu. Kadar gre za posebne interese ali prepričanje otrok in staršev in nudi večjo raznovrstnost oblik in metod izobraževanja.

Odločno pa nasprotujemo razvijanju zasebnega šolstva na račun javnega in neoliberalni politiki privatizacije javnega šolstva zaradi zniževanja stroškov javnih financ. Država je dolžna zagotoviti predvsem kakovostno javno šolstvo, zasebnim šolam pa nuditi ustrezne zakonske možnosti za njihov razvoj.

Kar zadeva konkurenčnosti med šolami, ki naj bi jih spodbudile zasebne šole, raziskave te domneve ne potrjujejo. Celo nasprotno. Mednarodne raziskave jasno kažejo, da otroci v zasebnih šolah ne dosegajo nič boljših rezultatov kot otroci v javnih šolah. Hkrati pa izkušnje drugih držav kažejo, da komercializacija in privatizacija šolstva vodita v neenakost, v poglobljanje socialnih razlik in v zniževanje kakovosti javnih šol. V primeru, če bi vlada dopustila, da bi bili učitelji v zasebnih šolah plačani bolje kot v javnih, bi doživeli katastrofalen zasuk. Zasebne šole bi pobrale vse najboljše učitelje iz javnih šol. Tja bi šli tudi najboljši učenci in kakovost javnega šolstva bi se znižala.

Zato predlagamo, prvič: šolstvo mora ostati odgovornost države in ne sme postati odvisno od privatnega sektorja. Izobrazba je ena od temeljnih človekovih pravic, zato ne sme postati tržno blago. Pričakujemo, da bo vlada napovedane zakonske spremembe na področju vzgoje in izobraževanja pred sprejemom uskladila s sindikati, ki delujejo na tem področju.

Spoštovani predsednik, spoštovani gostje. Moram reči, da sem z zanimanjem poslušal današnjo razpravo, ki v neki meri vseeno nakazuje določene stvari, ki me navdajajo z upanjem, da bomo to kvaliteto, ki jo imamo, ohranili ali pa celo dvignili. Bi se pa omejil na segment osnovne šole in z našega vidika konkretnega dela prikazal nekatere dileme, ki so se mi ob tem pojavile.

Zakaj interes zasebnega šolstva, če pravimo, da imamo zelo dobro javno šolstvo oziroma kvalitetno javno šolstvo? Ob tem vprašanju sem zaključil, da bi bil ta interes po mojem nekeje v treh točkah. In sicer, prvi interes, ki ga vidim, je potreba morda po novih, drugačnih programih. Drugi interes, ki ga vidim, je morda zagotavljanje nekih posebnih parcialnih interesov v vzgoji in izobraževanju za morda neko hitrejšo doseganje določenih ciljev. Tretji interes, ki ga vidim, je predvsem konkurenčnost, ki se kaže nasproti javnim šolam.

Če se usmerim k prvemu interesu - uvajanju novih, drugačnih programov: tu vidim nekaj dilem. Dobro vemo, da v zasebnih šolah ne moremo izvajati nekih posebnih programov, ker so kadrovske šole, ki izobražujejo naše učitelje, pravzaprav enake in so učitelji do neke mere enako izobraženi. Celotni cerkveni učitelji, ki se šolajo za poučevanje, imajo prakso v javnih šolah in se izobražujejo za poučevanje po metodah, ki jih izvajajo pravzaprav v javnih zavodih. Se pravi, da v javnih zavodih premoremo veliko kapitala, znanja. Da premoremo pokazati načine poučevanja.

Tudi neki drugačni programi, ki se zagotavljajo z uvajanjem zasebnih šol, mislim, da se lahko uvajajo tudi v javnih šolah. Res je, da se v zasebnih šolah, če jih je manjše število, lahko to hitreje zgodi. Vendarle pa je kakovost celotnih sprememb, ki se odvijajo v javnih šolah, ta, da to velja potem za vse. Pred časom se je še govorilo, da premalo vzgajamo v osnovnih šolah. Jaz trdim, da smo ves čas vzgajali in še vedno vzgajamo v teh osnovnih šolah. Se pravi, programi, ki pač so bili ali pa niso bili, so bili resnično parcialni in so se razlikovali od šole do šole. Morda je bilo to za poenotiti, nikakor pa ne verjamem, da bo zasebna šola to veliko bolje opravljala kot neka javna šola.

Če se omejim na parcialni interes: parcialni interes, ki sta ga do sedaj pokazali v Sloveniji samo Waldorfska šola in pa cerkev. Se pravi Waldorfska šola zaradi drugačne filozofije poučevanja in cerkev, kjer pa vidim en moteč dejavnik. Namreč, ne gre toliko za samo filozofijo, ampak tudi za ideologijo. Na žalost, kot vidim, smo Slovenci zelo zaznamovani z ideološkimi razlikami, ki smo jih doživljali v preteklosti in je ta strah nekako prisoten.

Tretja točka, kjer sem videl, zakaj bi obstajal interes za ustanavljanje zasebnih šol, je konkurenčnost, vendar imam tudi tukaj pomisleke. Namreč, glede na padec natalitete in demografske značilnosti, ki se dogajajo v Sloveniji, je konkurenčnost med šolami že sedaj prisotna. V večjih mestih se šole borimo s sosednjo šolo za vpis učencev, ne glede na šolske okolišče, zato da obstajamo. Seveda verjamem, da ta mreža državo več stane, glede na to, da je otrok

---

manj. Vendarle se mi pa zdi, da kvaliteta v nobenem primeru ne pada in da ta konkurenčnost vsekakor je nek doprinos k večji kvaliteti. Poleg tega pa lahko sistem kot tak uvede z različnimi novostmi neke mehanizme, ki bodo javni šoli povečale kvaliteto. Če si odkrito priznamo, tudi nacionalni preizkusi znanja so pokazali neke razlike in to je bil posredni pritisk na učitelje, da so se spraševali, ali delam dobro ali ne delam dobro in to vsekakor je doprineslo k temu, da se je ta odgovornost povečala in posledično tudi kvaliteta dela. Tukaj je edino paradoksalno to, da smo recimo ravnatelji ocenjeni na podlagi nacionalnih preizkusov v celotnem segmentu osnovne šole.

Ob tej konkurenčnosti bi rad dodal še to, da sem imel lani obisk ravnatelja zasebne šole iz Japonske. Bil je presenečen nad našim načinom dela in nad kakovostjo, ki jo imamo v šolah. Odkrito je povedal (ker je bila ta tema ali zasebno šolstvo da ali ne že v lanskem letu precej široka), da na Japonskem resnično ni razlik med javnimi in zasebnimi šolami oziroma so javne šole ponekod boljše in da zasebne šole v glavnem obstajajo samo v največjih mestih.

Če končam, torej, stališče združenja ni naperjeno proti zasebnim šolam. Zasebne šole za nas obstajajo. Nismo pa za ustanavljanje zasebnih šol v tej situaciji, v kakršni smo. Se pravi, ob demografskem upadanju števila otrok. Smo za to, da če se ustanavljajo zasebne šole oziroma če se bodo ustanovljale zasebne šole, naj se financirajo same.

Samo primer. Malo paradoksalno se nam zdi, da krvavo potrebujemo določene kadre za to, da funkcioniramo v skladu s tisto kvaliteto, ki se pri nas pričakuje. Recimo, računalnikar. Na 46 oddelkov, se pravi skoraj 1.000 učencev, na približno 140 zaposlenih, ima računalnikar 150 računalnikov, ki jih mora urejati, poleg tega še vse digitalne kamere, fotoaparate, tiskalnike. Kljub temu, da nikjer v zakonodaji ni klavzule, moramo imeti spletno stran, ki jo moramo urejati, moramo elektronsko komunicirati. To v današnji dobi moramo početi, enostavno imeti zagotovljeno določeno programsko opremo za to, da lahko delamo in vse to mora nekdo početi. Ne najde pa se vir financiranja, da bi ta normativ spremenili in da bi lahko tovrstno kakovost zvišali.

Na drugi strani, s tremi oziroma štirimi zasebnimi šolami, če bi jih sofinancirali 100 %, bi lahko plačali celoten kader za vse javne šole v primeru računalnikarja. Iz tega vidika seveda ravnatelji vidimo določene luknje v sedanjem sistemu javnega šolstva in iz tega naslova seveda pričakujemo najprej pomoč v javnem šolstvu, šele nato ustanavljanje zasebnega šolstva.

Zato upam oziroma verjamem v tisto zadnjo tezo, ki jo je izrekel dr. Marjan Šimenc v svojem zadnjem odstavku, ko je govoril, da se bo razprava o privatizaciji končala in da se bo nadaljevala kakovost v programih javnega izobraževanja, ker mislim, da je to tudi naša trenutna realnost in odsev dejanskih razmer.

Hvala lepa gospod predsedujoči za besedo in tudi za vabilo na to srečanje oziroma na ta posvet. Za uvod bi rekel, da danes ne bom mogel predstaviti nekih relevantnih stališč Zveze, ker niti nismo imeli časa, da bi pri nas organizirali posvet. Pa vendarle moram reči, da smo o določenih stvareh govorili in te bi morda na kratko predstavil. Poudaril bi rad še to, da Zveza srednjih šol združuje vse srednje šole v Sloveniji in dijaške domove, razen ene javne šole in da so v zvezo vključene tudi zasebne šole oziroma šole, ki izvajajo programe s koncesijo, tako da predstavljamo celotno srednje šolstvo v Sloveniji.

Na zadnjem delovnem sestanku pri šolskem ministru smo govorili tudi o vprašanju zasebnega šolstva. Žal moram reči, da so sredstva javnega obveščanja takrat objavila samo eno kratko vrstico ali vest, da Zveza srednjih šol ne nasprotuje razvoju zasebnega šolstva, niso pa bila objavljena naša ostala stališča. To seveda lahko ponovim. Mi nismo nikoli razmišljali o tem, da bi nasprotovali razvoju zasebnega šolstva. Konec koncev je to zakonsko regulirano in tudi ni bilo nobene potrebe. Želeli pa bi le povedati, da smo mi takrat ministra opozorili na nekaj vprašanj oziroma dilem, ki se pojavljajo, zlasti če se financiranje zasebnega šolstva spremeni v 100 % financiranje.

Omejil se bom samo na tri naša stališča, ker danes najbrž tudi ni časa za širšo razpravo. Kot prvo, opozorili smo ga, da je pri takem izenačevanju potrebno potem seveda zagotoviti izenačitev celotnih pogojev dela. Tu želim seveda opozoriti, da ne govorim samo o vprašanju izvajanja izobraževanja za redne dijake, ampak tudi za izobraževanje odraslih, kajti srednje šolstvo je v tem segmentu zelo močno prisotno. Po naših podatkih, od 130 javnih srednjih šol izobražuje odrasle 78 javnih šol. To pomeni, da smo tudi tu zelo močno prisotni. Želimo pač to izpostaviti, da je razvoj zasebnega šolstva ob javnem šolstvu normalen, da pa je treba zagotoviti, da bodo tudi pogoji delovanja povsem enaki. Ti zagotovo niso, zlasti na področju izobraževanja odraslih. Izenačitev pa je pogoj, da potem lahko govorimo o konkurenčnosti, ki izhaja iz enakih osnov. Tu ne mislim sedaj samo na materialne pogoje ali pa kadrovsko zasedbo. Vemo, da se zlasti pri izobraževanju odraslih zasebno šolstvo pač zadovolji s honorarnimi sodelavci in da praktično ni redno zaposlenih.

Drugo, kar je za nas izredno pomembno, je tudi vprašanje avtonomnosti oziroma večje svobode pri našem delu. To, kar smo danes tudi že slišali v nekaterih referatih. Srednje šole in tudi osnovne, smo še vedno v izredno trdem centralističnem sistemu, kjer nam država dejansko regulira vse. Jasno je, da ima zasebno šolstvo tu povsem drug položaj. Tudi tu ne moremo potem govoriti o konkurenčnosti, če pa imaš na eni strani vse pogoje delovanja regulirano z zakonodajo oziroma s predpisi, nadzorom in tako dalje, medtem ko na drugi strani tega ni v takem obsegu ali pa ga sploh ni.

Sem spada tudi način dela. Konec koncev smo pod nadzorom pri vsaki stvari, kako naj poteka pouk, urnik, kjer ima seveda zasebno šolstvo večjo svobodo. Tudi pridobivanje sredstev. Danes je bilo to že omenjeno, da imamo javne šole tudi možnost pridobivanja sredstev iz drugih virov. Eden od njih so šolski sklad, kjer

---

tudi starši nekaj prispevajo, vendar je treba poudariti, da smo tudi pri tem izredno pod nadzorom. Prvič, kako se sploh tak sklad lahko oblikuje in tudi kako se lahko tu sredstva porabljajo. Tudi tu nismo v enakopravnem položaju.

Nenazadnje moram opozoriti pri tej stvari tudi na to, da se centralizacija in birokratizacija vse bolj krepi, čeravno smo ob osamosvojitvi naše države slišali, kako se bomo temu v bodoče izogibali. Žal tudi pri našem šolskem ministrstvu, da bi vsaj v tistem delu, kjer bi pa lahko ministrstvo zmanjšal administriranje ni posluha. To je bil en del, na katerega smo opozorili ministra.

Drugi je, kar ste že nekateri drugi razpravljavci govorili, je seveda šolska mreža. Vemo, da je današnja šolska mreža izredno razširjena in že sedaj močno predimenzionirana in da se številne šole soočajo z zmanjšanim vpisom in s tem že tudi marsikje s presežkom prostora in kadrov. Tudi tu smo opozorili, da državi ne sme biti vseeno, kaj bo s tem nacionalnim bogastvom.

Ali se bodo sedaj javne šole zapirale in se bodo morda spremenile v zasebne? Ta možnost bi verjetno lahko bila, ampak vendarle, šolska mreža je neka realnost in če se bodo na račun razvoja zasebnega šolstva ukinjale javne šole, potem to najbrž ni prava pot.

Tretja dilema pri ustanavljanju zasebnih šol je, katere šole in na katerih področjih. Če izhajamo iz tega, da je vendarle zasebni interes tudi dohodek ali pa dobiček, potem zagotovo lahko pričakujemo, da se bodo zasebne šole pojavljale samo na tistih segmentih, kjer je atraktivnost programa tista, ki zagotavlja vpis, čeravno je znano, da je povsod dovolj obsežna šolska mreža. Zato bi bilo tudi tu potrebno paziti na ustanavljanje novih šol na kar je danes opozoril tudi gospod Štrukelj. Zveza je sedaj, ko se pripravljajo spremembe ZOFi oblikovala nekaj pobud, ki jih bomo posredovali ministru. Med drugim predlagamo, da se v 87. členu ZOFi-jaja doda varovalka, ki je sedaj velja le za osnovne šole in da se dodajo tudi srednje šole. V primeru, ko bi ustanovitev zasebne šole v nekem okolišu ogrozila obstoj javne šole, ustanovitev zasebne šole naj ne bi bila dovoljena. Upamo, da bo ta naša pobuda tudi upoštevana.

Za zaključek bi rekel, da v Zvezi nismo mogli sprejemati nekkih dokončnih stališč, saj nismo imeli gradiva, ki bi omogočil bolj poglobljeno razpravo. Zato bomo verjetno v Zvezi kasneje organizirali širši posvet, ko bomo dobili konkretne predloge sprememb zakona. Zaenkrat pa so to naša stališča.

Spoštovani gospod predsedujoči, spoštovane gospe in gospodje! Naj poudarim, da ne nastopam kot predsednik Skupnosti gimnazij, ampak samo kot privatnik. Skupnost gimnazij ni sprejela enotnih stališč.

Za uvod, mislim, da je samo moji nesposobnosti pripisovati dejstvo, da sem mislil, da teče razprava o privatnem šolstvu v tej državi. Glede na to, kar so povedali predhodniki in iz česa izhajamo, menim, da je razprava o nadaljnji privatizaciji šolstva v Sloveniji, kajti dejstvo je, da že od tistega prestopnega dne (četrtek, 29. februarja 1996) daljnega leta 1996 dalje, ko je v UL RS št. 12/96 izšel ZOFVI, dalje govorimo o možnosti privatnega šolstva.

Če sem prav razumel in upam, da sem, je to sedaj skoraj za vse »conditio sine qua non« in od tega ne odstopamo oziroma ne odstopajo. Zato dovolite, da povem samo nekaj stvari, kakor jih vidim, oprl pa se bom samo na segment gimnazij, ki ga pač malce bolje poznam, o ostalem ne bi govoril.

Za izhodišče je že bila izrečena misel, da je izvor sedanjih reči iskati v preteklih stvareh in da se stvar najbolje spozna po svojem vzroku. To sicer žal ni moja misel, ampak Gottfrieda Wilhelma Leibniza, če se povrnemo, je bilo pravilno ugotovljeno, da je od leta 1867 dalje javno šolstvo figuralno v tem prostoru, tedaj sicer Avstro-Ogrske, kasneje obeh Jugoslavij, kot neko javno dobro, kot nekaj, kar je bilo splošno sprejemljivo in kar ni bilo slabo. Ta ozaveščenost je še marsikje prisotna. Sedaj so seveda stvari šle dalje in govorimo tudi o privatnem šolstvu. Vnovič gre moji nesposobnosti pripisati dejstvo, da popolnoma ne razumem privatnega šolstva, ki bi bilo sto odstotno financirano z davkopllačevalskim denarjem. Verjetno gre samo za eno od neštetihi možnosti interpretacije, to je pravniški problem.

Imamo izkušnje s privatnim šolstvom. Iz začetka zadnjega stoletja prejšnjega tisočletja je imenitna škofa Jegliča ustanova, katere maturantje še danes živijo in so predstavljali tudi, naj mi bo dovoljeno, intelektualni vrh naroda v polpretekli zgodovini, če lahko ta termin sploh uporabljam, ker ne razumem, kaj je polpreteklost, ampak to je drug problem.

Imamo izkušnje s katoliškimi gimnazijami, ki so v nasprotju, kakor so prej nekateri trdili, da v ničemer ne odstopajo od javne in zasebne šole, dobre in so vsak dan boljše, kar me veseli, ker imajo tudi drugačne resurse, kot jih bodo imele, po mojem skromnem prepričanju, v nadaljevanju javne šole.

Izhajajoč iz te zadeve, dovolite, da se sprehodim, lahko tudi popolnoma napačno, po naslednjih postavkah. Dva milijona ljudi, Gaussova krivulja in govorimo o privatnem sektorju. V Evropi je ta dvajset-odstoten, pri nas je to, glede na to, da je otrok zelo malo, majhen del in sedaj Vas vprašam – ali bo privatizacija šolstva usmerjena v tisti segment mladine, dvoletnih, triletnih programov, ali privatni sektor išče tisto elito? Z besedo elito mislim na najsposobnejše. Spoštovani kolega ravnatelj Mlakar je rekel najinteligentnejše otroke. Ali je to tisti končni cilj? Mislim, da bolj ali manj, kakor sedaj vidim

---

stvari, ta cilj je in potem je samo še stvar števil. Lahko se tudi motim in v takšni situaciji potrebuješ približno dvanajst do petnajst elitnih gimnazij, z elito mislim najsposobnejših otrok, ki bodo lahko prešli popolnoma v privatni sektor zato se postavlja vprašanje; država sto-odstotno financira, in bomo imeli upravljavsko, kulturno, umetniško, ne vem še kakšno elito šolano v privatnem sektorju. V redu, če je temu tako, je pač treba tako tudi reči.

Kolega Mlakar je rekel, sam sem navdušen in to pozdravljam, da je potrebno poskrbeti za vsakega otroka, ki ni trenutno zmožen servisirati čedalje bolj odrpatega, v Evropo odhajajočega gimnazijskega srednješolskega izobraževanja.

Vprašam vas, zakaj so nekatere gimnazije, ki so se odločile za evropske oddelke. Poglejte socialno strukturo teh šol in odgovor vam bo na dlani! Vprašanje postavljam preprosto zato in privatno šolstvo bo sto-odstotno financirano, nič nimam proti temu, to je v redu, imeli pa bodo še dodatno vrednost za nadstandardne storitve. Kdo bo to omogočal javnim šolam? Gimnazije poznam, sem na šoli, kjer zelo dobro in težko delamo, da s šolskim sklantom dobimo tri milijone tolarjev letno, to ni dosti, potrebovali bi bistveno več in tu vidim nevarnost, da se bo privatna sfera odmaknila ali v elitizem sposobnih ali v elitizem tistih, ki bodo to sposobni finančno servisirati.

Če upoštevam ustavo, ki je bila velikokrat citirana, potem vidim enake možnosti, da bi vzporedno s tem država financirala otroke, ki so sposobni, domiselno v določenih in zadostnih vsotah s štipendijsko politiko na eni strani in z razvejanim sistemom dijaških domov, da bi lahko vsi, ki so za to sposobni, prišli do optimuma. Vsak sposoben otrok izgubljen v tej sferi je seveda katastrofa, to je dejstvo.

Že v preteklosti je bilo javno šolstvo zelo dobro sprejeto. Pustimo sedaj ideološke hipoteke, ki jih je vsaka politična oblast lepila na izobraževalni sistem, to je sedaj drugi del zgodbe, o kateri nima smisla govoriti.

Samo še nekaj za zaključek. Moji pregovorni nesposobnosti gre tudi pripisati dejstvo, da ne razumem tega, da privatne šole niso konkurenca javnim. Glede na to, da je otrok omejeno število in da nihče ni pripravljen hoditi dopoldne v javno, popoldne pa še v privatno šolo, tega ne razumem. Ne razumem tudi naslednje teorije oziroma tega, da je konkurenčnost. V redu, ampak potem mora biti privatni sektor tudi na dvoletnih programih, da bo silovito konkuriral javnemu šolstvu; to je zame konkurenca.

Drugače je to seveda, o čemer se pogovarjamo, samo ozek del, vseh segment in nima z vsem tem kaj dosti zveze. Končam pa z mislijo: »Ne bi želel, da bi katerakoli ravnateljica ali ravnatelj javne šole šel spat z mislijo, »parva leves capiunt animos«. Če se to zgodi, potem ni nič narejenega in ne bo dobro.

Tako kot oba predhodna gospoda, moram tudi jaz reči, da naše društvo, to je Društvo specialnih pedagogov, še ni razpravljalo o teh zadevah, ker tudi še nimamo dostopnih gradiv, ki so verjetno kje na razpolago, zato je to bolj nekako moje mnenje, za katerim pa mislim, da kar velika večina kolegov in kolegic v naših šolah stoji.

Učenci s posebnimi potrebami, da bom krajši, bom kar prebral, v zasebni šoli. Skupini učencev s posebnimi potrebami je v vsakem sodobnem šolskem sistemu namenjena posebna skrb, saj gre za uresničevanje logične civilizacijske in na videz enostavne zahteve po vključevanju drugačnih otrok v običajno okolje, seveda v navednicah, torej v običajno šolo. Vendar je v resnici stvar zelo kompleksna in popolnoma individualna, saj niti dva primera nista enaka ne po osebnostih, lastnostih in potencialih učenca, ne po pričakovanjih staršev, ne po razumevanju in znanju učiteljev ter drugih strokovnih delavcev, ne po v siceršnjih razmerah v šoli in tudi v širšem kraju dogajanja. Pogosto naletimo tudi na osnovno nerazumevanje, filozofijo inkluzije, ki ni v tem, da bi bodisi prilagodili drugačnega učenca ostalim, bodisi prilagodili okolje njemu, niti da bi ga le fizično vključili v običajno okolje, ampak gre za to, da bi drugačnost postala namesto ovire pozitivna vrednota, ki nam kaže bogastvo različnosti. To pa glede na izkušnje nikjer v svetu, še manj v naši mili domovini, še ni splošno sprejeto stališče.

Šolska zakonodaja v številnih členih omenja učence pa tudi predšolske otroke, dijake in študente s posebnimi potrebami, vendar se osrednji zakon, ki to ureja, imenuje Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Ne brez razloga, saj je prav to bistveno, in sicer iz dveh vidikov. Prvič, ker je poudarjen pomen čim zgodnejše in čim bolj strokovne pomoči otroku ter staršem. Drugič, ker ne gre za usmerjanje v šolo, ampak v program. Dolgoletna delitev šol na običajne in posebne je pustila globoke posledice in je treba počasi, tudi v prakso prihajati zavedanje, da je pomembno, po kakšnem programu dela učenec in ne v katero šolo hodi. Da ne bo nesporazuma - sistem posebnega šolstva je bil v drugačnih razmerah zelo kvalitetna rešitev in mnoge razvite države ga niso nikdar opustile.

Za nekatere učence bo šolanje v specializiranih šolah ali zavodih verjetno še dolgo aktualna, čeprav nujno tudi posodobljena možnost. Vendar gre sedaj za usmerjanje v otroku primerne programe, ne v šole. V programe s prilagojenim izvajanjem, prilagojene programe in posebne program, ne glede na to, kjer se izvajajo. Pomembno je, ali so za izvajanje teh programov v resnici zagotovljeni vsi pogoji. To pa seveda niso le na primer od prizadevnega ravnatelja sponzorsko pridobljeno dvigalo za učence na invalidskem vozičku in nekaj ur dodatne bolj ali manj strokovne pomoči. Gre za mnogo več. Za izdelavo individualiziranih učno-vzgojnih programov, zastavljeno pomoč izkušenih strokovnjakov, za občasno timsko delo, za celo subtilno delo s sošolci tega učenca, delo s starši, ne le starši učenca s posebnimi potrebami, ampak včasih še bolj s starši ostalih učencev, za stalno spremljanje ne le učnega napredka, ampak tudi počutja učenca, njegove socialne vloge v razredu in šoli. Skratka, za dejansko načrtno

---

razvijanje filozofije inkluzije v konkretnem fizičnem in socialnem okolju. Sicer se začetno idealistično navdušenje lahko kaj hitro sprevrže v vse kaj drugega in poglobijo se stari vzorci bolj ali manj prekritega odklanjanja drugačnosti.

V glavnem, da ponovim, ni pomembno, katera šola izvaja vzgojo in izobraževanje učencev s posebnimi potrebami, ampak kako. Če bo imel učenec zagotovljene vse njegovim splošnim in posebnim potrebam prilagojene pogoje, kot so opredeljeni z odločbo o usmeritvi in tudi drugi, pred nakazani pogoji, potem ni pomembno, kdo je ustanovitelj ali financer šole.

Ob tem pa si dovolim še osebno mnenje. Ne smemo pa dovoliti, da bi se tudi v tem segmentu družbe začelo pojavljati razslojevanje, da bi otroci s premožnimi in vplivnimi starši imeli boljše strokovnjake, širše strokovne time, najboljšo specialno opremo, dodatne zdravstvene storitve in tako dalje, ostali pa le tisto, kar je najbolj osnovno in kar javna šola lahko zagotovi iz proračuna. Vsaka šola, javna ali zasebna, mora imeti najboljše pogoje. Ohraniti je treba enako dostopnost za vse učence in to ne le za otroke s posebnimi potrebami, tudi za tiste povprečne in pa nadarjene.

Dober dan, lepo pozdravljeni. Hvala za besedo. Prihajam iz edine zasebne osnovne šole v Sloveniji, to je Waldforske šola Ljubljana, ki je bila ustanovljena leta 1992, torej pred sprejetjem zakonodaje, ki je bila danes že večkrat omenjena. Rada bi povedala samo nekaj iz vsakdanje realnosti zasebne šole, za katero mislim, da si je v teh petnajstih letih vsekakor zagotovila svoj prostor in tudi upravičila svoj obstoj.

Danes je bilo večkrat izpostavljeno 100 % financiranje zasebnih šol. Izpostavljena je bila konkurenčnost med zasebnimi in javnimi šolami in bil je izražen tudi dvom v interes tistih, ki ustanavljajo zasebne šole. Naša šola je nastala povsem na podlagi civilne iniciative. Torej, skupine ljudi, ki je želela poučevati v taki šoli in skupine ljudi, ki je želela vpisati otroke v waldorfsko šolo. Ustanovitve šole torej ni podprl noben kapital zasebnika ali organizacije, ki bi nato postavil direktorja in najel učitelje, ki bi bili potem bolje plačani kot učitelji v javni šoli. Za zakonodajo iz leta 1996 lahko rečem, da šolam, ki izvajajo program po posebnih pedagoških načelih, omogoča upoštevanje njihove specifičnosti. Kurikulum waldorfske šole lahko v Sloveniji praktično izvajamo v celoti, seveda s tem, da upoštevamo minimalne standarde, kar pa je povsem korektno in tudi z vidika otrok povsem potrebno. Sistem financiranja pa ni tako dobro urejen. Programsko gledano nas zakon uvršča med šole, ki izvajajo program po posebnih pedagoških načelih, glede financiranja pa zakon enači vse zasebne šole. Po sedaj veljavni zakonodaji so vse zasebne šole upravičene do enakega financiranja, ne glede na to ali gre za šole, ki izvajajo program po posebnih pedagoških načelih in pomenijo obogatitev našega šolskega prostora, ali pa gre za zasebne šole, ki bi bolj ali manj izvajale javni program in bi bile ustanovljene iz ekonomskega oziroma zasebnega interesa.

Waldorfske šole nimajo za seboj neke močne organizacije, ki bi posamezno šolo podprla tudi finančno in ji zagotovila za delovanje prostor opremo. V primeru waldorfskih šol smo to lahko samo učitelji in starši, kar velja tudi za našo šolo. Naša šola se je pred štirimi leti preselila v 200 let staro zgradbo Ljudske kuhinje, kjer večino sredstev za obnovo in dozidavo, vsaj zaenkrat, zagotavljamo s sredstvi staršev in s sredstvi učiteljev. Toliko samo za ilustracijo, da niso vse zasebne šole ustanovljene iz istega interesa. Po sedaj veljavni zakonodaji smo za izvajanje osnovnošolskega programa upravičeni do enakih sredstev kot javne šole (ker smo pred letom 1996 imeli koncesijo), za izvajanje predšolskega in srednješolskega programa pa dobivamo 85% tistih sredstev, ki jih občina oziroma država nameni za otroka oziroma dijaka. Vendar pa s 85% sredstev, ki jih na primer dobimo za srednjo šolo, pokrijemo samo 65% potreb za izvajanje celotnega waldorfskega srednješolskega programa.

Če bomo s spremembo zakonodaje zasebne šole upravičene do 100 % financiranja s primerljivimi javnimi šolami, bo to še vedno veljalo samo za del, ki pomeni zagotavljanje plač in pa kritje materialnih stroškov. Zakon še vedno ne prinaša novosti na področju investicij, opreme, vzdrževanja. Z vidika naše šole bi bili zelo veseli, če bi, materialno gledano, lahko delali v enakih pogojih kot javne

---

šole. To pa pomeni, da bi moral zakon zagotoviti zasebnim šolam tudi primeren del sredstev za investicije, vzdrževanje in opremo. Torej, govoriti o tem, da bodo po teh spremembah zasebne šole izenačene z javnimi šolami, ni realno in utemeljeno.

Mogoče sedaj še nekaj o strahu, da zasebne šole pomenijo elitizem in socialno razslojevanje otrok. Seveda je možno, da lahko v posameznih primerih pride tudi do tega, vendar pa za večino zasebnih šol to ne velja. V primeru naše šole je predvsem pomemben interes, ki ga izkažejo starši. Šole, ki izvajajo program po posebnih pedagoških načelih so praviloma namenjene izredno širokemu spektru otrok in velikokrat se zgodi, da dobimo klice iz javnih osnovnih šol s prošnjo, da bi sprejeli otroka, ki v javni šoli ne najde pravega mesta.

Na koncu bi prosila tiste, ki zagovarjate javno šolstvo, ki je seveda nujno potrebno in ki mora biti kvalitetno, da pogledate na vprašanje zasebnih šol nekoliko bolj večplastno in ne enačite vseh zasebnih šol, kar bi morala upoštevati tudi zakonodaja.

Spoštovane gospe in gospodje, vidim, da smo že malo utrujeni pa kljub temu si ne morem kaj, da ne bi vzel v bran kolegic iz predšolske vzgoje. Namreč, na včerajšnjih Odmevih nista rekli, da je treba vzeti osnovni šoli in dati vrtecem, pač pa sta menili, da bi dodatna sredstva, ki jih je sedaj dobivala osnovna šola, moral dobivati odslej tudi vrtec. To pravim zato, da ne bi bili napačno interpretirani.

Sicer pa se mi zdi, da v polemikah o zasebnem šolstvu pri nas nekoliko mešamo stvari. Pogosto namreč ne razlikujemo med šolami, ki dobijo koncesijo, torej šolami s koncesijo, in ostalimi zasebnimi šolami. Zasebne osnovne šole in gimnazije brez koncesije so financirane s 85 %, šole s koncesijo pa so financirane po principu financiranja javnih šol in v ta sistem so vključene po sedanji zakonodaji tudi poklicne in strokovne šole.

Prva velika sprememba, ki je predlagana, je nedvomno ta, da bi naj bile sedaj financirane tudi zasebne osnovne šole in gimnazije brez koncesije 100, ne pa le 85 odstotno, kot doslej. Druga velika sprememba, pa je, da se naj to razširi tudi na poklicne in strokovne šole.

Najprej naj nekaj rečem gimnaziji in osnovni šoli. Sedaj imamo situacijo, ko imamo oba tipa šol: zasebne gimnazije brez koncesije s 85 % financiranjem in zasebne gimnazije s koncesijo s 100 % financiranjem torej. Najmanj, kar bi pričakovali, je, da pogledamo, kje so sedaj problemi. Kakšne so razlike med enim in drugim tipom teh gimnazij. Kje se pojavljajo problemi v primerih, ko je gimnazija financirana samo 85 % in jih v primerih 100 % financiranja. Potrebno pa je opozoriti, da je v evropskem merilu naša država izjemno radodarna. Če pogledamo statistike Evropske unije in podatke, ki jih objavlja Eurydice v letnih publikacijah Key Data on Education in Europe, se štejejo med zasebne šole, ki so financirane iz javnih sredstev vse šole, ki dobijo več kot 50 % javnih sredstev. Pri nas pa je to najmanj 85 %. Se pravi, ta primerjava bi bila potrebna med enim in drugimi.

Kar se pa tiče različnih stroškov izobraževanja so seveda šole s posebnimi programi po posebnih načelih lahko dražje, najbrž pa mora biti nek nacionalni standard oziroma normativ, koliko znašajo stroški za posameznega učenca ali dijaka v javni šoli. Tu najbrž ne gre izenačevati stvari. Problem pa seveda je, da so ustanovitelji zasebnih šol v popolnoma različnem položaju. Tisti, ki imajo za seboj institucijo, ki nudi investicije in materialno vzdrževanje in tisti, ki tega nimajo. Najbrž bi bilo bolj smiselno kot razmišljati o tem, da se izenači vse na 100 %, razmišljati o tem, da bi zasebnim šolam povrnili tudi del sredstev za povračilo materialnih stroškov. S tem bi se konkurenčnost povečala, zasebniki bi imeli bolj izenačene možnosti, kot jih imajo sedaj.

Ob uvedbi 100 % financiranja zasebnih poklicnih in strokovnih šol pa se lahko pojavi nek drug problem. Povzroči namreč lahko nesorazmerja v šolski mreži. Ustanavljanje zasebnih poklicnih in nekaterih, predvsem tehničnih strokovnih šol je vezano na velike investicije v laboratorije, delavnice in opremo za vaje in praktični pouk. Zato se lahko zgodi, da se bodo ustanovljale

---

zasebne šole predvsem na tistih področjih, kjer so potrebne manjše investicije, povpraševanje pa je razmeroma veliko (kot je n.pr. ekonomsko področje), diplomanti pa so težko zaposljivi. To se je zgodilo v nekaterih primerih višjih strokovnih šol celo v primerih, ko niso bile sofinancirane iz javnih sredstev. Treba je ohraniti nek mehanizem, s katerim država lahko vsaj delno vpliva na javno mrežo in ta minimalni mehanizem po mojem je vsaj to, da ohranjamo 85 % financiranje zasebnih šol, se pa strinjam, da je financiranje zasebnih šol brez koncesije potrebno razširiti tudi na področje poklicnih šol, morda za začetek selektivno in omejeno na deficitarne poklice.

Naslednja stvar, ki se je bom dotaknil, pa je izobraževanje odraslih. Zdi se mi, da je pravica do brezplačnega izobraževanja odraslih v osnovni šoli pravica, ki bi jo bilo nujno razširiti tudi na gimnazijo in seveda na maturitetni tečaj. Če pogledamo rezultate odraslih na splošni maturi, vidimo, da je položaj katastrofalen. Zelo malo jih je, ki jo opravljajo kot odrasli, pa še ti dosegajo izjemno slabe rezultate. Se pravi, da bi tukaj bilo treba za odrasle izenačiti možnosti z zasebno ponudbo. To je eno.

Drug problem pa je, da je izobraževanje odraslih financirano samo, če jih na tako izobraževanje pošlje Zavod za zaposlovanje, ki plača šolnino. Toda Zavod za zaposlovanje, kot smo videli, financira veliko programov, ki nimajo javne veljavnosti. To je dodatna anomalija, za katero menim, da bi jo bilo treba počasi odpraviti in dati programom javno veljavnost, kar ni problem. Imamo dobro razdelan sistem, kako se pridobi javno veljavnost programov in potrebo je razmisliti o tem, da se pač javna sredstva namenjajo samo za javno veljavne programe.

Poskušal bom podati le nekaj kratkih komentarjev na že izrečeno. Najprej se mi zdi, da je to, kar je bilo poudarjeno tudi v današnji razpravi, ko je bilo s strani predlagatelja spremembe zakona rečeno, da ta razprava ni razprava o tem, ali zasebne šole da ali ne – problematično. Problematično je zato, ker o tem sploh ne moremo razpravljati, saj bi, če zasebnih šol ne bi dovolili, kršili mednarodne konvencije o človekovih pravicah. Tega pa si verjetno država, kakršna je Slovenija, ne more več privoščiti. Zato je to nesmiselno poudarjati. Prav dejstvo, da se poudarja, pa prikriva, da gre v resnici za povsem druge stvari.

Znano je, da več mednarodnih dokumentov o človekovih pravicah daje pravico staršem, da izberejo tudi take šole, ki jih niso ustanovile javne oblasti, to se pravi država ali lokalne skupnosti. Vendar pa je, kar je zelo pomembno, v njih še neko dodatno določilo, ki to pravico staršev omejuje. Omejuje jo v tem, da starši lahko izbirajo samo tiste šole, ki zadostijo vsaj minimalnim standardom, ki jih določi država. To pa pomeni, da se na tak način poskuša otroke zaščititi in jim zagotoviti, da bodo imeli vsaj približno enake možnosti za izobraževanje kot drugi otroci, ki se šolajo v javnih šolah. Da je to določilo pomembno, kažejo nekatere študije o zasebnih šolah v ZDA. Tako je denimo James Dwyer v svoji knjigi *Religious schools v. Children's Rights*, pokazal, da so nekatere ameriške zasebne šole (večinoma so bile to konfesionalne šole različnih tipov, od protestantskih do katoliških), tako slabe, da v njih ni ogrožen samo že omenjeni minimalni akademski standard, ampak so bile v njih kršene tudi nekatere druge otrokove pravice.

Da niso vse zasebne šole dobre in da tudi privatizacija šolstva ne vodi nujno do izboljšanja šolstva, kažejo tudi drugi primeri. V uvodnem predavanju je bilo sicer pokazano (na podlagi podatkov nekaterih mednarodnih raziskav), da so na testih znanja dosegli učenci iz zasebnih šol v povprečju za nekaj odstotkov boljše rezultate kot njihovi vrstniki iz javnih šol, vendar je bilo hkrati opozorjeno, da to ne velja za vse države. Ne velja na primer za Finsko, ki v zadnjem času uživa sloves države z najboljšim izobraževalnim sistemom na svetu. Drug tipičen primer, ki postavlja pod vprašaj tezo, da privatizacija šolstva vodi v izboljšanje šolstva, je naveden v študiji Joela Springa. Kot argument proti tezi, da je za izboljšanje izobraževanja potreben svoboden trg in privatizacija šolstva, ki jo je v svoji strategiji izobraževanja za latinskoameriške in karibske države zagovarjala Svetovna banka, je Spring navedel tudi dejstvo, da so kubanski učenci, torej učenci v komunistični državi, ki ima centralno planirano gospodarstvo in izobraževalni sistem, dosegli izrazito boljše rezultate na mednarodnih testih znanja, ki jih je uporabljala Svetovna banka (potrdila pa tudi raziskava TIMSS), kot učenci v ostalih latinskoameriških in karibskih državah. To pa je bilo za Svetovno banko očitno zelo neprijetno spoznanje, saj so bili podatki o kubanskih učencih, ki so v nasprotju s prej omenjeno tezo, izvzeti iz njenih poročil.

Poseben problem, o katerem je tudi že bilo govora, je konkurenčnost med šolami. Že kolega Šimenc je prej opozoril, da stvari niso tako enostavne, kot se

---

zdijo na prvi pogled. Poleg tega pa, če bi dejansko sprejeli konkurenčnost kot vodilo pri uravnavanju šolstva v Sloveniji, bi se zastavilo vprašanje, do kod iti. Če je konkurenčnost načelo, po katerem naj bi se ravnali, potem bo konkurenca med zasebnimi in javnimi šolami samo prvi korak. Drugi, ki bo sledil, bo konkurenca med javnimi šolami. Recimo, da bi bilo to dobro, ker tako starši ne bi imeli samo možnost izbirati med zasebnimi in javnimi šolami, ampak tudi med javnimi. Toda kaj bi to pomenilo? Ali bi v tem primeru še imeli javno mrežo šol? Sploh pa, ali bi starši res lahko izbirali? V mestih, kot je že bilo rečeno, bi se dalo. Kaj pa na podeželju? In seveda, če je konkurenčnost univerzalna rešitev, ali jo potem uvajati na vseh področjih, denimo tudi na področju varnosti.

Simptomatično pa je, da se dvig deleža financiranja zasebnih šol enkrat utemeljuje z njihovim prispevkom k večji konkurenčnosti, ki naj bi bila nekaj dobrega, ko pa ta argument v javnosti ni dobro sprejet, se ga zamenja in začne govoriti, kako smisel zasebnega šolstva ni konkurenca z javnim šolstvom, ampak njegova dopolnitev. A tudi tu so stvari bolj kompleksne. Nekatere zasebne šole so res dopolnilo javnim. Kot take jih starši tudi izbirajo. Na primer zato, ker delujejo po posebnih pedagoških načelih in programih, ki se razlikujejo od programov javnih šol. Nekatere, recimo v nekaterih državah katoliške, za katere bi pričakovali, da jih starši izbirajo zaradi svojih religioznih prepričanj, pa so javnim prej konkurenca kot dopolnilo. Vsaj nekateri starši jih izberejo, ker so izvrstne in ne zato, ker so katoliške. Drugače si je nemogoče razložiti, da jih izbirajo tudi starši drugih veroizpovedi. Skratka, tudi vprašanje, ali so zasebne šole konkurenca ali dopolnilo javnim, bi zahtevalo bolj poglobljeno razpravo. Zlasti zato, ker če so dopolnilo, potem bi bilo treba, kot opozarja dr. Šimenc, še bolj poudariti varovalke, ki poskrbijo, da ne rušijo mreže javnih šol.

Predlog, da se omogoči ustanavljanje zasebnih poklicnih šol, se mi zdi dober. Ni bilo pravega razloga, da je bilo doslej to nemogoče. Tu gre res za popravek nečesa, kar doslej ni bilo dobro urejeno. Povsem nekaj drugega pa je, ko se kot popravek predstavlja predlagana sprememba deleža financiranja zasebnih šol. Tu nikakor ne gre za popravek nečesa, kar je bilo doslej slabo urejeno. Za zasebne šole je bilo urejeno bolje kot v večini evropskih držav. Tudi upravičevanje uvedbe 100 % financiranja zasebnih šol z argumentom, da se tako odpravlja dosedanja krivična dvojnost financiranja zasebnih šol, ko so ene šole financirane 100 %, druge pa 85 %, je neprepričljivo. Kajti če je res to problem, potem se človek vpraša, zakaj ministrstvo te dvojnosti ne odpravi tako, da bi vse zasebne šole financirali 85 %?

Tu se začne prava diskusija. Ne gre za to, da se odpravi dvojnost, gre za nekaj drugega. Ključno vprašanje je, kateri so tisti pravi razlogi, zaradi katerih bi bilo potrebno 100 % financirati zasebne šole. Ob tem se seveda zastavlja cel kup vprašanj - tudi iz diskusij, kot jih poznamo iz drugih držav. Recimo, kaj je osnovna funkcija države, ali to, da poskrbi za državne oziroma javne šole, ali da poskrbi v enaki meri tudi za zasebne. Stališča o tem gotovo niso enotna. Tu bi bilo potrebno diskusijo šele odpreti. Ali mora država v prvi vrsti poskrbeti za dobre javne šole ali za državljane v tem smislu, da lahko izbirajo bodisi v zasebnih bodisi v javnih šolah učni in vzgojni program, ki jim najbolj ustreza?

Poleg tega je možno, da bo 100 % financiranje zasebnih šol lahko privedlo do večjega vpliva države na zasebno šolstvo. Bilo je že povedano, da se to običajno dogaja tam, kjer država financira zasebne šole v visokem deležu. Eden od takih vplivov je na primer povezan z določanjem kurikula. Slovenija je bila doslej sicer specifičen primer, saj so dosedanje zasebne gimnazije enostavno prevzele program javnih gimnazij in dodale nekaj specifičnosti v zvezi z religijo. Za svoj lasten, specifičen program, ki bi se bolj vsebinsko razlikoval od programa javnih gimnazij, se sploh niso zavzemale. V tem ne vidim nič slabega, hočem reči le, da svobodo določanja kurikula te šole sploh niso izkoristile – ali niso mogle izkoristiti. Tako ima država tudi pri nas velik vpliv na kurikula zasebnih gimnazij, vendar ta ni pogojen (kot je običajno ponekod) z deležem državnega financiranja, ampak s svobodno privolitvijo zasebnih gimnazij – morda motivirano tudi z implicitnim prepričanjem, da je tako edino prav. Če pa bo v bodoče tudi pri nas tako, da bo vpliv države na zasebno šolstvo odvisen od deleža njihovega financiranja, zasebne šole pa bodo hotele večjo svobodo od države, se bodo morale tudi same vprašati, kaj s 100% financiranjem pridobijo in kaj izgubijo.

Sem učitelj na Gimnaziji Škofja Loka. Mimo velikih teoretičnih postavk, ki smo jih slišali, bi vam želel podati videnje stanja za katedrom javne šole. Le nekaj misli, po celodnevni razpravi vas res ne bi utrujal.

Navezal bi se na nekaj predhodnih govorov oziroma razprav, in sicer najprej na gospoda Pastarja, ki je omenil evropski oddelek. Moram priznati, da naša gimnazija je v evropskem oddelku. Je pa socialna struktura naše gimnazije, naših dijakov taka, da vsako leto približno 1.500.000 SIT zberemo preko sklada Gaudeamus za socialno šibkejše. Tiste naše dijake, ki dejansko niso enakovredni in nikoli ne bodo enakovredni drugim. To je treba povedati in mislim, da se je to v razpravah, ki smo jih danes slišali za tem odrom, izpuščalo...

Ključni pojem razprave bi morala biti kakovost izobraževanja. Tisto izobraževanje oziroma kakovost, o kateri se na veliko govori, se pa pri nas vidi iz različnih kotov različno. Učiteljev se v tej točki ne poslušaj ne sedaj, ne pod prejšnjo šolsko oblastjo. Nikdar v resnici niso imeli pravice povedati, kaj mislijo o kvaliteti, denimo, po vertikali. Oton Račević, predstavnik osnovnošolskih ravnateljev oziroma šol, je povedal nekaj lepih besed o kvaliteti naše osnovne šole. Tisto, kar pa mi vidimo, ko pridejo ti otroci na srednjo šolo, je pa nekaj popolnoma drugega. Še več. Naša opažanja potrdijo mednarodne raziskave, Timss denimo. Tu polovica starejših učencev pri znanju matematike doseže le najnižje merjeno sidro, ali pa še tega ne. Dvakrat manj učencev, ki dosežejo najvišje sidro, nam da devetletka kot osemletka. Tovrstne raziskave seveda hitro umaknejo in taki raziskovalci se hitro pospravijo nekam v predal. Ni pa treba posebej ugibati, kdo utrpi najhujše posledice.

Tisto, kar sem hotel poudariti, je nujen premislek o kvaliteti naše javne šole. Najboljše karte ima zasebna šola pravzaprav v javnih šolah. Razlike v pogojih dela, v investicijskem vzdrževanju, v različnih oblikah krčenja avtonomije, postajajo nepremostljive. Omenili ste zasebne šole (Waldorfska), ki nimajo enakovrednih pogojev za delo. Ki zaradi golega boja za preživetje, ne morejo konkurirati niti javnim šolam. To je seveda splošena trditev.

Imamo javne šole, ki so nove, celo med najmodernejšimi v Evropi. Če je treba jih zgradimo tudi na leasing! Po drugi strani imamo pa krepak delež šol z minimalnim delovnim prostorom na dijaka. Imamo šole, ki zaradi tega, ker se govorance o kvaliteti končajo pri bornem deležu proračunskega kolača, ne zmorejo pokrpati niti strehe. Take, ki se zaradi dotrajanosti stavb ne morejo privoščiti dostojnih pogojev.

Te razlike, ki so se sedaj naredile in poglobile, so najboljši napovednik, kaj se bo z javnim šolstvom zgodilo, ne glede na teoretične nastavke. Materialni razpon (ne)vlaganj v infrastrukturo, ki si jih dijaki ne zaslužijo, je najboljši »generator« idej o zasebnem šolstvu. Če se ne bo nihče zganil, boste zato zagovornike razvoja zasebnih šol hitro našli v javnem sektorju . V vsaj enem njenem delu in to bo verjetno elita.

Ostali bomo morali preživeti z drobtinicami. Slej ko prej bomo zaradi veleumnih pogruntavščin (kot je financiranje na glavo učenca) pristali v centrih. V sredini, ki ji organsko nikdar nismo pripadali, ampak nas bo vanje potisnila brezobzirna racionalizacija. Slednje, v kar nekateri ovijajo »novo kvaliteto izobraževanja«, v naših pogojih ne more biti nič drugega kot varčevanje na račun kvalitete. Natančno za te razlike gre, o katerih danes nismo govorili. Kot ne govorimo o šolskih skladih z mlahavo zakonsko podlago. Ne bi smeli čakati na to, da se na ta način potihoma uvajajo »šolnine« v nekaterih javnih zavodih. Le v socialno močnih šolskih okoliših, seveda, kjer je mogoče od sivega povprečja brez težav »odskočiti«.

Nekaj o tem je povedal že gospod Pastar in s tem se strinjam. Naj bo dovolj za prvi premislek. Da le ne bi bil zadnji ...

IV. UGOTOVITVE

Državni svet Republike Slovenije je javno predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji organiziral, da bi imela možnost izraziti svoje poglede na to temo čim širša paleta zainteresiranih posameznikov in organizacij - združenja učiteljev in vzgojiteljev, starši, dijaki in študenti, pristojna ministrstva, izobraževalne institucije ter poslanci, državni svetniki in drugi.

Pohvalne besede o javnem kakor tudi zasebnem šolstvu, želje, da se izboljša kvaliteta našega šolstva na sploh, na nek način pa tudi strahovi, da bi zasebno šolstvo prevladalo nad javnim, so zaznamovali prvi, uvodni del posveta. Za izhodišče so služili pogledi iz Evrope, ki so bili kasneje nadgrajeni z ugotovitvami iz domačih tal in njihovo medsebojno primerjavo. Spoznanja iz teorije in prakse so bila soočena z vizijo politike ter s konkretnimi področji, kjer je privatno šolstvo najbolj razvito. Najbolj izrazito je to predvsem pri izobraževanju odraslih, žal pa je bil v uvodnih predstavitvah izpuščen pomemben del šolstva in sicer terciarno izobraževanje ter tisto, namenjeno otrokom z motnjami v razvoju in drugim marginalnim skupinam.

Predstavitve in razprave so še dodatno potrdile večplastnost vprašanja privatnega šolstva. Definicija privatnega šolstva tako v Evropi kot pri nas ni enotna. Deleži finančnih vložkov v t. i. »privatne« šole in vrtce so v večini primerov neenakomerno porazdeljeni med javni in zasebni sektor. Na veliko področjih izobraževanja zasebni sektor dopolnjuje javnega. V kolikšni meri bo v prihodnje javno šolstvo še ohranjalo značilnosti javno dostopne dobrine za vse državljane in v kolikšni meri se bodo javna sredstva prelivala v zasebne izobraževalne institucije sta le dve od mnogih vprašanj, ki so se porajala med predstavitvami mnenj in razpravo.

Kljub raznolikim pogledom na tematiko, se je izkazalo, da ostajajo v naši zavesti prisotne skupne, lahko bi rekli tradicionalne vrednote, v katere nihče ne dvomi. Med njimi ima vodilno vlogo kvaliteta, ki bi ne glede na organizacijsko obliko ali ustanovitelja morala ostati glavni cilj vsake izobraževalne institucije. Enako intenzivno je prisotno stališče, da je šolstvo javna dobrina, ki mora biti enako dostopna vsem državljanom ne glede na njihov socialni položaj.

Kvaliteto, ki se ne bo manifestirala zgolj kot elitizem ali način diferenciacije, ampak kot bistvo vsakega programa izobraževanja, je možno doseči tako, da se zagotovi dostopnost vsakega programa na glede na družbeni status posameznega zainteresiranega kandidata ter z večjim nadzorom in ugotavljanjem kakovosti dela na celotnem področju delovanja in življenja vsake posamezne izobraževalne ustanove.

Zdrava konkurenca, sprejemanje novih didaktičnih metod in modernizacija pouka so lahko pot za doseganje večje kvalitete izobraževanja. Posebno skrb bo potrebno nameniti tudi vseživljenjskemu izobraževanju, ki postaja ključni spremljevalec nenehnega celostnega razvoja družbe. Normativna ureditev

---

izobraževalnega sistema naj bo usmerjena v odpravljanje administrativnih ovir za udeležbo odraslih v programih izobraževanja, ohranjanje visokega nivoja kakovosti izobraževanja, dostopnosti in fleksibilnosti izobraževalnih programov ter v zagotavljanje financiranja pod enakimi pogoji za vse izobraževalne programe.

V. FINDINGS

The National Council of the Republic of Slovenia has organized a public presentation of opinions regarding private schooling in the Republic of Slovenia. Its aim was to enable to express opinions to the widest possible range of interested individuals and organizations, such as associations of teachers and educators, parents, students and schooling children, competent ministries, educational institutions, Members of the Parliament, National Councillors and others.

Words of praise about public as well as private schooling, wishes for improvement of Slovenian schooling system in general and also fears about the possibility of private schooling to prevail over the public one, have marked the introductory part of the conference.

Experiences and examples from Europe represented a starting-point and were later upgraded and compared to findings and experiences from Slovenia. Opinions from the theory as well as practice were confronted with the vision of policy and specific areas, in which private schooling tends to be most developed. The most explicit is education of adults. Regrettably, in the introductory part there was not enough emphasis on tertiary education, marginal groups and on children with special needs.

Presentations and debates have additionally confirmed the complexity of the subject of private schooling. Definition of private schooling in Slovenia, just like in Europe, is not unique. Financial shares in so called »private« schools and kindergartens are in most cases unequally divided between public and private sector. There are many areas of education in which private sector is supplementing the public one. To which extent will the public school still remain publicly available to all citizens and to which extent the public finances will be invested in private educational organizations, are just one of the two prevailing questions, that were brought up during the debate.

Apart from different perspectives, it turned out, that some common, undoubted traditional values still remain in our consciousness. The leading role among them has the quality, which should remain the main goal of every educational institution, regardless of its organizational form or founder. It was also commonly agreed, that schooling is a public good and therefore has to be equally accessible to all the citizens regardless of their social status.

The quality of schooling system should not be manifested as elitism or a way of differentiation, but as a focus point of every education programme. This can be achieved by ensuring the access to every education programme, regardless of the social status of the person seeking education. Higher degree of control over the quality of the whole field of work of every single educational organization is also necessary.

Healthy competition, acceptance of new didactical methods and modernisation of lessons can be the right way towards reaching higher quality of education. Special concern is to be given to life-long learning, as the main attender of the society's constant development. Normative regulation of the educational system should be focused on suppressing administrative impediments for education of adults, on maintaining a high level of quality, accessibility and flexibility of the educational programmes and also on sustaining equal financial terms for all founders.

VI. ODMEVI V JAVNOSTI (IZBOR)

DELO, 23. marec 2007, stran 3

V državnem svetu o zasebnem in javnem šolstvu

Zasebne z denarjem države

Večina šol, ki bi jih v Evropi opredelili za zasebne, ima koncesijo – V šolstvu je pomembna kakovost – Država 85-odstotno financira zasebne ustanove

LJUBLJANA – »Med zasebnimi in javnimi šolami ni jasne ločnice. Veliko šol po Evropi, ki bi jih lahko opredelili za zasebne, je bolje označiti kot zasebne s koncesijo, saj jih precej financirajo države ali druge javne ustanove,« je na včerajšnji predstavitvi mnenj o zasebnem šolstvu v državnem svetu poudaril Ulf Fredriksson s centra za raziskovanje vseživljenjskega izobraževanja v Italiji. V šolstvu je pomembna predvsem kakovost, to pa lahko dosežejo javne in zasebne ustanove.

Na Nizozemskem obiskuje zasebne šole 76,3 odstotka učencev od predšolske do srednješolske ravni. A jih večina državljanov nima za zasebne, saj jih javni sektor financira enako kot javne. »Študija je pokazala, da veliko teh šol subvencionira država. Na Švedskem in Poljskem ni nobene razlike med subvencijami, ki so namenjene zasebnim šolam s koncesijo, podobno je na Finskem,« je opozoril Ulf Fredriksson, eden največjih poznavalcev evropskih šolskih sistemov.

Veliko študij dokazuje, da dosega zasebne šole boljše rezultate kot javne. »A ko se upoštevajo družbenoekonomske lastnosti šolarjev, se razlike zmanjšajo in v nekaterih primerih izginejo. Drugi razlog verjetno je, da so javni izobraževalni sistemi še vedno centralizirani in so šole omejene pri tem, kaj lahko same naredijo za izboljšanje pouka.« Toda obstajajo izjeme, kot je Finska, ki ima dokaj majhen delež zasebnih šol in je hkrati ena najuspešnejših držav v izobraževanju. Na splošno velja,

da je treba v to vlagati več kot doslej in eden od načinov so zasebne naložbe, je poudaril strokovnjak. Družba pa mora poskrbeti, da imajo vsi otroci enak dostop do dobre izobrazbe.

Alenka Šverc, državna sekretarka na ministrstvu za šolstvo, je poudarila, da poskušajo zasebnim šolam z napovedanimi spremembami zagotoviti enak položaj in poenotiti način financiranja obeh vrst ustanov, pri čemer je enota za izračun učencev, in ne oddelek. **Marjan Šimenc** s pedagoškega inštituta je navedel, da dobijo po zdaj veljavni zakonodaji zasebne šole državno finančno podporo, ki dosega 85 odstotkov sredstev, namenjenih primerljivim javnim zavodom: »Zato ni več mogoča razprava zasebne šole da ali ne.«

Maja Hiti

Ulf Fredriksson je opozoril, da je izobraževanje velik trg: svetovna javna poraba je po podatkih Unesca leta 2000 znašala 138,6 milijarde dolarjev, kar je enako izdatkom za približno 52 milijonov učiteljev, milijardo šolarjev in več sto tisoč izobraževalnih ustanov po svetu. »Zavedati se moramo, da se povečuje mednarodni trg izobraževanja, da šolstvo ne more biti le del nacionalne politike in da je uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije poskrbela za nove možnosti organiziranja izobraževanja.

Kdo si želi zasebne šole

JASNA SNEŽIČ

V Evropi obiskuje javne šole 79,9 odstotka otrok, zasebne pa 20,1 odstotka in po podatkih evropskega informacijskega omrežja Eurydice je javno šolstvo prevladujoče v veliki večini držav. Izjema sta Belgija in Nizozemska - s slednji je 76 odstotkov vseh učencev na predšolski, osnovnošolski in srednješolski ravni vključenih v zasebne šole. In kolikšen je delež šolarjev v zasebnih šolah v drugih evropskih državah? Med 21 in 26 odstotki se giblje v Španiji, Franciji in na Malti. V Veliki Britaniji obiskuje zasebne šole 37 odstotkov učencev. V skupini držav, v katerih se manj kot dva odstotka otrok šola v zasebnih - to so Latvija, Litva, Bolgarija, Romunija, Irska - je tudi naša država.

Zakaj imamo v Sloveniji le šest zasebnih šol v douniverzitetnem izobraževanju, to je tri škofijske gimnazije - v Ljubljani, Mariboru, Vipavi - gimnazijo Želimišje, delujoče v okviru Zavoda sv. Frančiška Saleskega, Euro šolo Ljubljana in Waldorfsko šolo Ljubljana, pod okriljem katere delujeta gimnazija in osnovna šola s podružnico v Mariboru? Potencialni kandidati za njihovo ustanovljanje bi seveda postregli z odgovorom, da je razlog v neenakopravnem položaju zasebnih in javnih šol tako pri višini sredstev, ki jih enim in drugim namenja država, kot v načinu financiranju.

A vlada je, tako vsaj kaže, odločena pošteno zarezati v šolsko zakonodajo in delu, ki je pred enajstimi leti uredil področje zasebnega šolstva. Med spremembami, ki se napovedujejo in so v obliki tez za javno razpravo četrti dan tudi objavljene na spletni strani šolskega ministristva, velja izpostaviti 100-odstotno sofinanciranje programa vseh zasebnih šol. Pogoj za sofinanciranje bo, da nova zasebna šola s svojim programom pomeni vsebinsko obogatitev javne mreže šol in/ali da s tem prispeva k uresničevanju

nju ustavne pravice staršev, da usmerjajo vzgojo svojih otrok. Zaradi poenotenja financiranja zasebnih šol na 100-odstotkov programa, še lahko preberemo v tezah, se bo tem šolam prepovedalo zaračunavanje šolnin. Šolsko ministristvo vztraja tudi pri uvedbi načina financiranja, ko bi bila enota za izračun za vse šole, javne in zasebne, učencev in ne oddelek.

Spremembo bo deležen tudi 87. člen krovnega šolskega zakona. Po sedanjem zasebni šoli ne pripadajo javna sredstva, če je zaradi vpisa v zasebno šolo ogrožen obstoj edine javne osnovne šole v istem šolskem okolišju. Iz objavljenega na spletni strani pa je mogoče razbrati, da se bo ta člen spremenil tako, da ustanovitev in sofinanciranje zasebne šole ne smeta poseči v pravico učencev do dostopnosti javne osnovne šole. Seveda je med formulacijama razlika in zanesljivo bo ta člen med učitelje, ki se bojijo za službe, vnesel nemir.

Najbrž tudi spremenjeni 86. člen, po katerem je morala imeti zasebna šola, če je želela pridobiti koncesijo, vpisana najmanj dva oddelka prvega razreda. Pogoj o velikosti zasebne šole se bo črtal, kar ministristvo utemeljuje s spremembo načina financiranja, ko to ne bo več odvisno od števila oddelkov, ampak učencev.

Enajstletno zatišje

Čeprav smo spomladi leta 1996 končno dobili zakonodajo, ki ureja in omogoča ustanavljanje zasebnih šol ob 85-odstotni javni finančni podpori, njihovega razmaha ni bilo. Kaj je vzrok? Predvsem to, da lovke neoliberalizma na področje vzgoje in izobraževanja pri nas še niso segle, pogumne podjetnike s kapitalom pa je **Christian Laval**, francoski sociolog, prepričal, da šola ni podjetje? Odprto ostaja vprašanje, zakaj se ni Katoliška cerkev v več kot desetih letih odločila za odprtje kake osnovne šole. Tudi

srednje strokovne nima. Je morda pričakovala, da bo tudi v Sloveniji v kratkem uzakonjeno 100-odstotno financiranje zasebnih šol in bo prišlo še do nekaterih drugih, zasebnemu šolstvu bolj naklonjenih sprememb v zakonu? Čas bo takšno domnevo potrdil ali ovrgel.

Pred spletno javno razpravo se je minul petek v mali dvorani državne sveta zgodila javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Sloveniji. Svetnik **Zoltan Jan**, pobudnik posveta, je opozoril na pogosto pozabljeno razliko med privatizacijo že obstoječe javne dobrine in nastajajočim privatnim sistemom. Dobršen del šolskega prostora je bil namreč zgrajen s samoprispelki in po črnam scenariju bi se postopoma zmanjševala proračunska sredstva za šolstvo, starši - seveda tisti, ki bodo to zmogli - pa bi morali vlagati več sredstev za izobraževanje svojih otrok. Prava iztočnica za večurno javno razpravo pa je bilo Janovo vprašanje, kaj vse bo zajemalo privatno šolstvo, koliko bo javno šolstvo še ohranjalo značilnosti javno dostopne dobrine za vse državljane, kako kvalitetno bo ostalo in kolikšna javna sredstva se bodo prelivala zasebnikom. Ko je o umeščenosti zasebnega šolstva zbranim govorila **Magdalena Šverc**, državna sekretarka na ministristvu za šolstvo in šport, je med drugim poudarila, da ne gre za novo vprašanje oziroma za vprašanje zasebna šola da ali ne, ampak za to, kakšna naj bo njena vloga. "Nismo se odločili za model zasebnega šolstva, kot ga imajo ZDA ali Anglija, kjer so zasebne šole za bogate. Slovenija se je odločila za socialni model zasebnega šolstva, ki ga želi tudi financirati." Če koga, potem Šverčevo ni prepričala **Janeza Pastarja**, ravnateljice mariborske III. gimnazije in predsednika Skupnosti gimnazij. Nevarnost odpiranja zasebnih gimnazij vidi namreč predvsem v tem, da bo prišlo do elitizma sposobnih in elitizma

tistih, ki bodo sposobni financirati nadstandard. "Dva milijona nas je in le 20 odstotkov učencev v evropskih državah je vključenih v zasebne šole. Ali išče zasebni sektor pri nas teh 20 odstotkov ali elito, to je za bolj inteligentne otroke? Če išče slednje, potem potrebujemo pet elitnih zasebnih gimnazij. Hkrati se sprašujem, kdo bo ustanavljal dveletne srednje šole."

Ne kopije javnih

Pričakovano se je na govorniškem odru znašel **Branimir Strukelj**, glavni tajnik šolskega sindikata, poudarjajoč, da v SVIZ ne nasprotujejo zasebnemu šolstvu, češ da je potrebno dopolnilo javnemu, vendar se zaradi razmaha zasebnih šol ne sme siromašiti mreža javnega; kaj šele, da bi financiranje zasebnega šolstva neposredno vplivalo na javno. V sindikatu pogrešajo analizo o tem, kako bi pospeševanje zasebnega šolstva učinkovalo na javno. Tudi tega ne vedo, kdo si želi zasebne šole.

Podobno kot v SVIZ se tudi v sindikatu VIR zavzemajo za prevladujoče javno šolstvo in ne nasprotujejo razvoju zasebnega, kadar gre za posebne interese in metode poučevanja. Nasprotujejo pa neoliberalni politiki ustanavljanja zasebnih šol, ko bi se zmanjšala finančna podpora države javnim. Dodajajo, da bi prišlo do prave katastrofe oziroma prebega najboljših učiteljev iz obstoječih javnih šol v zasebne, če bi v teh zaslužili več.

Oton Račetič, predsednik Združenja ravnateljev osnovnih šol, se sprašuje, od kod interes za zasebno šolstvo, če pravimo, da imamo kvalitetno javno šolo. Ta interes vidi v drugačnih programih. Toda drugačni načini poučevanja so zelo prisotni v javnih šolah, doda. In tak interes sta doslej pokazali le waldorfska šola in Katoliška cerkev, s tem da je za Račetiča pri slednji moteča ideologija. Drugi razlog za zasebno šolstvo naj bi bila konkurenčnost. Toda po Račetiču ta obstaja že sedaj, zlasti v večjih mestih. "Ravnatelji javnih osnovnih šol nismo načelno proti ustanavljanju zasebnih šol, mu pa sedaj, ko upada število učencev, odločno nasprotujemo." O tem, da imamo pregledno zakonodajo že enajst let in da je postalo zasebno šolstvo v družbi sprejeto ter da je javno financiranje pogoj za njegovo uspešno delovanje, je prepričan dr. **Marjan Šimenc**, naš največji strokovnjak za vprašanja zasebnega šolstva. Po Šimencu sta neka oblika in neka stopnja državnega financiranja

zasebnega šolstva zaželeni in celo nujni. To razloži s tem, da zaradi visokih šolnin nesubvencionirane zasebne šole postanejo elitne in vanje svoje otroke lahko vpišejo le najbogatejši. In če država tako kot na primer Nemčija zasebnim šolam prepove izbiro učencev na podlagi premoženjskega stanja staršev, potem mora sama nositi del finančnega bremena. Takšno financiranje pa državi zagotovi dejanski vpliv na zasebno šolstvo in nefinanciranje po Šimencu političnim strankam odpira vrata za njihov pohod na področje šolstva. Nikakor pa ni odlika zasebnih šol v tem, da so kopija javnih. Spomni na bojazni dela stroke, ki svari pred tem, kaj se lahko zgodi, če na področju šolstva vpeljejo načelo trga in bodo imele ene šole preveliko povpraševanje učencev, druge pa premajhno. To bi se lahko zgodilo ob vpeljavi vavčerjev, ki bi jih država dala staršem za izobraževanje njihovega otroka. Oni bi ga namreč unovčili pri ponudnikih, ki bi za ta denar ponudili največ.

Kaj je zasebno in kaj javno

Ulf Fredriksson, ki znotraj Evropske komisije izvaja raziskave na področju javnega in zasebnega šolstva, je bil nadvse dobrodošel gost na javni razpravi v državnem svetu. Ko je iskal definicijo zasebnega in javnega izobraževanja, je poudaril, da je v Evropi strogo zasebni sektor izjemno redek. Vzporedno z njim se je namreč razvil nedržavni, ki pa ga ne moremo imenovati zasebni, ker je z državo povezan preko finančnih sredstev in nadzora. Po Fredrikssonu je javna šola tista, ki jo upravlja in financira javni sektor s proračunskimi denarjem, zasebna pa šola, ki jo upravlja zasebno podjetje ali Cerkev in se tudi financira z zasebnimi prihodki, to je šolninami, prispevki... A zadevo lahko še bolj zaplete vprašanje šolske inspekcije. Zasebna šola je pod nadzorom zasebnih skupin interesov, z lastnim učnim načrtom, ni podvržena šolski inspekciji in ne sodeluje pri preverjanju znanja na državni ravni.

Znane domneve, češ da je kakovost izobraževanja višja v zasebnih šolah, se je poznavalsko dotaknil **Ulf Fredriksson**, menec, da je silno težko dokončno izvedeti, ali je to res. Številne študije res dokazujejo, da zasebne šole dosegajo boljše rezultate kot javne, toda ko se upoštevajo tudi družbeno ekonomske lastnosti šolarjev, se te razlike zmanjšajo ali celo izginejo. V študiji PISA so učenci zasebnih šol v

matematični boljši od učencev javnih, izjema sta Japonska in Luksemburg, toda če upoštevamo socialnoekonomsko ozadje šolarjev, potem prednost zasebnih šol izgine. Tudi tega ni mogoče z gotovostjo trditi, da so države z višjim odstotkom zasebnih šol uspešnejše v izobraževanju kot države z nižjim odstotkom. Takšno predpostavko bi takoj ovrgel primer Finske, to je države z dokaj majhnim deležem zasebnih šol in hkrati ene najuspešnejših držav v znanju učencev po mednarodnih raziskavah.

Tudi hipoteze, da je izobraževalni sistem z večino zasebnimi šolami cenejši od sistema večinoma javnih, je za Fredrikssona nesprejemljiv. Namreč, sistem, v katerem zasebne šole vpišujejo določeno skupino učencev in lahko celo zavrnejo vpis drugih, na primer učence s posebnimi potrebami in tiste z učnimi težavami, pač pomeni cenejše izobraževanje od tistega v šolah, ki sprejemajo vse otroke. Po podatkih Eurydice prejemo koncesionirane zasebne šole v nekaterih državah enako višino sredstev kot javne. To je primer Švedske, Nizozemske, Poljske in Finske. Koncesije oziroma državne subvencije poznajo Češka, Danska, Nemčija, Ciper, Luksemburg, Romunija in Italija. S tem da se višina teh subvencij razlikuje od financiranja javnih šol. Zanimiv je primer Irske in Velike Britanije, kjer subvencionirane zasebne šole sodijo v javni sektor.

Ko razpravljamo o zasebnem in javnem izobraževanju, je v državnem svetu jasno poudaril Fredriksson, "ne kaže po zabiti na dejstva, kot je denimo, da je otrokovo šolno vedno bilo nekoliko odvisno od tega, koliko so njegovih staršev premožni. In da je hkrati vsaka družba dolžna poskrbeti za to, da imajo vsi otroci enak dostop do dobre izobrazbe. Tega pa ni lahko uskladiti danes in ne bo nič lažje v prihodnosti."

Kaj pa če ima prav dr. **Marjan Šimenc**, ki pravi, da je obdobje uvajanja zasebnega šolstva končano in da se začenja obdobje, ko bo v ospredju ohranjanje kvalitativne mreže javnih šol - prvič zato, ker so, s tem ko imajo samo enega financerja, zasebne pa dva, bolj ranljive, in drugič, ker je obstoj mreže javnih šol pogoj, da bodo zasebne lahko realizirale svoje poslanstvo? Je ob takšnem scenariju vprašanje rahljanja zakonodaje po nepotrebnem tako vroče?

Trenutek za diskurz
o monopolu jav-
nega šolstva v naši
državi in sprejetje
zakonskih rešitev,
ki bodo še bolj
naklonjene
zasebnemu šolstvu
od sedanjih, je
neprimeren;
demografski trendi
so namreč vse
prej kot ugodni,
učitelji se bojijo za
službe, šole pa za
svoj obstoj

ZASEBNE ŠOLE ▶ Njihov namen ni razslojevanje, ampak večja možnost izbire - Privatizacija šolstva je nedopustna

Zasebno: grožnja ali popestritev?

Namera šolskega ministrstva, da na področje zasebnega šolstva v Sloveniji vnese nekatere spremembe - med drugimi to, da začne v celoti financirati programe zasebnih šol - je razdvojila javnost. Zasebno šolstvo je bilo v Sloveniji uzakonjeno pred enajstimi leti, zato nima smisla modrovati: zasebne šole da ali ne. Razprava o napovedanih spremembah se mora osredotočiti na vprašanje, kakšen je pomen teh šol, trdijo zagovorniki sprememb. A sindikati in delavci s področja vzgoje in izobraževanja niso pomirjeni. Sprašujejo se, zakaj so spremembe sploh potrebne in ali bodo vodile v degradacijo javnega šolstva.

Sindikalne centrale so pred dnevi na protestnem pohodu zoper privatizacijo zdravstva ni šolstva že izrazile svoj strah. Skrbí jih, da gre za neoliberalno privatizacijo, ki bi utegnila okrniti javno izobraževalno mrežo in povzročiti, da bi imeli dostop do kakovostne izobrazbe le otroci bogatih staršev.

Pravica do izbire

Na ministrstvu za šolstvo trdijo, da napovedane spremembe pri financiranju zasebnih šol ne vodijo v elitizacijo. Zakon o izobraževanju in financiranju šolstva, sprejet leta 1996, določa, da država program zasebnih šol financira 85-odstotno, v celoti pa plačuje programe zasebnih šol, ki so bile ustanovljene pred sprejemom zakona. Država sekretarka **Magdalena Šverc** pojasnjuje, da bi poenoteno stoodstotno financiranje programov tako javnih kot zasebnih šol prej preprečilo kot spodbujalo razslojevanje med učenci. Večji delež financiranja države bi namreč znižal šolnine in omogočil otrokom vseh slojev, da izberejo zasebno šolo, ki ustreza njihovim nazorom. Namen zasebnega šolstva v Sloveniji ni delitev otrok, temveč programska bogatitev šolskega prostora in omogočanje staršem, da za otroka izberejo vzgojo, za katero menijo, da je najboljša, je v državnem svetu na posvetu o zasebnem šolstvu povedala Švercova.

Prav ločevalna vloga zasebnega šolstva, ki svoje učence pridobiva na podlagi veriozgovedi, zagovarjanju posebnih vzgojnih načel ali (kot velja zlasti za Veliko Britanijo) na podlagi pripadnosti elitni družbeni skupini, predpostavlja obstoj javne šolske mreže, primerne za vse. "Če gledamo iz gledišča celote, so zasebne šole odvisne od javnih, kajti javne bodo sprejele vse tiste učence, ki se ne bodo

odločili za nič posebnega," je pojasnil **Marjan Šimenc** s Pedagoškega inštituta.

Financiranje daje vpliv državi

Zasebne šole v evropskih državah so praviloma deležne državnega financiranja. Neka stopnja financiranja države je zaželena in celo nujna, meni Šimenc. Na primer Nemčija, ki je šoli prepovedala selekcijo učencev na podlagi premoženja staršev, je morala sama prevzeti del finančnega bremena. Hkrati si država s financiranjem zagotovi dejanski vpliv na zasebno šolo in preglednost nad njenim programom. Dosledno nefinanciranje zasebnih šol pa bi lahko povzročil tudi pohod političnih strank na področje šolstva, opozarja Šimenc. Obstoječa slovenska zakonodaja po njegovem omogoča pregledno vzpostavljanje zasebnih šol. Zasebne šole dobivajo javno finančno podporo, ki dosega 85 odstotkov denarja, namenjenega programom primerljivih javnih šol. "Posledično so omejene njihove šolnine in javna podpora je pogojena s tem, da zasebne šole ne ogrožajo obstoja edine javne šole v danem okolišju."

Zasebno šolstvo v Sloveniji ni zelo razvejano, se je pa ustalilo. V zasebne šole je vključenih manj kot dva odstotka učencev. Najbolj znane zasebne izobraževalne ustanove so Waldorfska šola Ljubljana, ki izvaja program po posebnih učnih metodah, in štiri škofjske gimnazije (v Vipavi, Šentvidu nad Ljubljano, Zelimljah in Mariboru), ki jih je ustanovila Rimskokatoliška cerkev. Leta 2007 govoriti o zasebnem šolstvu da ali ne, je torej veliko prepozno, pomembna pa je razprava, ali bi bilo dopustno na področju šolstva začeti uveljavljati liberalne tržne

mehanizme.

Privatizacije šolstva niso nikjer poskusili zares uresničiti, saj je interes družbe kot celote, da so vsi njeni člani izobraženi in da je izobraževalni sistem kakovosten, pojasnjuje Šimenc. Svobodni trg na področju (javnega) izobraževanja, torej povsem prosta izbira učencev med šolami, bi povzročila preveliko povpraševanje po enih in premajhno po drugih šolah. Preveč iskane šole bi se raje kot za prekomerno širitev svoje dejavnosti odločile za selekcijo učencev. Preveliki sistemi postanejo namreč neobvladljivi in širitve v gigantske šole ne moremo pričakovati. Dobre šole bi tako postale elitne šole, ki bi izbirale le najboljše ali pa le najbogatejše učence. Takšen sistem pa bi izpolnjevali kriterije za elito, prinesel nemalo težav.

Ne na račun javnih

Zaradi demografskih težav je v Sloveniji že na vidiku odpuščanje učiteljev in zapiranje šol. Že sedaj so nekatere šole za zagotovitev spodobnega dela prisiljene iskati dodatne vire denarja. **Branimir Strukelj**, predsednik Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture (SVIZ), opozarja, da zasebno šolstvo lahko financira tudi ustanovitelji. Stoodstotno financiranje programa zasebnih šol plus denar ustanovitelja bi lahko tem šolam omogočil boljše razmere za delo, boljše opremo... Stališče SVIZ je že znano: nasprotujejo krepitvi zasebnih šol na račun javnih.

Podobno je mnenje Združenja ravnateljev osnovnih šol. Zaradi padca števila rojstev je konkurenca med šolami že prisotna. "Če pa se bodo ustanovile, naj se financirajo same," je bil javen predsednik ravnateljev **Oton Račičič**. A tudi zasebnim šolam ni z rožica-

mi poslano. **Branka Strmole Ukmar** iz Waldorfske šole Ljubljana pojasnjuje, da njihove šole ni ustanovil kapital, ampak civilna družba, to so starši in učitelji, ki so si želeli drugačnih metod poučevanja. Kot že rečeno, država njihovega programa (plač in materialnih stroškov) ne financira v

celoti, na plečih zasebne šole pa so vse investicije in vzdrževanje, za kar v javnih šolah skrbi država. "Mi si srčno želimo, da bi imeli take pogoje dela, kot jih imate v javni šoli," je sporočila kolegom iz javnih šol.

JANA KREBELJ

Zasebno in javno v Evropi

Značilnost zasebnih šol v Evropi je, da jih sofinancira država, je pojasnil strokovnjak mednarodnega primerjalnega izobraževanja **Ulf Fredriksson**. Na ravni evropske petindvajseterice javne šole obiskuje 80 odstotkov otrok. Slabi trije odstotki so vključeni v samostojne zasebne ustanove (te od države prejema manj kot polovico denarja za svoj program), dobrih 17 odstotkov pa jih obiskuje zasebne šole s koncesijo (te od države prejema več kot polovico potrebnega denarja). Zasebne šole pogosto dosegajo boljše rezultate kot javne, vendar to ni pravilo. Zasebne šole si pogosto ustvarijo kvalitativno prednost z boljšimi družbeno ekonomskimi značilnostmi svojih učencev, ki soustvarjajo učenju bolj prijazno okolico. Znana je tudi predpostavka, da zasebne šole poslujeje ceneje, vendar ni gotovo, da bi to prednost obdržale, če bi morale medse sprejeti vse učence. "Mednarodne primerjave ne podpirajo predpostavke, da so izobraževalni sistemi z velikim deležem zasebnih šol uspešnejši od sistemov z manjšim deležem," ob primerjavi Nizozemske in Finske zaključuje Fredriksson. Medtem ko ima Nizozemska kar 76 odstotni delež zasebnih šol, so njeni rezultati po raziskavah o bralni, matematični in naravoslovnih pismenosti slabši kot rezultati Finske, kjer je delež zasebnih šol le petodstoten. Fredriksson domneva, da prednost zasebnim šolam daje tudi visoka stopnja samostojnosti pri sprejemanju odločitev in uvajanju novih prijemov za izboljšanje pouka. Javni sistem je pogosto zelo centraliziran, zaradi česar so ustvarjalne pobude učiteljev omejene.

Bodo spremembe obogatile ali razdelile slovensko šolstvo?

Zasebno šolstvo?

Državni svet RS je prejšnji peten organiziral posvet o zasebnem šolstvu v Sloveniji. Svoja mnenja so soočili predstavniki ministrstva, sindikatov, evropskih organizacij, civilnih pobud in strokovnjakov.

Govorniki so menili, da sistem zasebnega šolstva ne sme škodovati čim boljši izobraženosti državljanov. Posebno pozornost je potrebno nameniti vprašanju, v kolikšni meri bo javno šolstvo še dobrina, dostopna vsem državljanom. Posebno skrb je potrebno nameniti tudi vseživljenjskemu izobraževanju, ki postaja ključni spremljevalec razvoja družbe.

Justi Arnuš

RADIO KRANJ, "Gorenjska danes in jutri", 23. marec 2007, ob 18h

Današnji posvet v državnem svetu na temo zasebnega šolstva v Sloveniji je ponovno pokazala na nasprotujoča si stališča strokovne javnosti in tistih, ki imajo v rokah škarje in platno. Medtem ko pristojno ministrstvo in del stroke zagovarjata, da je razprava v smislu "zasebne šole ? da ali ne" že presežena in da se je treba osredotočiti na vprašanje, kakšen je njihov pomen, je bilo na drugi strani slišati določene pomisleke. Eden od njih je bil, zakaj sploh podpirati razmah zasebnih šol glede na to, da število učencev upada. Na šolskem ministrstvu so po besedah državne sekretarke Alenke Šverc prepričani, da zasebno šolstvo bogati javno mrežo, prinaša pluralnost in staršem daje možnost izbire ter posledično dviguje kakovost. Cilj sprememb, na katere namiguje ministrstvo, a jih javnosti v obliki zakonskega predloga še ni predstavilo, je zgolj povezati šole z gospodarstvom in tako omogočiti ustanavljanje zasebnih poklicnih in strokovnih šol ter poenotiti način financiranja zasebnih šol, je dejala.

Izobraževanje je javna dobrina, enako dostopna vsem pod enakimi pogoji

Intervju z dr. Zoltanom Janom,
predstavnikom za področje vzgoje in izobraževanja v Državnem svetu

Privatizacija nekaterih javnih storitev ima v Sloveniji pogosto negativen prizvok. Je pri zasebnih šolah enako?

Trenutno ne gre za privatizacijo, spreminjanje lastništva, pač pa za podporo zasebnemu šolstvu, ki jo širi sedanji minister za šolstvo. Upoštevati je treba, da klasične privatizacije na področju šolstva v Sloveniji za zdaj še ni bilo. Sedanje zasebne šole in vrtci so v glavnem nastali s sredstvi, ki niso bila neposredno vezana na državni proračun, večino so prispevale nedržavne organizacije in celo zasebniki. Tudi stavbe in prostori za zasebne šole in vrtce so v glavnem nastali podobno, le v nekaj primerih so bili pridobljeni z denacionalizacijo.

Kljub temu lahko zanesljivo trdimo, da bi privatizacija, kot jo doživljamo v zdravstvu, socialni in drugje, na področju šolstva zbudila revolt. Čeprav se razmah zasebnega šolstva za zdaj še ne dogaja v radikalnejši meri, že sami obeti budijo strahove, deloma tudi zato, ker še nihče ni jasno predstavil, kaj se bo spremenilo in kam bo to pripeljalo.

Ne gre torej za privatizacijo, pač pa za položaj zasebnega šolstva? Ali je ključni problem zasebnih šol pri nas financiranje?

Pereče je vprašanje, kako (bo) država (so)financira(la) zasebno šolstvo in v kolikšni meri. Trenutna zakonodaja omogoča delno sofinanciranje v tistih primerih, ko zasebno šolstvo dopolnjuje manjkajoče javno šolstvo. Kjer ni javne šole in je financerju ugodneje podeliti koncesijo cenejši zasebni šoli, lahko pristojni organ to stori, vendar mora ta za 85 odstotkov sredstev izpolnjevati vse kriterije in standarde, ki veljajo v javnem šolstvu.

Ob uvedbi radikalnejših sprememb obstaja velika verjetnost, da bi zasebne šole postale bistveno številčnejše in privlačnejše kot javne šole. S tem bi se v javno šolstvo vključevali le tisti, ki si drugačnega šolanja ne bi mogli privoščiti.

Kako bi prišlo do te diferenciacije med zasebnimi in ostalimi šolami, kje in zakaj bi imelo zasebno šolstvo prednost?

Kjer se nepregledno mešajo javna in zasebna sredstva, se hitro izgubi nadzor in se ne ve, kdo pije in kdo plača. Zasebne šole se ne bodo odrekle dodatnim virom financiranja in bodo z malo iznajdljivosti imele boljše materialne razmere za svoje delo kot ostalo šolstvo. To pomeni, da bodo lahko izbirale med najboljšimi učitelji, ker bodo vsi imeli interes delati isto delo za boljšo plačo

---

v boljših razmerah. To je neločljivo povezano z zanimanjem učencev, ki je že sedaj večje od zmogljivosti zasebnih šol. Zato imajo zasebne šole že sedaj v povprečju boljše učence kot druge šole. Njim kandidatov ne manjka, v večini drugih šol pa je vpis premajhen in sprejmejo vsakega.

Šol je vedno več, otrok vedno manj. Mislite, da sledimo takemu razvoju?

Prav te okoliščine vodijo do sklepa, da sta dodatno širjenje šolske ponudbe in oblikovanje novih šol pri nas trenutno težko izvedljivi, ne da bi posegli v temelje obstoječega sistema.

Po kateri državi se najraje zgledujemo in kateri primer v Evropi in svetu se vam zdi vreden posnemanja?

Vedno, kadar smo skušali prenesti tuje modele šolstva mehanično v naše okolje, se je pokazala stara resnica, da se mora šolstvo samostojno razvijati in pogrnati korenine v domačih tleh. Tuje izkušnje nam lahko le pomagajo, da ne ponavljamo tujih napak. Prav zato smo na posvet v Državni svet povabili tudi strokovnjaka iz mednarodnega inštituta, vendar nam ni mogel podati enounmih odgovorov, veljavnih za naše razmere.

Se vam zdi, da je izobraževanje ljudi področje, kjer bi lahko veljala tržna načela?

Izobraževanje ne more biti tržna, pač pa mora biti javna dobrina, enako dostopna vsem pod enakimi pogoji. Poleg socialne diferenciacije je mogoča tudi špekulacija pri kakovosti znanja. Vemo, da petica v eni šoli ni isto kot petica v drugi šoli, celo pri drugem profesorju ali v drugem oddelku iste šole ne. Najlažje je deliti oziroma prodajati odlične izkaze ne glede na dejansko znanje in usposobljenost.

In vendar so nekatere šole elitne zaradi svoje kakovosti.

Pot do elitne kakovostne šole je dolga, vmes pa so mogoče tudi številne stranpoti. Znano je, da imajo nekatere zasebne šole v tujini, ki pač morajo sprejeti med svoje učence sinčke sponzorjev, posebne štipendijske sklade za najbolj talentirane in perspektivne učence, ki šolnin in drugih izdatkov ne zmorejo. Te nabirajo celo v nerazvitih deželah, sicer bi kmalu postale šole, katerih absolventi so preslabo usposobljeni, da bi se splačalo njihovo storitev plačati. Zaradi štipendistov lahko proizvajajo nesposobne absolvente, saj jim odličnost zagotavlja tisti odstotek talentiranih, ki dviga uvrstitev na različnih lestvicah. Pravzaprav je dobro poskrbljeno za bogate dobrotnike in za najbolj talentirane.

Kaj pa vsi drugi? Večina državljanov nima genialnih, pač pa povprečne otroke in povprečne dohodke. Država pa gradi na množici, elita naj bo čim širša, ne čim ožja.

Kateri zakon pri nas trenutno ureja področje šolstva in kakšne spremembe bi bile potrebne?

Šolska zakonodaja je v Republiki Sloveniji razvejana in temeljita, vendar se šolstvo ne razvija le na pravnih temeljih. Prej velja obratno: šolstvo se najbolje razvija tam, kjer se politika najmanj ukvarja s tem najobsežnejšim sistemom v državi, ki po številu vključenih državljanov presega policijo, vojsko, zdravstvo, upokojence ... V Sloveniji imamo 166.000 osnovnošolcev, 98.578 dijakov in 18.942 odraslih v srednjih šolah, 57.134 otrok v vrtcih, skoraj 92.000 študentov, poleg tega pa sem spadajo še učitelji in vsi starši. Ko v Državnem svetu spremljam zakonodajne postopke s tega področja, imam vtis, da se Državni zbor neprestano ukvarja s spreminjanjem šolske zakonodaje. V mnogih državah pride šolstvo v parlament enkrat v mandatu, pa še tedaj so predlagatelji zavrjnjeni. Kdor boče resno razvijati šolski sistem in dvigati njegovo kakovost, bi moral poskrbeti za dviganje standardov, izboljšati materialne razmere, celoten sistem bi moral napraviti privlačnejši za najboljše strokovnjake itd.

Spreminjanje paragrafov brez izboljševanja materialnih razmer je le pisanje mrtvih črk na papir, pa čeprav je na njem tiskan uradni list.

Povezava na spletno stran Državnega sveta Republike Slovenije s slikami in video posnetkom:

<http://www.ds-rs.si/dejavnost/index.htm>

“Poseben prispevek dr. Zoltana Jana je bil objavljen tudi v reviji Educa (<http://www.zalozba-educa.com/educa/revije.jsp>).

**Javna predstavitev mnenj
o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji,
23. marec 2007**

Zbornik referatov in razprav

UREDILI

Dr. Zoltan Jan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec

**KNJIŽNA ZBIRKA
DRŽAVNEGA SVETA REPUBLIKE SLOVENIJE**

IZDAL IN ZALOŽIL
Državni svet Republike Slovenije,
zanj sekretar Primož Hainz

TISK
Moj repro d.o.o.

NAKLADA
300 izvodov